

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı

146 660

Yüksek Lisans Tezi

Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık:
New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı
Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Cem ÖZİŞİK
2501010157

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nilüfer TAPAN

İstanbul 2004

TEZ ONAYI

Enstitümüz **İNGİLİZ DİLİ EĞİTİMİ** Bilim Dalı **2501010157** numaralı **CEM ÖZİŞİK**'İN hazırladığı “**YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL FARKINDALIK-NEW HEADWAY DERS KİTAPLARININ KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ**” konulu **YÜKSEK LİSANS TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 10.Maddesi uyarınca **03.11.2004 Çarşamba** günü saat **15.00'de** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin*kabulü*.....'ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ (*)	İMZASI
PROF.DR. TÜLİN POLAT	<i>Kabulü</i>	<i>[Signature]</i>
PROF.DR. NİLÜFER TAPAN	<i>Kabulü</i>	<i>[Signature]</i>
DOÇ.DR. ALEV BULUT	<i>kabulü</i>	<i>Alev Bulut</i>
YRD.DOÇ.DR. ÖZLEM İ.ETUŞ	<i>kabulü</i>	<i>[Signature]</i>
YRD.DOÇ.DR. DİLEK İNAL	<i>kabulü</i>	<i>[Signature]</i>

ÖZ

Dil ve kültürün birbiriyle iç içe geçmiş ve birbirini etkileyip biçimlendiren iki kavram olduğu gerçeği temel alındığında yabancı dil öğretiminin de kültürden bağımsız olması düşünülemez. Bir yabancı dili öğrenmenin sadece kaynak dildeki sözcük ve tümcelerini hedef dildeki karşılıklarını öğrenerek, başka bir deyişle kaynak ve hedef dil arasında basit bir kod değişikliği yaparak gerçekleştiremeyeceğinin anlaşılması, yabancı dil öğretiminin başlıca amacı olarak görülen iletişime verilen önemi gittikçe arttırmaktadır. Bu doğrultuda yazılan ders kitaplarının da kültür aktarımı aracılığı ile bireyler arasında doğru ve etkin iletişimi sağlaması ve onları, farklı olana hoşgörüyle bakmalarını olanaklı kılacak bir farkındalık düzeyine getirmesi beklenmektedir. Bu çalışma, yabancı dil öğretiminde kültür kavramının önemini ortaya koymayı ve New Headway İngilizce ders kitaplarını sözü edilen beklentiler açısından incelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

ABSTRACT

Considering the fact that language and culture are two notions which affect, shape and are embedded into each other, it is impossible to think foreign language teaching free from culture. Communication, which is seen as the main aim of foreign language teaching, is gradually given more importance as it is understood that learning a foreign language cannot be possible by merely learning the meanings of source language's words and phrases in target language, in other words, by simply changing codes between source and target languages. Textbooks written from this point of view are expected to, through culture, enable correct and effective communication among individuals, and take them to a level of awareness which will make them tolerant against the differences. This study aims at putting forth the importance of culture in foreign language teaching, and analysing and evaluating New Headway English textbooks through mentioned expectations.

ÖNSÖZ

Dünyamızın, küreselleşmeyle birlikte gittikçe küçülmesine paralel olarak birçok farklı ülkeden insanlar da birbirleriyle gerek iş gerekse özel hayatlarında daha sık iletişim kurmaktadır. Tabii ki bu iletişimi sağlayacak başlıca araç yabancı dildir. Fakat yabancı dil öğrenmenin farklı dünyalara açılan bir pencere olduğu unutulmamalıdır. Dünya ne kadar küçülse de çeşitliliği yerinde durmaktadır ve her dilin kendinden ayrılmaz bir kültürel dünyası vardır. Olayları her zaman kendi bakış açısına göre yorumlayan, kendini karşısındaki kişinin yerine koyup bir de onun gözüyle değerlendirmeyen kişilerin çoğunlukta olduğu bir dünyada en küçük birim olan aileden başlayarak hiçbir toplulukta kalıcı bir uzlaşma ve barış ortamı yaratılamaz. İşte bu yüzden, yabancı dil öğrenme sürecinde dilin içinde bulunan bu kültürel dünyanın, en az dil kadar iyi öğrenilmesi gerekmektedir. Genellikle yabancı dilin ilk öğrenildiği araçlar olan ders kitaplarının böyle bir kültür aktarımını da içermesi özel olarak günümüz dünyasındaki birey için, genel olarak da evrensel bir karşılıklı anlayış ortamı yaratmak için büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada dil kültür ilişkisi bağlamında, yabancı dil öğrencilerine sadece dilbilgisi öğretmeninin onları dünyada gelişen olayları bilinçli şekilde değerlendirecek ve kendi toplumu dışına çıktığında en az düzeyde sıkıntıyla kendini ifade edebilecek bireyler durumuna getiremeyeceği, bu amaçlara ulaşmak için onların kültürel öğelerin de farkına varmalarını sağlamak gerektiği üzerinde durulmuş, yabancı dil ders kitaplarının bu süreçteki işlevleri belirtilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde dil ve kültür kavramlarının tanımı yapılmış, birbirleriyle olan ilişkileri ortaya konmuştur. İkinci bölümde ise yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının gerekli olmasının başlıca nedenleri üzerinde durulmuş, kültür aktarımına önem verilmediği takdirde ne gibi sorunların ortaya çıkabileceği örneklenmiş, böyle bir aktarımın amacının ne olması gerektiği belirtilmiştir. Üçüncü bölümde yabancı dil ders kitaplarında hedef kültürün hangi yöntemlerle aktarılabilceği anlatılmış, çeşitli ders kitabı türlerinden söz edildikten sonra ders kitaplarını kültürel öğeler açısından incelemek için kullanılacak ölçütler saptanmıştır. Dördüncü bölümde ise saptanan bu ölçütler göz önüne alınarak bir ders kitabı serisinin incelemesi yapıldıktan sonra, elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın oluşması sürecinde gerek yönlendirmeleri gerekse sorularıyla geniş bir açıdan düşünmemi sağlayan, bana her konuda destek olan ve en önemlisi beni hep yreklendiren tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Nilüfer Tapan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Evliliğimizin ilk yılına denk gelen bu çalışmanın hazırlanması sırasında yaşadığım ve yaşattığım sıkıntıları anlayışla karşılayan ve bana hem yazma hem de gözden geçirme aşamalarında yardımcı olan sevgili eşime çok teşekkür ederim.

Ayrıca İngiliz Dili Eğitimi Bilim Dalı'ndaki yüksek lisans arkadaşlarıma, bana kendi çalışmalarıyla ilgili deneyimlerini aktardıkları ve karşılıklı bir fikir alışverişi ortamı yaratarak düşüncelerimi şekillendirmeme yardımcı oldukları için çok teşekkür ederim.

Son olarak da İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi İngilizce Hazırlık Birimi'nde son iki yıldır öğretmenliğini yaptığım tüm hazırlık sınıfı öğrencilerine, ders sırasında New Headway ders kitaplarındaki öğeler hakkında yaptıkları yorumlarla bilmeyerek de olsa kitabı inceleme aşamasında bana büyük katkı sağladıkları için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Öz.....	iii
Önsöz.....	iv
İçindekiler.....	vi
Tablolar.....	vii
Giriş.....	1
1. Dil, Kültür ve Aralarındaki İlişki.....	3
1.1. Dil Nedir?.....	3
1.2. Kültür Nedir?.....	5
1.3. Dil – Kültür İlişkisi.....	8
2. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımının Nedenleri ve Amaçları.....	14
2.1. Kültür Aktarımı Neden Gereklidir?.....	14
2.1.1. Kültürel farklar.....	14
2.1.1.1. Sözsüz iletişim.....	16
2.1.2. Yanlış Yorumlamalar ve Sorunlar.....	18
2.2. Yabancı Dil Öğretiminin Kültür Bağlamında Amacı Nedir?.....	23
2.2.1. Kültürel Farkındalık.....	25
2.2.2. Kültürler Arası İletişimsel Yeti.....	30
3. Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı.....	36
3.1. Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültür Aktarımının Yöntemleri.....	36
3.2. Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültür Aktarımının Değişik Türleri.....	47
3.3. Yabancı Dil Ders Kitaplarını Kültür Aktarımı Açısından İnceleme Ölçütleri.....	53
4. New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi.....	57
4.1. Başlangıç Düzeyi (Beginner).....	57
4.2. Temel Düzey (Elementary).....	64
4.3. Orta-öncesi Düzey (Pre-intermediate).....	73
4.4. Orta Düzey (Intermediate).....	83
4.5. Genel Değerlendirme.....	94
Sonuç.....	97
Kaynakça.....	99

TABLÖLAR

Tablo 1. Dayandıkları Kültür Türü Açısından Yabancı Dil Olarak İngilizce Ders Kitaplarının Sağladığı Olumlu Sonuçlar.....	47
Tablo 2. Dil Öğretimi ve Kültür Aktarımına Verdikleri Önem Bakımından Ders Kitabı Türleri.....	50

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı öncelikle yabancı dil öğretiminde kültür kavramının aktarılmasının önemini vurgulamaktır. Böyle bir aktarımın kaçınılmaz olduğunu savunan Valdes'e (1990: 22-23) göre '*Dün gece kütüphaneye gittim*' gibi basit bir cümle bile, içinde birçok kültürel öge barındırır:

- Amerika'da kampüslerde kütüphaneler vardır.
- Öğrenciler bu kütüphaneleri kullanırlar
- Öğrenciler kütüphane kullanımını gerektiren ödevler hazırlamak durumundadırlar.
- Öğrenciler gecelerini toplumsal hayat yerine çalışmaya ayırabilirler.
- Kütüphaneler geceleri açıktır

Fakat bu çalışmada kültürel öğelerin bu kadar satır aralarında kalmış türleri değil, yabancı dili öğrenenlerin kültürler arasındaki yaşayış ve düşünüş farkını anlamalarını sağlayacak ve farklı kültürden biriyle karşılaştıklarında uygun iletişim biçimlerini kullanmalarını olanaklı kılacak türleri vurgulanacaktır, çünkü iletişimin başarılı olması için, bu iletişime dahil olan insanların, kullandıkları kelimelerin atıfta bulunduğu anlamları paylaşmaları gerekir. Bir dili, belirli bir grup tarafından konuşulduğu şekilde öğrenmek, o grubun ortak anlamları, değerleri ve uygulamalarını, kısacası kültürünü öğrenmektir (Byram ve Fleming, 1998: 2). Zaten kültürel olarak anlatılmak isteneni ve kullanılacakları yeri bilmeden sadece dili akıcı konuşmak ya da altında yatan değerleri ve alt anlamları fark etmeden bir okuma parçasını okumak, uygulama düzeyinde çok az fayda sağlar (Rivers, 1968: 315) ve kişi kendini iyi ifade edemediği gibi ifade edileni de tam olarak anlayamaz.

Çalışmanın ikinci amacı ise ders kitaplarının dilbilgisi öğretiminin yanında kültür aktarımını sözü edilen amaçlara uygun bir şekilde nasıl yapabileceğini belirlemek ve bu doğrultuda bir ders kitabı serisini inceleyip değerlendirmektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, tanımları yapılan dil ve kültürün çeşitli işlevlerinden söz edilmiş, ikisinin de toplumsal ve iletişimsel yönüne ağırlık verilmiştir. Daha sonra, niçin birbirlerinden ayıramaz iki olgu oldukları aktarılmış, birinin değişmesi diğerkinin de değişmesini zorunlu kıldığı için birbirlerini hiç durmadan yeniden yarattıklarının altı çizilmiştir.

İkinci bölümde, yabancı dil öğretiminde kültür kavramının gerekli olmasının en temel nedeni olarak görülen kültürel farklar incelenmiş, değişik kültürlerden örnekler verilerek kültürlerin birbirinden ne kadar farklı olduğunun ortaya konmasına çalışılmıştır. Burada, dil aracılığı ile yapılan iletişimin yanı sıra kişiler arası iletişimde etkin rol oynayan ve mimikler, vücut hareketleri gibi kavramları içeren sözsüz iletişime de değinilmiştir. Daha sonra bütün bu kültürel farkların günlük hayatta ne gibi sorunlara yol açabileceği örneklerle gösterilmiştir. Gerçekten de, üzerinde pek düşünülmeyen son derece basit bir etkinlik bile insanların kültüre yabancı olmalarından ve kendi ülkelerinin normlarıyla düşünüp davranmalarından dolayı yanlış yorumlamalara ve tatsız durumlara neden olabilmektedir. Bu gerçeği göz önüne alarak yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının amacının ne olması gerektiği vurgulanmış, sorunların üstesinden gelebilmek için öncelikle yabancı dil öğretiminin dili öğrenen kişiyi belli bir farkındalık düzeyine ulaştırması gerektiği belirtilmiştir. *Kültürel Farkındalık* olarak tanımlanan bu düzeyde kişi dünyanın kendi kültürü çevresinde dönmediğini, bir şeyi düşünmenin ve yapmanın değişik yolları olduğunu görür. Sorunları aşmak için kazandırılması hedeflenen bir başka kavram da kültürel farkındalığın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan ve kişilerin yabancı kültürdeki uygun davranış normlarını benimseyebilmelerini ve insan ilişkilerini rahatça kurmalarını sağlayan *Kültürlerarası İletişimsel Yeti* kavramıdır.

Üçüncü bölümde yabancı dil ders kitaplarının kültürü aktarmak için kullanabilecekleri değişik teknikler anlatılmış, bu kitaplar temel aldıkları kültür türüne göre *kaynak kültür*, *hedef kültür* ve *uluslararası hedef kültürler* olmak üzere, dil öğretimine oranla kültüre verdikleri önem bakımından da *geleneksel*, *iletişimsel* ve *kültürel-dilsel* olmak üzere üç ana sınıfa ayrılmıştır. Bunun yanında, bir ders kitabını kültür aktarımı yönünden incelerken hangi sorulara cevap aranması gerektiği vurgulanmış ve yapılacak inceleme somut bir temele oturtulmuştur.

Dördüncü bölümde ise okutmanlık yaptığım İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi İngilizce Hazırlık Birimi'nde 3 yıldır okutulmakta olan *New Headway* İngilizce ders kitabı serisinin *başlangıç* (beginner), *temel*, (elementary), *orta-öncesi* (pre-intermediate) ve *orta* (intermediate) düzeyleri, kültür aktarımı açısından incelenmiş, bu çalışmada vurgulanan amaçları içerip içermedikleri değerlendirilmiştir.

1. DİL VE KÜLTÜRÜN TANIMI VE ARALARINDAKİ İLİŞKİ

1.1. Dil Nedir?

Dil her şeyden önce bir iletişim aracıdır ve birincil işlevi, insana özgü eklemli seslerle bir dilsel toplulukta iletişim sağlamaktır (Vardar, 1998: 57). Bu yönüyle de sosyal yaşantılarımızı sürdüren başlıca araçtır (Kramsch, 1998: 3). Uygur da (2003: 16) iletişim işlevinin, dilin özünü gün ışığına koyduğunu savunur. Ona göre dilin en önemli yanı, insan dünyasında aracılık etmek , insanı insanla birleştirmektir. İnsanı insana ulaştıran dildir ve insan ancak dille bir toplumun üyesi olur. Dili dil kılan iletişimin ana özelliği olmaksızın iş bölümü, değiş-tokuş, aile, gelenek, töre devlet ve benzeri temel insan gerçekliklerinin hiçbiri tasarlanamaz.

Dili, insanların kullandıkları bütün anlaşma sistemlerinin en yetkini ve diğer sistemlerin temeli olarak gören Bayrav'a (1998: 13-14) göre de dil, insanlara, düşünce ve duygularını başkalarına bildirerek görüşlerini onlara kabul ettirme veya onlarla anlaşma, aralarında alışverişe girme veya yeni bir fikre varma olanağı verir. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik olan dil, Aksan'ın (1987: 11) da belirttiği gibi insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar.

Bu noktada ise dilin düşünce ile bağlantısı ortaya çıkmaktadır. Vardar'a (a.g.e., s.12) göre dil, düşünme eylemi ve düşünce açısından ele alındığında, insanı insan yapan her şeyin büyük ölçüde dilde yer aldığı ya da dile yansıdığı görülür. Dil, bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren temel, bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insansal işlevdir. Düşünce, us, bilgi, buluş insansal anlamda ancak dille olanak kazanır. Düşünsel – ruhsal oluşum etkeni olan dil, dünyayı anlığımızın egemenliği altına sokan temel araçtır, başlıca anlatım yöntemidir. Bu görüşe paralel olarak, Uygur (a.g.e., s.15) da dil ile düşünmenin birbirinden ayrılmaz bir bütün meydana getirip iç içe girdiğini, düşünmenin kendini dilde kurduğunu, dilin de düşünmenin kımıldanış yönünü belirlediğini savunur. Hançerlioğlu'na (2004) göre de dil, toplumsal bir olgudur. Bilinçle birlikte varolmuş ve onunla karşılıklı etkileşerek gelişmiştir. Bu yüzden de dilsiz hiç bir düşünce

varolamaz, insan kendi kendine düşündüğü zaman bile ancak sözcüklerle, yani dille düşünebilir. Dille düşünce arasında böylesine çözülmez bir birlik vardır.

Düşüncenin, tüm boyutlarına ulaşabilmesi için dil gereklidir. Kendisine belli bir biçim verecek bir anlatım kalıbının bulunmadığı yerde düşünce de gelişemez (Vardar, a.g.e., s.13). İşte bu anlatım kalıbı da Güvenç'in (2002: 79) değindiği gibi dildir:

“Dil, bir bakımdan ortak dünyamızdaki nesnelerin işaretleri, bilgilerimizi içlerine döktüğümüz kalıpların bir dizgesidir. Bilgilerimiz ancak dil şeklini aldıktan sonra hem kalan hem de başkalarına bildirilebilen bir nitelik kazanırlar”.

Bilgilerimizin dil şeklini alması sürecinde ise dilin nesneleri ve kavramları kodlama işlevi ortaya çıkmaktadır. Ünalın (2002: 108) tanımıyla dil, iletişim kuracak öznelerin aktarmak istedikleri bilgileri kodlayarak birbirlerine iletmekte kullandıkları şifreler bütünüdür. Fantini (1997: 7) de anadilimizi öğrenirken kavramları kelimelerle kodladığımızı ve bunun sonucunda da kelimelerin bizi kavramlara götürdüğünü söyler. Uygur'a (a.g.e., s.14) göre bu kavramları algılamamız da dil aracılığı ile gerçekleşir çünkü algı, dilin aydınlattığı, elekten geçirdiği, yoğunlaştırdığı, düzenlediği bir farkına varmadır. Dil, daha önce hiçbir adla nitelenemeyen bir şeyi kurucu gözüyle algıya çevirir. Dilin bu özelliği de insana kelimeler aracılığı ile, gerçekten deneyimlemediği, sadece dolaylı yoldan bildiği olaylardan bahsedebilme, deneyimlediği olayları yeniden yaratabilme olanağı verir. İnsan dil sayesinde hayal kurabilir, gerçekte var olmayan şeyleri bile var edebilir (Fantini, a.g.e., s.9). Zaman ve yeri bize açan da sadece dildir. Geçmişteki ve gelecekteki şeyleri düşünebiliriz ve bunlar üzerinde konuşabiliriz. Yer bakımından pek uzak olan şeyler üzerinde de konuşabiliriz. Kelimelerle düşündüğümüzden, yanımızda olsunlar olmasınlar, görülsünler görülmesinler, her çeşit şeyi düşünebiliriz (Gehlen, 2004).

Dilin oldukça karmaşık bir sözel, sembolik iletişim sistemi olduğunu belirten Ember'in (1980: 115-116) bu konuda verdiği örnek de dikkat çekicidir: Bir anne ya da baba çocuğa yılanın tehlikeli olduğunu ve ondan uzak durulması gerektiğini söyleyebilir. Daha sonra yılanı, uzunluğu, çapı, rengi, yapısı ve biçimi gibi

ayrıntılılarıyla betimleyebilir. Çocuğun yılanla muhtemelen karşılaşacağı yerleri tahmin ederek ona yilandan nasıl uzak durabileceğini açıklayabilir. Çocuk bir yılanla karşılaşırsa büyük ihtimalle bu hayvanla ilgili sembolik kelimeyi ve bu kelimeyle ilgili bilgiyi hatırlayacak ve tehlikeden uzak durabilecektir. Eğer sembolik dil olmasaydı anne babalar bebekleri gerçekten bir yılan görene kadar beklemek zorunda kalacaklar ve daha sonra örnekleme yoluyla çocuğa böyle bir yaratıktan uzak durulması gerektiğini göstereceklerdi.

1.2. Kültür Nedir?

Bilimsel anlamda kültür, dini, sanatı, yapıp ettiğimiz her şeyi içine alan karmaşık bir varlık alanıdır. O bütünlük içinde yer alan her şey, her şeye bağlı ve bağımlıdır. Gözle görülmeyen, elle tutulmayan bu bağları, insanlar eğitimle öğrenir, dil ve iletişimle kurar, sürdürür. Toplumun üyesi olarak insanın yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktararak öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bütündür. Bütünün temeli ise kuşkusuz toplumdur. Kültür, toplumu oluşturan kişileri, onları bir arada tutan, birbirine bağlayan dil ve haberleşme süreçlerini, sanatlarını, inançlarını, törelerini, hukuk ve yönetim kurumlarını, üretim ve tüketim düzenlerini içine alır (Güvenç, a.g.e., s.14-15).

Bu bağlamda kültür, insanın ortaya koyduğu, içinde insanın varolduğu tüm gerçeklik demektir. Kültür deyimiyle insan dünyasını taşıyan, yani insan varlığını gördüğümüz her şey anlaşılabilir. Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırılmaya özgü süreç ve verimdir, insan varoluşunun nasıl ve ne olduğudur. İnsanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği, kendisine nasıl baktığı özünü nasıl gördüğü, değerlerini, ülkülerini, isteklerini nasıl düzenlediği hep kültürün öğeleridir. Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, devlet; insanın meydana getirdiği her şey kültüre girer. Örgütler, dernekler, kurumlar, okullar, tüm kendilerine ilişkin şeylerle birlikte kültürden sayılırlar. İnsanlar arasındaki her tür karşılıklı etkileşimlere, her tür yapıp yaratma alışkanlıklarına, bütün maddi ve manevi yapıt ve ürünlere kültür denir (Uygur, a.g.e., s.17).

En genel, en nesnel tanımı ile kültürün, insanın yarattıklarının tümü olduğunu belirten Kongar (2003: 19) bu maddi ve manevi kültür ayrımını şöyle açıklar:

“İnsanın yarattığı bütün araç ve gereçler maddi kültüre, yine insanın yarattığı bütün anlamlar, değerler, kurallar manevi kültüre örnektir. Bir başka terminoloji ile maddi kültüre teknoloji, manevi kültüre ise ideoloji diyebiliriz.”

Ona (1996) göre, insanoğlunun yarattığı, ürettiği, her mal, her ahlak kuralı bir kültür ögesidir. Bir başka deyişle, üzerimizdeki elbise de, kafamızın içindeki ‘*insan öldürmek kötüdür*’ ilkesi de birer kültür ögesidir.

Kültürün bir önemli özelliği de birbirini hiç tanımayan insanların bile bulunduğu ortak nokta olmasıdır. İnsanbilimci Murdock’ın yorumuyla (aktaran, Güvenç, a.g.e., s.55) ilk yaradılışa kadar uzanan kültür, tarihi ve sürekli bir varlık alanı olmasının yanında, öğrettikleriyle yalnız zaman boyutunda sürekli değildir, aynı zamanda toplumsaldır, yani toplumdan topluma değişir. Bir toplumun sahip olduğu, yarattığı, paylaştığı tüm alışkanlıkları, o toplumun özelliklerini oluşturan eserleri, inançları, tavırları ve davranış biçimlerini kapsar (Ember, a.g.e., s.:112). Bu davranış biçimleri o kişilerin kendilerine özgü yaşam biçimleridir (Harris ve Moran, 1979: 57). Zaten yaşam biçimleri de bir millete karakterini veren, diğer milletlerle arasındaki farkı tespiti yarayan, tarihin seyri içerisinde oluşmuş, kendine özgü maddi ve manevi varlık ve değerlerin bir bütünüdür (Bilgiç, 1986: 27).

Kültürün antropolojik anlamda bir gruba ait insanların gelenekleri, dünya görüşü, dili, akrabalık ilişkileri, toplumsal organizasyonları ve otomatik olarak sürdürülen günlük yaşam uygulamalarını içine aldığını savunan Scollon ve Scollon’un da (1995: 127) değindiği gibi bir grubu diğer gruplardan ayırıp ona farklı bir kimlik veren de kültürün bu kapsamıdır. Dolayısıyla bir grubun içindeki maddi ve manevi değerlerin, o gruba özgü yaşam biçimlerinin o grubun dışındakiler tarafından anlaşılması oldukça zordur (Hinkel, 1999: 1-2). Birbirlerini en iyi anlayacak olan insanlar aynı grubun üyeleri olacaktır çünkü, algılamadaki kültürel benzerlik iletişimde birbirini anlamayı mümkün kılar (Samovar, Porter ve Jain, 1981: 36). İşte bu yüzden kültür, insanların birbirleriyle üretken ilişkiler kurmasını sağlar (Davis, 1972: 23) ve, Kluckhohn’un (1944: 27) Benedict’ten aktarımıyla, aynı kültürel gruptaki insanları birbirine bağlar. Bütün bunların sonucunda, bu kişilerin yarattıkları kültürel ortam, toplumsal düzeniyle ve sınırlamalarıyla grubun özelliğinin

oluşmasına ve ifade edilmesine zemin hazırlar (Hinkel, a.g.e., s.1-2). Bu ifade ise kişilerin hareketlerinde, toplumsal ilişkilerinde, ahlaki inançlarında ve ürettikleri eserlerde görülebilir (Rivers, a.g.e., s.316).

Brooks, (1997: 24) kişinin tipik yaşam koşullarında kendisinden beklenen düşünme, inanma, söyleme, yapma, yemek yeme, giyinme, ödeme, dayanma, gücenme, gururlanma, gülme, kavga etme ve tapınma biçimlerini kültürün içerdği yaşam kalıplarına örnek gösterir. Bir kültürel grubun üyeleri bu yaşam kalıplarını belli biçimlerde uygulamalarını sağlayan içselleştirilmiş yolları yine kültürün içinde bulurlar (Harris ve Moran, a.g.e., s.57). Örneğin, sosyal bir grupta büyüyen çocuklar neyi nasıl yapacaklarını, kendilerini nasıl ifade edeceklerini, değer verecekleri ve uzak duracakları şeyleri, kendilerinden neler beklendiğini ve başkalarından neler bekleyebileceklerini öğrenirler. Bunlar bilinçli düzeyde olmaz, farkında olmadan kişilerin hayatının bir parçası haline gelir (Rivers, a.g.e., s.316). Burada dikkat edilecek nokta ise Güvenç'in (a.g.e., s.56) Murdock'tan aktardığı gibi kültürün, içgüdüsel ya da kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonra yaşayarak kazandığı, öğrendiği bilgi, davranış ve alışkanlıklar olduğudur. Kısaca kültür, öğrenilmiş insan davranışdır (Davis, a.g.e., s.23).

Ember (a.g.e., s.112-114) da bu konudaki görüşünü bazı örneklerle belirtir. Ona göre bir şeyin kültürel olarak adlandırılması için bir nüfus ya da grup tarafından paylaşılması gerekir, fakat bir nüfus tarafından paylaşılan her şey de kültürel değildir. Örneğin, bir nüfusun tipik saç rengi kültürel değildir. Uyumak ve yemek yemek de kültürel etkinlikler değildir, çünkü bir şeyin kültürel olması için paylaşılmasının yanında aynı zamanda öğrenilmiş olması gerekir. Saç rengi genetikdir. Uyumak ve yemek yemek de öğrenilmiş değildir, içgüdüsel davranışlardır. Nerede, ne zaman uyunacağı, neyin nasıl yeneceği ise öğrenilmiştir ve dolayısıyla kültürel, kültürden kültüre değişiklik gösterir.

Kültürün belki de en önemli özelliklerinden biri de kişinin hayatında etkisini her an sürdürmesi ve olaylara bakış açısını belirlemesidir. Sullivan'a göre (2002: 3) her birimiz eşsiz birer sosyal, kültürel ve tarihsel ortamda büyürüz. Belli bir ülkede, belli bir ailede dünyaya gelir, belli bir eğitim sisteminde belli bir okula gideriz. Bu sosyokültürel bağlam kim olduğumuzun bir parçasıdır ve düşünüş ve davranış biçimimizi etkilemektedir. Bu nedenle kültür, bizim dışımızda olup da sonradan

öğrendiğimiz bir şey değil çevremizdeki yaşamı yorumlarken kendimizin oluşturduğu bir şeydir. Uygur'un (a.g.e., s.18) tespitiyle:

“İnsan kendi kültürünü yaratır, bu yarattığı kültür de insanı geliştirir. Kültür olmayınca o da olamayacağına göre, insanın kültür üretip kültürce üretildiği, kültür taşıyıp kültürce taşındığı temel gerçeği insan olarak insan varlığının en başta gelen varolma koşuludur.”

Rosaldo (1984: 140) da kültürün sadece geleneklerden ve inançlardan oluşmadığını, kültürel modellerin insanların yaşadığı dünya ve yarattığı gerçeklerden doğduğunu belirtirken aynı zamanda kültürün kişinin toplumsal ve bilişsel kavramlarını biçimlendirdiğini de vurgulamıştır. Her insan bir kültürde dünyaya gelir ve o kültür onun tüm hayatındaki yaşayış ve davranış biçimini güçlü bir şekilde etkiler (Ember, a.g.e., s.112).

Kültür kavramında birikimin yeri de asla gözden kaçırılmamalıdır. Kültürün dinamikliğini koruması için toplumların geride kalan yılların birikiminden faydalanması gerekmektedir. Seelye'ye (1997: 23) göre kültür, insanlara ait oldukları grup içinde nasıl davranacaklarını, nesilden nesile aktarılan kurallar aracılığı ile belirtir. Güvenç (a.g.e., s.55) bu aktarımın eğitim aracılığı ile gerçekleştiğini savunur. Bunun yanında, insanların hayatlarında kaydettikleri gelişmeleri de kendilerinden sonraki nesile aktarmaları kültürle mümkün olur (Davis, a.g.e., s.23). Carr ve Kluckhohn'un görüşleri de buna paraleldir. Ünalın'ın (a.g.e., s.6) aktarımıyla, Carr, kültürün toplumdaki geçmiş davranışların biriktirilerek taşınan sonuçları olduğunu savunurken Kluckhohn'a (a.g.e., s.24) göre kültür, bir toplumun ileride kullanılmak üzere depolanmış bilgisidir. Bu bilginin depolandığı yer de insanların hafızaları, kitaplar ve nesnelerdir.

1. 3. Dil – Kültür İlişkisi

Dil bir iletişim aracıdır ve iletişim gerçek yaşam koşullarında bir bağlam olmadan gerçekleşemez. Her bağlam da kültürü içerdiğinden iletişim, dolayısıyla dil, kültürden ayrı olamaz (Cortazzi ve Jin, 1999: 197). Zaten konuşmak, dünyaya adım atmak ve etkileşimde bulunduğumuz insanlarla ilişkilerimizi sürdürmek için belirli bir yol seçmektir. Bir topluluğun üyesi oluşumuz çoğu zaman dil kullanımımız

aracılığı ile gerçekleşir (Duranti, 1997: 45). Dili, bireyin toplumsal varlığının aracı olarak gören Kongar'a (1996) göre de dil, birey ile toplum arasında karşılıklı bir etkileşime, bireyi birey yapan ve toplumu toplum yapan değerlerin, inançların, kısacası bireysel ve toplumsal tutum ve davranışların karşılıklı etkileşimine olanak tanır. Bu etkileşim doğrudan ya da dolaylı yoldan deneyimler edinmemizi, düşüncelerimizi şekillendirmemizi ve bu düşünceleri başkalarına aktarmamızı içerir, sonuç olarak da kültürümüzü geliştirir. Bütün bunları mümkün kılan ise dildir (Fantini, a.g.e., s.5).

Gerçekten de dil, insana ait her türlü ürünün taşıyıcısıdır ve kültürün yeniden öğrenilip aktarılmasında ona büyük gereksinim vardır (Turan, 2000: 57) çünkü insan birey olarak hayata başladığında kendisinden önceki atalarının gelişmelerini miras alır. Bu miras alma süreci, yani bilgi ve deneyimlerin bir sonraki nesile aktarılması, kısaca kültür, öğrenme ile mümkün olur. Bu öğrenmenin tek yolu da dildir. Eğer dil olmasaydı, insanlık toplu halde yaşayan herhangi bir canlı topluluktan farklı olmayacaktı (Cangızbay, 1998: 128). İnsanlığın tarihte gösterdiği ilerleme ve gelişme, ancak bilgi ve deneyim sonucu gerçekleştiğinden, dil olmadan bu bilgi ve deneyim kuşaktan kuşağa geçemeyecek ve insan da tarihsel bir varlık olmayacaktı; her kuşak, ancak kendi zamanı içine kapanıp kalan bir varlık şekline sahip olacaktı. Ayrıca, insan düşünmesinin ürünü olan bilgi ve sanat da hiç ilerlemeyecek, her kuşağın bilgisi ve sanatı kendisi ile birlikte gömülecekti (Mengüşoğlu, 2004).

Dil ve kültür arasındaki güçlü ilişkinin bir nedeni de dilin, aynı dili konuşan bir toplumsal gruptaki insanları birbirlerine ve kültürlerine bağlayıcı özelliğidir (Bolton, 1980: 9). Güvenç (a.g.e., s.47) dili, toplumu bir arada tutan harç, kültürü taşıyan ortak bir hazine olarak görür. Uygur'a (a.g.e., s.21) göre de insanın ana dilini öğrenmesi kültür edinmesinden başka bir şey değildir. En küçük bir konuşma edimi bile düpedüz bir kültür edimidir çünkü Rivers'in (a.g.e., s.318) belirttiği gibi anadil, içinde yaşanan toplumsal grubun yaşayış biçimi ve davranışlarıyla birlikte öğrenilir. Bu biçim ve davranışlar da dil ile ifade edilir. Bu nedenle dil, işlevsel toplumsal sistemin bir parçasıdır. Bir kültürel grup ortak deneyimlere sahip olduğu için bir kelimenin anlamı tüm üyeler tarafından paylaşılır çünkü kültür sadece kimin kimle ne hakkında konuştuğunu ve iletişimin nasıl ilerlediğini söylemekle kalmaz, aynı zamanda insanların mesajları nasıl kodladığını, mesajlara yükledikleri anlamı, ve

hangi koşullarda hangi tür mesajların gönderilip gönderilemeyeceğini de belirler (Samovar, Porter ve Jain, a.g.e., s.24).

Aynı kültür grubundaki insanlar ifade ettikleri fikirler ve olaylarla rahatlıkla anlaşılır çünkü bunlar grubun diğer üyeleri tarafından paylaşılan bir bilgi deposundan çıkarlar. Bu nedenle dil, kültürel gerçekliği yansıtır. İnsanların sözlü, yazılı ve görsel araçları kullanma biçimleri –örneğin konuşmacının ses tonu, jest ve mimikleri – ait oldukları grubun anlayabileceği somut anlamlar oluşturur (Kramsch, a.g.e., s.3). Zaten bir dili ana dili olarak konuşan insanlar, ortak davranış normları ve ortak dil referanslarına sahip olmasalar birbirlerini anlayamazlar (Byram ve Sarriers, 1991: 201). İşte bu yüzden dil sadece nesnel bir dünyadaki şeylere atıfta bulunma aracı değildir. Aynı zamanda, dili konuşan kişinin belirli toplumsal gruplara ait olma duygusunu sürdürmesini sağlayan çağrışım ve bağlantıları taşır. (Byram ve Fleming, a.g.e., s.2). Belirli bir toplumsal gruba ait olarak bir kültürün parçası olmak hayatın birçok alanında nasıl davranılacağını öğrenmektir. Bunlar örneğin, resmi bir konuşma yapmak, telefona cevap vermek, yardım istemek gibi işlevsel bilgiler olabilir (Duranti, a.g.e., s.29). Yazılı dilin kullanımı da kültür tarafından biçimlendirilir. Kime, hangi koşullarda ne yazılacağı ve hangi metin türlerinin ne zaman uygun olduğu hep kültürel geleneklerle belirlenir (Kramsch, a.g.e., s.6).

Dil ile kültür arasındaki en önemli ilişkilerden biri de dilin, o dili konuşan topluluğun dünya görüşünü yansıtmasıdır. Gökberk'e (2004: 73) göre, her dilin kendine özgü bir dünya görüşü vardır. Her dilde bu evren düzeninin başka bir biçimde yorumlandığını görürüz. Bu ayrılığı yaratan, dillerin başka başka gelişme basamaklarında bulunmalarından, nesnelerin her dil için ayrı önemleri olmasından ve dillerin türlü bilgi alanlarına ayrı açılardan gitmeleridir. Bir dilde bireysel bir insan grubunun, bir ulusun özel ruh ve yaşam biçimini görebiliriz. Onun içindir ki bir ulusun özelliği en iyi dilinde kavranır. Buna paralel olarak Sapir de (aktaran, Hinkel, a.g.e., s.2-3) dili, kişinin dünyayı nasıl deneyimlediğini ve anladığını gösterme biçimi olarak görür. Ona göre (aktaran, Damen, 1987: 127) toplumların algıladıkları gerçek dünya büyük ölçüde, farkına varmaksızın sahip oldukları dil alışkanlıkları üzerine kurulmuştur. Hiçbir dil başka bir dile, aynı toplumsal gerçekliği temsil edecek kadar benzeyemez. Bu yüzden toplumlar fiziksel dünyayı kendi dillerinin onlara öğrettiği şekilde görür, izin verdiği ölçüde betimler (aktaran, Rivers, a.g.e.,

s.341). Başka bir deyişle dil, toplumsal sorunlar ve süreçler hakkındaki tüm düşüncelerimizi koşullandırır (aktaran, Kramsch, a.g.e., s.85).

Gerçekten de bir dil, sadece kelimeler ve bunların kullanım kurallarından oluşan bir sistem değildir. Dil, bir kültüre ait düşünme biçiminin simgesel ifadesidir. Her kültürün düşünme biçimini, o kültürün asırlar boyu süren oluşum süreci belirler. Dolayısıyla diller, kelimeler açısından değil, temelde bu oluşum süreçleri açısından ve bu nedenle de düşünme biçimleri açısından farklıdırlar. Kelimeler, deyimler, terimler farklı olan bu düşünce biçimlerini ifadede kullanılan simgelerdir. Bir dili öğrenmek demek o dili kullanan kültürün düşünce biçimini öğrenmek demektir (Titiz, 1998: 307). Bu bağlamda dil, yalnızca bir iletişim aracı olmayıp, aynı zamanda insanoğlunun kendi gerçekliğini ifade etmesinin bir yoludur. Değişik diller gerçeği ifade edecek değişik yollar bulmamıza olanak sağlar (Damen, a.g.e., s.124). Ozil de (1991: 95-96) Humboldt'a dayanarak yaptığı tespitte kişilerin bir yandan dil ve kültürlerini geliştirirken, öte yandan yaşadıkları toplumun dilinin, kültürünün ve dünya görüşünün etkisinde kaldıklarını belirtir. Başka bir deyişle, kişiler içinde yetiştikleri toplumun dünyaya bakış açısını, kültürünü o toplumun dili aracılığı ile edinirler.

Dilin bir kültürün üyeleri tarafından paylaşılan değer ve inanç sistemini yansıtır güçlendirdiğini savunan Damen'ın (a.g.e., s.20) belirttiği gibi atasözleri, şarkılar ve benzetmeler, bir topluluğun dünya görüşünü dil aracılığı ile açığa çıkaran başlıca kültürel öğelerdir. Ünalın'a (a.g.e., s.111) göre de dil, onu konuşan milletin yaşayış biçiminin, en geniş anlamda kültürünün, dünya görüşünün, tarih boyunca geçirdiği evrelerin ve başka toplumlarla kurduğu ilişkilerin yansıtıcısıdır. Dildeki benzetmeler, aktarmalar, deyim ve atasözleri incelendiğinde o milletin çeşitli nitelikleri kendiliğinden ortaya çıkar. Kısacası dil, bir toplumun geçmişine giden yoldur (Salzmann, 1998: 41) ve geçmişi bugüne bağladığı gibi, bugünü de yarına bağlar.

Dildeki anlamlı göstergelerin temel özelliklerinin birçoğunu toplumsallıklarından aldıklarını ve işlevlerini toplum içinde yerine getirdiklerini söyleyen Vardar (a.g.e., s.16-17) da her dilin belli bir toplum içinde kendine özgü bir kültür ve uygarlık çevresinde biçimlendiğini, işlevini böyle bir çerçevede yerine getirdiğini belirtir. Fakat ona göre dil, salt edilgen bir araç değildir, yalnızca belli bir

toplumu yansıtmakla kalmaz. Aynı zamanda etkin bir biçimlendirme ve yaratım aracıdır. Bir başka deyişle dış dünyayı, toplumsal, ruhsal, fiziksel gerçekliği her dil kendine özgü biçimde yoğurur ve yorumlar, kavramlaştırır ve yapılaştırır; bir dünya görüşü, dünyaya bakış açısı getirir. İnsanın dış dünyayla ve diğer bireylerle ilişkilerini yansıtan ve biçimlendiren, düşünceyle birlikte tüm ruhsal ve toplumsal kişiliğini oluşturan dil, gerçeklik ya da nesneler üstünde etki aracı olduğu gibi, kimi yönleriyle de başkalarını etkileme, yönlendirme, yöneltme aracıdır da. Yalnızca gerçekliğe ilişkin deneyimleri aktarmakla kalmaz, belli amaçlarla gerçekliğe şu ya da bu görüntüyü verme yöntemi olarak da kullanılır. Gökberk'e (a.g.e., s.70) göre bir çocuk doğduğu topluluğun dilini konuşa konuşa edinir, dilin şekil zenginliğine göre kendini şekillendirir. Ama bir kere edinip dile egemen oldu mu kendi düşünmesi de dil tarafından şekillendirilmiş olur, artık dil, onun düşünmesine egemen olmuştur. Dile egemen olmak daha çok onun üzerimizde bir egemenlik kurmasıdır. Başka bir deyişle dil, dili konuşan insanların dünya görüşünden ve kültüründen etkilenirken aynı zamanda onların dünya görüşünü de etkiler (Clarke ve Clarke, 1990: 33).

Dil ile kültür arasındaki dikkat çekici bağlantılardan birisi de bir kültürde daha çok önem verilen ve daha az önem verilen öğelerin dile bakılarak gözlemlenebilmesidir. Toplumun gereksinim ve etkinlikleriyle çok yakından ilgili olan dil, (Vardar, a.g.e., s.15) kültürün öteki birtakım alanlarına sıkı sıkıya bağlı olur, onlarla birlikte değişir. Yaşayan bir kültür, bulunduğu durumu söz hazinesi halinde de biçimlendirir (Gökberk, a.g.e., s.71). Ünalın (a.g.e., s.112) da kelimelerin ve taşıdıkları kavramsal içeriklerin, insanların hayat tarzının özellikleri içinde belirlendiğini belirtir. Ona göre edindiğimiz bilgi ve kavramsal karşılıkları, hayat tarzımızdan, içinde yaşadığımız kültür sentezinden etkilenerek yapılır. Damen (a.g.e., s.124) ise belli bir dünya görüşünün toplumun değer ve inanç sistemiyle çok yakından ilişkili olduğunu ve toplumun doğru, değerli ve önemli bulduğu şeylere göre şekillendiğini savunur.

Kültürel, çevresel, ekonomik ya da dini açıdan önem verilen bir öğeyle ilgili, dilde birçok eşanlamı kelime ve değişik terimler bulunurken, verilen önem az ise daha genel kelimeler ve daha az terim kullanılmaktadır (Hickerson, 1980: 108).

Örneğin, Papua Yeni Gine'deki Barailer yer elması için 30 tane kelime kullanırken yatak, sandalye, masa, bank, sıra, tezgah ve mutfak dolabı için sadece tek

bir kelime kullanmaktadır. Damen'ın (a.g.e., s.123) aktarımıyla, Olsson bunun sebebini Barailerin çevresinin yer elması ile dolu olması ve bu bitkinin onların yaşamında çok önemli bir yer tutmasına bağlar. Aynı şekilde, tropikal bir iklimde yaşamaları sebebiyle günlerinin büyük bir kısmını açık havada geçiren Barailer için yukarıda adı geçen eşyalar pek de önem taşımamaktadır. Herhangi bir düz yüzeyli eşya onlar için aynı kelimeyle ifade edilebilmektedir.

Eskimo dilinde de karın birçok değişik çeşidi için karşılıklar bulunur çünkü kar Eskimoların hayatındaki başlıca nesnedir. Bununla birlikte, değişik dillerin sahip olduğu değişik sınıflamalar, insanların gelişimiyle doğru orantılı olduğu için zaman içinde bir ögenin, dili konuşanların yaşamındaki yeri ve önemi artarsa yeni kelimeler yaratılır ya da diğer dillerden kelime alınır (Rivers, a.g.e., s.341-342).

Sonuç olarak toplumu yansıtan bir ayna olan dil, (Güvenç, a.g.e., s.47) toplumsal yaşamla karışır, kaynaşır ve birçok bakımdan onun yazgısını paylaşır (Vardar, a.g.e., s.15). Dilin güçlü ve yaygın etkisi kültürün her yönünde kendisini duyurur. Bu gerçek, olumsuz bir saptamayla, dilce düşüşe çok korkulan bir kültür bunalımı gözüyle bakılmasından, olumlu bir saptamayla da, bir dilde sözcük zenginliği, kavram keskinliği, anlam yoğunluğu gibi doğrultularda erişilen dilce atılışların ve yenilenmelerin çok kez o dile ilişkin kültür bakımından da atılım ve yenilenmeleri birlikte getirmesinden bellidir (Uygur, a.g.e., s.21). Kültürün gelişmesiyle dil, dilin gelişmesiyle kültür gelişir ve zenginleşir. Kültürü inceleyerek dilin ne büyük bir mucize olduğu, dil mucizesini inceleyerek de kültürün insan üzerindeki etkileri ve sonuçları anlaşılabilir (Güvenç, a.g.e., s.48).

2. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIMININ NEDENLERİ VE AMAÇLARI

2.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı Neden Gereklidir?

2.1.1. Kültürel Farklar

Bir toplumun kültürü dil aracılığı ile yansıtıldığı ve buna karşılık dil de toplumun kültürünü biçimlendirdiği için farklı diller farklı kültürler demektir. Kültürler arasındaki bu farklılıklar da yabancı dil öğretiminde kültür aktarımını gerekli kılan başlıca unsurlardan biridir. Bu bölümde kültürler arasındaki farklılıklar, çeşitli kültürlerin gelenekleri ve yaşayış biçimlerinden örneklerle ortaya konmaya çalışılacaktır.

Dunnett, Dubin ve Lezberg'in (1986: 148-149) dil ve kültür farklılıkları hakkında dile getirdiği bazı temel anlayışlar şunlardır:

- Diller kelimesi kelimesine çevrilemez. Her dil tek tek kelimelerin üstünde ve ötesinde anlamlar taşıyan deyimsele ifadelerle sahiptir.
- Bir konuşmacının sesinin tonu anlam taşır. Her dil değişik vurgu biçimlerine sahiptir. Benzer şekilde konuşmacının yüksek veya alçak sesle konuşma derecesi dilin kendisinin bir özelliğidir.
- Her kültürde tabu olan konular vardır.
- Kişisel ilişkilerde hitap sözcükleri dilden dile farklılık gösterir.

Toplumun en küçük modeli ailedir ve Damen'a (a.g.e., s.143) göre herhangi bir kültürde aile ilişkileriyle ilgili davranışlar gelişigüzel değildir, beklenen ve geleneksel normlara uyarlar. Aile ilişkisini çevreleyen davranışlar ve normlar A kültüründe B kültüründen farklı bir yapı gösterir. Bu yüzden, hepimiz beslensek de, neyi, ne zaman, ne tür tabaklarda, hatta ne amaçla yiyeceğimiz konusunda kültüre özgü kuralları vardır.

Cortazzi'ye (1990: 56) göre de insanların konuşma biçimleri, konuşmalarını düzenlemeleri, söz kesmeleri, sessiz kalmaları kültürde kültüre değişiklik gösterir. Gebhard (1996: 122) bu listeye selamlama, söz verme, onaylama, onaylamama, özür dileme, rica etme, şikayet etme, hediye verme, iltifat etme, davet etme, bir daveti kabul etme, reddetme, teklif etme, teşekkür etmeyi de ekler. Örneğin Amerika'da ev sahibi, evine gelirken getirilen hediyeği açıp teşekkür ederken Çin ve Tayland'da

hediye bir kenara konur ve hediye getiren kişinin önünde açılmaz. Bunun nedeni ev sahibinin, konukların kendilerini hediye getirmeye mecburmuş gibi hissetmelerini istememesidir. Ayrıca hediye açıldığında beğenmezse konukların bunu anlayıp üzülmelerini istemez.

Bir iltifat karşısında ise Japonlar ve Çinliler daha alçakgönüllü davranışlarda bulunurlar. Örneğin Amerikalı ev sahibi yemeğin çok lezzetli olduğunu söyleyen konuklarına *'Teşekkür ederim'* karşılığını verirken bir Japon ev sahibi muhtemelen *'Pek o kadar lezzetli değil'* diyecektir (a.e., s.123).

Scollon ve Scollon'a (a.g.e., s.138) göre kültürler arası bir bakış açısı ile baktığımızda kültürlerin, dilin bir işlevine diğerinden daha fazla önem verme konusunda birbirlerinden oldukça farklı olduklarını görüyoruz. Örneğin, Japon kültüründe duygular ve ilişkiler üzerine yapılan iletişime yüksek bir değer verilirken bilgi üzerine yapılan iletişime daha düşük bir değer vermektedir. Uluslararası iş kültürü ise, özellikle bilgisayar ile iletişim başladığından beri, bilgi iletişimine çok yüksek bir değer verirken ilişkiler üzerine yapılan iletişime az değer verir.

Bentahila ve Davies (1989: 100) de birbirlerinden çok farklı olan İngiliz ve Fas kültürünün farklarıyla ilgili bazı örnekler vermişlerdir. Onlara göre selamlaşma, bir yerden ayrılmak için izin isteme, teşekkür etme, özür dileme gibi yaygın şekilde kullanılan rutin kalıpların içeriği ve kullanım kuralları sıkça, bu kalıpları kullananların değer ve inançlarını yansıtır. Örneğin, İngilizce ve Arapça'nın en belirgin farklarından bir tanesi Arapça'da sık sık dinsel öğelere atıfta bulunulmasıdır. İngilizce'deki *'Teşekkür ederim'* cümlesinin karşılığı olarak Arapça'da *'Allah razı olsun'*, *'İyi şanslar'* ifadesine karşılık da *'Allah yardımcın olsun'* denir.

Ayrıca kalıplar belli olaylara verilen öneme ve bakış açısına göre de değişir. Örneğin bir İngiliz yemekten sonra geçirdiği taktirde bunu toplumsal bir gaf olarak görerek *'Özür dilerim'* derken bir Faslı bunun iyi yenmiş bir yemek anlamında gördüğü için *'Allah'a şükür'* der (a.e., s.101).

Zaman kullanımı konusunda da kültürler arasında belirgin farklılıklar gözlemlenebilir. Örneğin bir Amerikalı için zaman çok önemlidir. Bir konuşmayı *'Özür dilerim, gitmeliyim yoksa geç kalacağım'* diyerek bölebilir. Amerikan İngilizce'sinde zamanla ilgili birçok kalıp vardır. Zaman geçirilir, kazanılır, tutulur, doldurulur, öldürülür, biriktirilir, kullanılır, boşa harcanır, kaybedilir ve planlanır. Buna karşılık

Araplar toplumsal olaylar ve randevular için kesin başlangıç ve bitiş zamanları belirlemezler. Belirlenen zamanda gelmeyip geç kalmak da birçok durumda kabul edilebilir bir davranıştır. Özellikle biriyle konuşurken konuşmanın ortasında ayrılmak istemek kaba olacaktır çünkü bu kültürde arkadaşlıkları sürdürmeye ve insan ilişkilerinde bulunmaya bir randevuya zamanında gitmekten daha fazla değer verilir (Gebhard, a.g.e., s.113-114).

Kişiler arasındaki anlaşmazlıkları çözme konusunda da bazı Amerikalılar doğrudan tartışmaya girerken çoğu Asya ülkesinde insan ilişkilerindeki uyumu korumak için dolaylı yoldan çözümler üretilmeye çalışılır. Örneğin, Japon toplumunda bir kişi başka birine kızgınsa muhtemelen o kişiyle doğrudan bir tartışmaya girmez, normalden daha sessiz kalarak ya da o kişiyi görmezden gelerek bir sorun olduğunu ima eder. Bir arkadaşına kızan Taylandlı bir kadın da kızgınlığını, bir yemek davetine sadece onu çağırarak ya da aralarındaki sorundan başka bir arkadaşına onun duyacağı şekilde bahsederek gösterebilir (a.e., s.115).

Kültürler arasındaki farklılıklar sadece dil aracılığı ile yapılan iletişimle sınırlı değildir. Toplumsal hayatta belki de en az sözler kadar önemli yer tutan sözsüz davranışlar da kültürden kültüre değişiklik gösterir ve yabancı dil öğretiminde hedef kültür aktarımına gerek duyulmasının bir başka nedenidir.

2.1.1.2. Sözsüz İletişim

Sözsüz davranış, yüz ifadelerini, bakışı, dokunmayı, duruşu, hareketi ve kişilerin otururken ya da ayaktayken aralarında bıraktıkları uzaklığı içerir (Gebhard, a.e., s.119). Tüm sözsüz davranışlar sözsüz iletişimi içermez ama tüm sözsüz iletişimler sözsüz davranışı içerir. Çünkü sözsüz iletişim terimi, kültüre özgü anlamları iletme yarayan ve aynı kültürel gruptaki insanlar tarafından paylaşılan davranışları ve diğer kültürel sembolleri ifade eder. Örneğin, kafanın aşağı yukarı sallanması fiziksel bir davranıştır. Sözsüz ve sessizdir ama sözlü bir işarete eşlik edebilir veya onun yerine geçebilir. Bu vücut hareketi ancak razı olma, karşı çıkma veya onaylama gibi kültürel bir mesaj taşıdığı takdirde sözsüz iletişim sayılır. Eğer böyle paylaşılan bir anlamı yoksa sözsüz iletişim değildir. Geniş bir tanımlamayla,

sözsüz iletişimsel davranış insanların dil dışındaki davranış, etkileşim ve iletişim yollarını içerir. Bu davranışlara anlam ve değerlendirme yüklendiğinde, belli bir kültürel grubun sözsüz iletişim sisteminin veya kodunun bir parçası olurlar (Damen, a.g.e., s.161-162).

Söylemin bir çok yönü kolayca söze dökülmeyen ama söylemi anlamak için gerekli olan iletişim biçimlerine bağlıdır (Scollon ve Scollon, a.g.e., s.143) çünkü iletişimimizin sadece % 35'i dille yapılırken % 65'i sözsüz iletişimle yapılmaktadır (Hinds, 1980: 275). Bundan dolayı, davranışın kültürün etkisini en çok yansıtan bölümü sözsüz öğelerdir (Tomalin ve Stempleski, 1993: 6).

Sözsüz iletişimin mesajları, el işaretleri, vücut hareketleri, sessizlik, uzaklık, göz hareketleri, zaman ve yer kullanımları aracılığı ile iletilir. Konuşmayı destekleyebilir ya da dilin yerine geçebilir. Zaman ve yeri kullanım şeklimizde, vücudumuzun hareketlerinde ve insan etkileşimine dahil olan her şeyde kendini gösterir. Bazen kelimelerden daha çok işe yarar ve iletişim yollarının en ikna edicisidir. Dil gibi, sözsüz iletişim biçimleri de bir sistemin parçalarıdır, öğrenilmiştir (Damen, a.g.e., s.157-158) ve her dil-kültür, anlam taşıyan mimikler ve vücut hareketlerine sahiptir. Fakat bu mimik ve vücut hareketlerinin her dil-kültür için aynı olması gerekmez. (Dunnett, Dubin ve Lezberg, a.g.e., s.148). Örneğin, bazı insanlar buluştuklarında başlarını öne eğerler, bazıları el sıkışır, bazılarıysa hiçbir şey yapmaz (Lewis, 1999: 229).

Kişiler arası ilişkilerdeki statü ve yaş farkı bazı kültürlerde sözsüz iletişimle belli edilebilir. Örneğin, Amerika'daki bir üniversitede bir profesör ile kapıdaki görevli birbirlerinin statülerini ima edecek herhangi bir sözsüz iletişimde bulunmaksızın ayaküstü sohbet edebilirler. Tayland'da ise bir öğrenciden bir profesörle konuşurken profesörün daha yüksek bir statüye sahip olduğunu gösterecek şekilde davranması beklenir. Bunun bir yolu saygıyla hafif öne eğilmektir. Ayrıca bir profesörün yanından geçerken öğrenciler başlarını biraz eğerler (Gebhard, a.g.e., s.114).

Sözsüz iletişim açısından önem taşıyan diğer iki unsur da kişisel alan ve üstdil kavramlarıdır. Scollon ve Scollon'un (a.g.e., s.145) aktarımıyla, Hall'a göre, her insanın, içinde hareket ettiği ve kendini rahat hissettiği bir kişisel alanı vardır. Bu alana girişler sadece çok yakın ilişkiler halinde kabul edilebilirdir. Bu alanın dışında

ikinci bir alan vardır ki burada da normal kişiler arası ilişkiler yürütülür. Onun dışındaki üçüncü alan ise toplumsal alandır. Fakat bu alanların uzunluğu ya da kısalığı kültürden kültüre farklılık gösterir.

Üstdil terimi ise dile eşlik eden çeşitli akustik öğelerin yanı sıra konuşmanın yerine geçen ve konuşmayı destekleyen seslemeleri de içerir. Bunlar ses kanallarında yürütülürler ama sözsüzdürler. Bunların arasında, vurgu şiddeti, gülme, ağlama, inleme, tıslama, dille ses çıkarma, hapsirme, iç çekme, öksürme, derin nefes alma vardır ve bir dolu anlam taşırlar. İngilizce’de sık sık ‘evet’ ve ‘hayır’ yerine kullanılan ‘uh-huh’ (a-ha) ve ‘uh-uh’ (a-ah) buna örnek olarak verilebilir (Damen, a.g.e., s.166-167).

2.1.2. Yanlış Yorumlamalar Ve Sorunlar

Yabancı dil öğretiminde hedef kültürün aktarımını gerekli kılan bir başka unsur da yukarıda sözü edilen kültürel farklılıklardan kaynaklanan yanlış yorumlamalar ve bunun sonucunda kişiler arası ilişkilerde yaşanan sorunlardır. Bu bölümde, *kültürel farklar* bölümünde aktarılan kültürler arasındaki farklılıkların niçin bazı sorunlara yol açabileceği açıklanacak, ortaya çıkan sorunlar ve yanlış değerlendirmelerle ilgili örnekler verilecektir.

Yabancı bir dil öğrenme uğraşı aynı zamanda yabancı bir kültürü de tanıma uğraşı demektir. Yabancı dilde öğrendiği her yeni sözcük, anladığı her yeni tümce, çözebildiği her yeni metin yabancı dil öğrenen kişinin bilincinde, o dili konuşan kişilerle, bu kişilerin yaşadığı dünyayla ilgili yeni düşünceler, yeni imgeler oluşmasına neden olur. Bu açıdan bakıldığında yabancı dil öğretimini hedef kültür göz önünde tutulmadan, salt dilsel dizgenin öğretimiyle sınırlamak, dilsel kullanımların da anlaşılmamasına yol açarak yabancı dil öğretimini aksatır (Tapan, 1990: 55) çünkü diller birbirlerine kurallarla bağlı kelime setleri olmadıkları gibi, bir yabancı veya ikinci dili öğrenmek de aynı anlamı değişik bir araçla elde etmek için basitçe kelime ve kuralları değiştirmekten ibaret değildir (Bennett, 1997: 16).

Politzer’in (1959: 100-101) tespitiyle, dili öğretirken ait olduğu kültürü öğretmezsek, anlamı olmayan ya da öğrencinin yanlış anlam yüklediği semboller öğretmiş oluruz çünkü o zaman öğrencinin yabancı dili konuşması, kendi kültür

çerçevesinde gördüğü kavramları farklı sembollerle dile getirmesinden başka bir şey olmaz. Benzer şekilde, kültürü, diğer insanların hareketlerini, sözlerini ve düşünce kalıplarını yorumlamak için kullanılan kanı, fikir ve inançların bir çerçevesi olarak gören Cortazzi ve Jin'e (a.g.e., s.197) göre bu çerçeve öznedir ve ortak olarak benimsenmiştir. Yabancı dil öğrencileri hem kendilerinin hem de diğer toplumların kültürel çerçevelerinden haberdar olmadıkları takdirde hedef dilin mesajını yorumlamak için kendi kültürel sistemlerini kullanırlar ve bu da mesajda verilmek istenen anlamın çok farklı kültürel bakış açılarıyla değerlendirilmesine yol açar. Bunun sonucunda, Byram ve Fleming'in (a.g.e., s.4) İngiltere Ulusal İzlenesi'nden aktardığı gibi, başarılı bir iletişimin kurulması zor olduğu gibi, temel kelimeler ve cümlecikler dahi tam olarak anlaşılabilir, konuşmacılar anlatmak istediklerini yeterli derecede anlatamayabilir veya gücendirmeye yol açabilirler.

Bennett'e (a.g.e., s.16) göre bu tür insanlar yabancı bir dili iyi şekilde konuşabilirler bile o dilin toplumsal ve felsefi içeriğini anlamadıkları için bir çok sorun yaşarlar, karmaşık durumlarda olanları derinliğine anlayamazlar. Hinkel'in (a.g.e., s.2) aktarımıyla, Thomas da bu kişilerin çoğunlukla uygun olmayan dil davranışları gösterdiğini ama bunun farkında olmadıklarını gözlemlemiştir. Ona göre bu tür kültürel uygunluk kurallarının ihlali iletişimde kopmalara ve bu kişilerin dili ana dili olarak konuşan insanları tektipleştirmelerine yol açar. Hatta yeni bir araçla kendilerini ifade etmekte başarısız olmaları, karşılarındaki insanların davranışlarının dayandığı kültürel nedenleri yanlış anlamayla birleştiğinde bu insanlara karşı düşmanlık ve nefret geliştirebilirler (Rivers, a.g.e., s.315).

Bir bireyin farklı bir kültürden insanlarla etkileşimi sırasında kendini farklı, tuhaf ya da rahat olmayan bir durumda bulduğu zamanlar için *kültürel engel* kavramını kullanan Archer'a (Bkz. Jiang, 2001: 382) göre bu, bir bireyin beklediği davranış şekline tamamen farklı bir davranış şekliyle karşılaştığı durumlarda gerçekleşir. Bunun daha ileri seviyesi ise Davis'in (a.g.e., s.23) belirttiği gibi *kültür şoku* kavramıdır. Her insan içinde yaşadığı kültürün ortak değerlerini, yapılarını ve inançlarını beraberinde taşıyıp dünyayı bu pencereden yorumladığı için kendininkinden çok farklı bir kültürle karşılaştığında kültür şoku yaşayabilir ve bu, onu hiçbir toplumsal işlevini yapamayacak hale getirebilir.

Buraya kadar sözü edilen kültürel farklılıkların göz önünde tutulmaması ve yabancı dil öğretiminde hedef kültürün etkin bir şekilde aktarılmaması halinde ne tür sorunların ortaya çıkabileceği konusunda çeşitli örnekler vermek mümkündür.

Öncelikle aynı biçim iki kültürde değişik sınıflandırmalara girip değişik anlamlara geldiğinde sorunlar ortaya çıkar. Örneğin, İspanya’da boğa güreşi geleneksel bir spor ve eğlence aracıdır. İspanyol arkadaşının ısrarıyla arenaya giden bir Amerikalı ile İspanyol arkadaşının olaya bakış açıları farklı olacaktır. İspanyollar bu eğlenceyi seyretmek için arenaları doldurur ve matadorun boğayı öldürmesiyle kazanılan zaferi alkışlarlar. Fakat farklı bir kültürden gelmiş olan Amerikalı için durum hiç de böyle değildir. Onun gözünde savunmasız bir boğa, elinde kılıç olan bir matador tarafından katledilmekte ve binlerce insan bu olayı alkışlamaktadır. Bu, hayvanlara karşı yapılan bir zulümdür ve insanlar da buna ortak olduklarından zalimdirler. Buradaki fark boğanın iki kültürde farklı bakış açılarıyla yorumlanmasından kaynaklanmaktadır (Lado, 1986: 55-56).

B kültüründe olan, A kültüründen biri tarafından da aynı olarak tanımlanan bir biçim aslında değişik bir anlama geldiğinde sorunlar ortaya çıkarır. Örneğin, Amerika’da ‘s’ harfini uzatarak uzun bir ‘ssssssss’ sesi çıkarmak bir olumsuzluk ifadesidir. Konuşmacıyı dinleyen topluluğun yapılan işi beğenmediğini gösterir. Fakat İspanyolca konuşan ülkelerde bu sessiz olunması için yapılan bir çağrı anlamını taşır. İspanyolca konuşan bir topluluk önünde, konuşmasının ortalarında ‘ssssssss’ sesini duyan Amerikalı bir yazar önce şaşırıp, dinleyicilerin kendisini protesto ettiğini düşünür, daha sonra bunun sessizliği sağlamak için kullanılan bir yöntem olduğunu anlar (a.e., s.57-58)

İki kültürdeki aynı anlam değişik biçimlerde ortaya çıktığında sorun yaratır. Örneğin, genç bir İranlı Amerika’nın küçük bir kasabasında trenden iner ve bir taksi çevirmeye çalışır. Beyaz plakalı bir arabaya durması için el işareti yapar, fakat araba geçip gider. Bu olay birkaç kere tekrarlanır ve en sonunda genç, Amerika’da taksilerin onu almak istemediğini düşünüp oteline kadar elinde bavuluyla sinirli bir şekilde yürür. Halbuki Amerika’da taksiler, İran’da olduğu gibi beyaz plakalı oluşlarıyla değil, yanıp sönen parlak işaretleriyle diğer araçlardan ayrılırlar. Bu genç de üniversite seviyesinde olmasına rağmen kültür öğesinin eksikliği sonucu böyle bir sorun yaşamıştır (a.e., s.58-59).

Buna bir başka örnek de yas tutma kavramındaki farklılıktır. ‘*O yas tutuyor*’ cümlesi bir İtalyan’ın kafasında siyahlar giymiş birini canlandırırken bir Koreliye beyazlar giymiş birini çağrıştırır. İkisinin de kafasındaki anlam birinin ölümü ile ilgili gözle görülen üzülmeye halidir. Yas tutmanın kültürel biçimleri olan siyah ve beyaz kıyafetler, eylemin gerçek anlamını etkilemez. Bilgi eksikliği ise uygun olmayan davranış veya yanlış yorumlamayla sonuçlanabilir: ‘*O yas tutmuyor! Beyaz giyiyor!*’ (Rivers, a.g.e., s.320).

Bir kültürün üyeleri, yaşam ve gündelik işleri yapış şekillerinin, dünyayı algılayışlarının, kendi biçim ve anlamlarının tek doğru olduğunu, başka bir kültürde insanlar değişik biçim ve anlamlar kullandığında bunların yanlış olduğunu varsayarsa ortaya sorunlar çıkar. Bu kişiler, eğer diğer kültürdeki insanlar onların davranış biçimlerinden birini uygularsa iyi ve doğru bir iş yaptıklarını düşünürler. Örneğin, kahvenin koyu ve acı yapıldığı ülkelerden gelen insanlar Amerikan kahvesini tattıklarında *farklı* değil de *kötü* olduğunu söylerler. Aynı şekilde, kahvenin koyu ve acı yapıldığı ülkelere giden Amerikalılar da kahveyi *farklı* değil de *kötü* olarak tanımlar. Bakış açılarının farklılığını vurgulayan başka bir örnek de evlerin sıcaklığı ile ilgilidir. Bir Amerikalı kışın yurt dışına çıktığında evlerin soğuk olduğunu ve bunun sağlık için tehlikeli olduğunu savunabilirken aynı mevsimde başka bir ülkeden Amerika’ya gelen biri evlerin çok sıcak tutulduğunu, eve girip çıkarken hissedilecek ısı değişikliklerinin sağlık için tehlikeli olduğunu söyleyebilir (Lado, a.g.e., s.59).

Kendi kültürlerinde birçok alt kültür grubu bulunan üyeler karşılaştıkları değişik bir kültürün bütün insanların aynı olduğunu varsayarsa sorunlar ortaya çıkar. Bir veya birkaç kişinin dünya görüşü ve davranış biçimleri bütün kültüre mal edilir (a.e., s.60). Örneğin, ülkesinde karşılaştığı bir turist kendisine çok sıcakkanlı ve cana yakın davranmış ise kişi o turist geldiği ülkedeki bütün insanların böyle olduğunu düşünebilir.

Bütün bu yanlış yorumlamalar bir kültürün gözünden diğer bir kültürün nasıl gözüktüğü konusunda belirleyici olmaktadır. Ve bu kültürde yeni yetişen kişiler de bu görüşleri sözlü olarak ve kültürleşmenin diğer araçları yoluyla almakta, bunun sonucunda da değişik bir kültürü anlama konusunda ortaya bir çok engel çıkmaktadır (a.e., s.60).

Bundan başka, sözlerin söyleneceği yerler de kültürden kültüre farklılık gösterir. Örneğin iki toplumun da teşekkürü ve tebriği ifade edecek dilsel araçlarının olması, diğer dili öğrenen kişinin o dildeki uygun ifadeleri öğrenip bunları kendi kültürünün normlarına göre kullanması demek değildir. Bir İngiliz, kendisine yakın biri olsun ya da olmasın en küçük bir hizmet için bile teşekkür ederken Faslı biri yakın akraba ve yakın arkadaşlara teşekkür etme gereği duymaz. Bu yüzden bir İngiliz, eşine, bir kitabı getirdiği için, kardeşine, kapıyı kapattığı için ya da annesine, bir bardak çay yaptığı için teşekkür edebilir. Faslı biri ise aynı durumlarda teşekkür edilmeyi beklemez, hatta konuşmacı teşekkür ederse bunun alay ya da ilişkide bir uzaklaşma ifade ettiğinden şüphelenir (Bentahila ve Davies, a.g.e., s.102).

Yanlış yorumlamalar ve sorunlar sözsüz iletişim alanında da sık sık görülür çünkü karmaşık olmasının ve büyük kültürler arası farklılıklar göstermesinin yanı sıra sözsüz iletişim büyük oranda farkında olmadan kullanılır. Örneğin, bir konuşma sırasında Latin Amerikalılar, Yunanlılar ve Türkler; Kuzey Amerikalılar, Kuzey Avrupalılar ve Asyalılara göre daha çok dokunarak konuşurlar. Ayrıca ayakta dururken ya da otururken çok daha yakına gelirler. Az temas etmeyi seven ülkelerin insanları çok temas etmeyi seven insanlarla etkileşime girdiklerinde, uzak duracaklar, kendilerini rahatsız hissedecekler ve karşılarındaki insanın kendi kişisel alanlarını işgal ettiğini düşüneceklerdir. Bu davranışlarından ötürü de karşılarındaki kişiler tarafından uzak ve soğuk insanlar olarak görüleceklerdir (Gebhard, a.g.e., s.120-121).

Üstdilsel yapılar da dilden dile değişiklik gösterir ve sıklıkla, dilleri hedef dilin konuşma biçimlerine sahip olmayan konuşmacıların karşılaştığı konuşma ve anlama zorluklarının kaynağını oluştururlar. Bu kişilerin vurgu, tonlama, yüksek veya alçak sesle konuşma gibi kendi dillerinin üstdilsel yapılarını başka dillerdeki bazı kelime ve hecelere geçirmeleri sonucunda telaffuz sorunları ve anlamada güçlük ortaya çıkabilir. Örneğin, Arapça'nın vurgu ve tonlama biçimi bir İngiliz'in kulağına sert ve saldırganca gelebilir. Buna, Arapların kişisel alan kavramının bir İngiliz'inkine göre daha yakın olması ve konuşma sırasında sık sık karşılarındaki kişiye dokunmaları da eklenince iletişim kurma biçimleri –yanlış bir şekilde yorumlanarak– saldırgan ve düşmanca bulunabilir (Damen, a.g.e., s.167).

Kültürler arasındaki farklılıklar nedeniyle ortaya çıkan bütün bu sorunları aşmanın başta gelen yolu yabancı dil öğretiminde hedef kültürün öğrenciye etkin bir şekilde aktarılmasıdır. Fakat bu aktarım sırasında üstünde durulacak amaçları iyi tespit etmek gerekir.

2.2. Yabancı Dil Öğretiminin Kültür Bağlamında Amacı Nedir?

Diğer Dilleri Konuşanlar için İngilizce Öğretmenleri Dergisi (TESOL), 1996 yılında yayınladığı sayısında ikinci dil olarak İngilizce öğretiminin üçüncü amacını *‘İngilizce’yi toplumsal ve kültürel olarak uygun biçimlerde kullanmak* şeklinde belirtmiştir. Amacın altında anlatıcının notu vardır: *‘Çeşitlilik içinde çalışmak ve yaşamak için öğrenciler farklı olan insanları anlayabilmeli ve takdir edebilmelidir ve onlarla etkili bir biçimde iletişim kurabilmelidir. Etkili bir biçimde iletişim kurmak aynı zamanda çoklu toplumsal ortamlarda etkileşim kurabilmek anlamına gelir’* (aktaran, Fantini, a.g.e., s.X).

Risager (1998: 245) ise İngiltere ve Galler Ulusal İzlenesi’nin, yabancı dil öğretiminin kültürel boyutuyla ilgili olarak şu amaçları içerdiğini aktarır:

- Dilin konuşulduğu ülkelerin kültür ve medeniyetini anlamayı sağlamak
- Yabancı dil öğrenimine, yabancı dilleri konuşanlara ve diğer kültürler ve medeniyetlere karşı anlayışlı bir yaklaşımı özendirmek
- Öğrencilerin kendileri ve kültürleri ile ilgili anlayışlarını geliştirmek

Rivers (a.g.e., s.8) da başka bir dil öğretmenin amaçlarını şöyle sıralar:

- Başka bir dili öğrenme yoluyla öğrencinin entelektüel güçlerini geliştirmesini sağlamak
- Öğrencilere kendilerini başka bir çerçevede, dilbilimsel ve kültürel olarak ifade etme deneyimini vermek.
- Öğrendikleri dili konuşan insanların yaşam ve düşünce biçimlerine onların açısından bakmalarını sağlayarak öğrencileri ulusal sınırlar dışındaki insanlara karşı daha anlayışlı kılmak

- Öğrencilere başka bir dili konuşan insanlarla veya o dili öğrenen başka uluslardan insanlarla sözlü ve yazılı olarak kişisel ortamda veya bir kariyer ortamında iletişim kurmalarını sağlayacak becerileri vermek

Onun (a.e., s.317) aktarımıyla, 1953 yılındaki Yabancı Dil Öğrenimi Aracılığı ile Kültürel Anlayışı Geliştirmek adlı, Modern Dil Birliği (MLA) Seminer Raporu'na göre kültürün öğretilme amaçları şunlardır:

- Öğrenciler kültürün doğasını anlamalıdır
- Öğrencilerin kültürel bağımlılıkları azaltılmalıdır
- Öğrenciler kendi kültürel geçmişlerini daha iyi bir şekilde anlamalıdır

Bentahila ve Davies, (a.g.e., s.110) yabancı dil öğretiminde amacın, öğrenciye dilin nasıl kullanılacağını gösteren belirli bir kurallar seti dayatmak yerine onun kafasında, dildeki kültürel öğenin varlığı ve bunun bir toplumdan diğerine farklılık gösterebileceği konusunda bir farkındalık oluşturmak olması gerektiğini savunurken Cortazzi ve Jin'in (a.g.e., s.197) aktarımıyla, Byram da birbiriyle kaynaştırılması gereken üç temel amacı şu şekilde dile getirmiştir:

- Öğrencinin karşılaşması olası durumlarda kullanabileceği iletişimsel yetinin geliştirilmesi
- Dilin doğası ve dil öğrenme hakkında bir farkındalığın geliştirilmesi
- Yabancı kültür hakkında bilgi edinme, yabancı insanlara karşı da olumlu tavırlar geliştirilmesi

Chastain ve Jovanovich'e (1988: 299) göre kültür o kadar karmaşıktır ki öğrencilerin dili ana dili olarak konuşan insanların kültürel alışkanlıklarının tümünü öğrenebilmesi beklenemez, ama insanları ve onların yaşam biçimlerini anlamaya yarayacak en önemli yönleri öğrenmeleri gerekmektedir. Öğrencilere en azından bir topluluktaki iletişime katılmak için gerekli kültürel bilgiler verilmelidir. Lewis de (a.g.e., s.214) o dili ana dili olarak konuşan kişilerle konuşulacaksa, selamlaştıktan sonra onların ilgilendiği bazı konuları bilmek gerektiğini belirtir. Ona göre, örneğin, en sevdikleri spor, şu andaki hükümet, yazarlar ve olaylar hakkında fikir sahibi olmak gerekir.

Kültür aktarımının amaçlarından söz ederken sözsüz iletişim de unutulmamalıdır. Yeni bir dilde gelişigüzel sesleri anlamlı dilbilimsel seslerden ayırmayı öğretmek ne kadar gerekliyse sözsüz iletişimle ilgili anlamlı sözsüz davranışları ve çevresel işaretleri öğretmek de en az o kadar gereklidir çünkü insanların vücutlarını, duyularını kullanarak sözsüz iletişim kurduklarını bilmek yeterli değildir. Bu işaretlerin söz konusu grupların bütün kültürel yapılarına nasıl nüfuz ettiğini öğrenmek şarttır (Damen, a.g.e., s.162).

Sonuç olarak yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının amaçlarıyla ilgili birçok farklı görüş olsa da hepsini iki ana başlık altında toplamak mümkündür ve bu başlıkların incelenmesi kuşkusuz amaçların daha da belirginleşmesini sağlayacaktır.

2.2.1. Kültürel Farkındalık

Cortazzi ve Jin (a.g.e., s.217) kültürel farkındalığı, diğer bir kültürel grubun üyelerinin davranışlarının, beklentilerinin, bakış açılarının ve değerlerinin farkında olmanın yanı sıra bu kişilerin hareket ve inançlarının sebeplerini anlamaya çalışmak olarak tanımlar. Yabancı bir kültürü anlamak ise kişinin o kültürü kendi kültürüyle kıyaslamasını gerektirir (Kramsch, 1993: 205). Zaten kültür öğretiminin bir amacı da öğrencilerin kültürler arasında karşılaştırmalar yapmalarını sağlayarak hedef kültüre ve kendi kültürlerine karşı bir merak uyandırmaktır (Tavares ve Calvacanti, 1996: 19) çünkü kültürler arasında değişik ve aynı olan yanlar kendi varlığımızın, kendi benliğimizin bilincine daha iyi varmamıza ve kendi konumumuzu daha iyi belirlememize yardımcı olur (Ozil, a.g.e., s.96).

Benzer şekilde, kültürel farkındalığı öğretme yolunun kendi kültürünü ve diğer kültürü karşılaştırma yoluyla anlamaktan geçtiğini savunan Byram ve Flemming'in (a.g.e., s.4) İngilizce Ulusal İzlenesi'nden aktardığı amaca göre öğrencinin kendi yaşam biçimi ile diğer dil topluluğunun yaşam biçimini karşılaştırma, ikisinin de daha iyi anlaşılması için gerekli bir araçtır. Tavares ve Calvacanti'ye göre (a.g.e., s.19) bu karşılaştırmalar yabancı kültürleri olduğundan az göstermek anlamına gelmez, amacı, öğrencilerin deneyimini zenginleştirmek ve onları kültürel çeşitliliğe duyarlı hale getirmektir.

Kültürel farkındalığın, kültür kaynaklı davranışın dil kullanımındaki ve iletişimdeki etkisini anlayabilmek olduğunu savunan Tomalin ve Stempleski'ye (a.g.e., s.5) göre bu kavramın dil öğretimi bağlamında geliştirilmesi gereken üç özelliği şunlardır:

- Kişinin kültür kaynaklı davranışının farkındalığı
- Başkalarının kültür kaynaklı davranışının farkındalığı
- Kişinin kendi kültürel bakış açısını açıklama yeteneği

Ayrıca Seelye tarafından ortaya konan, kültür eğitiminin kültürel farkındalık odaklı yedi amacını biraz değiştirerek şöyle sıralarlar:

- Öğrencilerin, tüm insanların kültür kaynaklı davranışlar gösterebileceği gerçeğini anlamalarını sağlamak
- Öğrencilerin, yaş, cinsiyet, sosyal sınıf ve oturulan yer gibi toplumsal değişkenlerin insanların konuşma ve davranış biçimlerini etkilediğini anlamalarını sağlamak
- Öğrencilerin, hedef kültürdeki alışılmış durumlarda uygulanan geleneksel davranışların daha çok farkında olmalarını sağlamak
- Öğrencilerin, hedef dildeki sözcük ve cümleciklerin kültürel çağrışımlarıyla ilgili farkındalıklarını arttırmalarını sağlamak
- Öğrencilerin, hedef kültür hakkındaki genellemeleri, değerlendirme ve inceleme becerisi geliştirmelerini sağlamak
- Öğrencilerin, hedef kültür hakkındaki bilgileri düzenlemek için gerekli becerileri geliştirmelerini sağlamak
- Öğrencilerde, hedef kültür hakkında entelektüel bir merak uyandırmak ve kendilerini hedef kültürdeki insanların yerine koymalarını özendirmek (a.e., s.7-8).

Hjemsler'e göre (aktaran, Rivers, a.g.e., s.319) her dil, düşünce yoğunluğunda kendi sınırlarını çizer, değişik etkenleri değişik biçimlerde vurgular, çekim merkezini değişik yerlere koyar. Alternatif bir düşünce biçimi olmadıkça düşüncelerimizi tek bir noktadan algılamaya, kavramlaştırmaya, kurmaya ve ifade etmeye devam etmekle sınırlı oluruz, çünkü ana dilimiz tarafsız bir iletişim sistemi değildir, hayatımızın her alanını doğrudan etkileyen geniş bir araçtır. Kültürler arası

kavramları sonsuz bir şekilde kendi dilimizde tartışma yeteneğimize rağmen deneyimlerimiz çoklu perspektiflerden yoksun kalır. İşte yabancı bir dil öğrenmenin sonucu olan değişik bir kültürel deneyimin gücü de buradadır. Başka bir yaşam biçimi öğrenme şansını sunarken kişinin kendi diliyle, kültürüyle ve dünya görüşüyle ilgili daha bile çok soru sordurur (Fantini, a.g.e., s.5-8).

Kültürlerarası farkındalığın kişinin hem kendisinin hem de başkalarının kültür kaynaklı davranışını ve düşüncesini anlamasını içerdiğini savunan Damen'a (a.g.e., s.141) göre de sadece diğer kültürlerdeki benzerlikleri ve farklılıkları algılamak yeterli değildir, aynı zamanda kişi kendi kültürünün verilerinin de farkına varmalıdır. Reynolds ve Skillbeck de (1976: 6), hedef kültürü sorgulamak ve yeniden yorumlamak için o dili öğrenen öğrencilerin öncelikle kendi kültürlerinin bir parçası olmanın ne demek olduğunu fark etmeleri gerektiğini vurgular. Dili öğrenen kişiler diğer kültürel geçmişlerden gelen kişilerle iletişim kurarlarken sadece bu kişilerin davranışlarındaki kültürel etkileri anlamaya değil, aynı zamanda kendi düşünceleri, etkinlikleri ve dilsel ifade biçimleri üzerinde derin etkileri olan kültürel öğeleri de farketmeye gereksinim duyarlar (Rivers, a.g.e., s.316).

Bu uğraş ise o kadar da kolay değildir. Lado'nun (a.g.e., s.52) belirttiği gibi yaptığımız şeylerin nedenlerini doğru ve ayrıntılı bir şekilde açıklamakta zorlanırsanız çünkü bunların çoğunu büyüklerimizden ve çevreden farkında olmadan öğrenmiş, alışkanlıklar yoluyla edinmiş ve bunları yaparak büyümüşüzdür. Davis'e (a.g.e., s.21-22) göre de kişinin kendi kültürünü incelemesindeki en büyük zorluk, olan biten çoğu şeyin farkında olunmadan gerçekleşmesidir. Belli şeyleri belli yollarla yapmaya alışmışsınız, değer yargılarımız alışkanlıklarımıza göre oluşmuştur. Aynı şekilde vücudumuzun duruşunun da, örneğin ellerimizi ve ayaklarımızı nasıl kullandığımızın, yüz ifadelerimizin ve tiklerimizin, pek farkında değilizdir. Bu davranışların çoğu bilinçsiz model alma sonucudur. Kişiler arasında bıraktığımız uzaklığı ayarlamayı da başkalarına bakarak ya da toplumdaki kurallar ile öğreniriz, ama sonra o kadar alışkanlık olur ki düşünmeden yaparız. Toplumda söylenen sözler; '*Çekil biraz*', '*Sesini yükseltme*', '*Doğru otur*', '*Sesli konuş*' gibi ifadeler bir çocuğun kendisinden bekleneni gözlem yoluyla öğrenmesini sağlar. Sadece çocukların değil, belli bir gruba ait herkesin bilinçsizce ve hata yapmadan uyması beklenen yapılar vardır (Tannen 1979: 144) ve bunlar bireyin içinde büyüdüğü

kültürde öğrenildiğinden pek sorgulanmadan kabul edilir. Bütün bunların sonucunda da ortaya çıkan davranışlarımızın çoğu o kadar kültür kaynaklıdır ki doğru ve doğal olarak gördüğümüz şeylerin çoğu aslında sadece ortak değerler, kalıplar ve inançların bir yansımasıdır (Damen, a.g.e., s.56).

Kendi kültürel değerlerimizi edinmek oldukça bilinçsiz bir süreç olduğu için öğrenciler kendi kültürlerinin bir çok yönünün farkında değildirler. Örneğin, bir dükkanda bozuk para vermek, insanların birbirini nasıl selamladığı ve ayrıldığı, şikayet ettiği, özür dilediği, birbirine iltifat ettiği, bir sınıfa nasıl girip çıktığı gibi günlük davranışlarda bile öğrencinin farkında olmadığı bir çok ayrıntı vardır. Fakat öğrenci kendi kültürel davranışlarını ve değerlerini incelerse çok şey öğrenebilir. (Gebhard, a.g.e., s.127).

Buna paralel olarak öğrencilerin genellikle kendi kültürlerinin temel yönleri hakkında çok az şey bildiği görüşünde olan Chastain ve Jovanovich de (a.g.e., s.298) çoğunun diğer ülkelerin kültürleri hakkında yüzeysel bir bilgiden daha fazla bir şey bilecek gerekli deneyimi edinmiş olamayacak kadar genç olduklarını söyler. Onlara göre kültürel alışkanlıklar dil becerileri gibidir, bir dili ana dili olarak konuşan kişiler bilinçaltı düzeyindeki bir sistem içinde konuşurlar. Öğrencilerin kendi kültürel değerlerini ve diğer dili konuşanlarınkileri fark edebilmeleri için bu bilinçaltından gelen cevapları yaratan temel etkenlerden bazıları bilinç düzeyine çıkarılmalıdır.

Bu başarıldığında, kesin doğru olarak kabul edilen anlamlar, kişinin kendi kültürünün tanıdık anlamları ile hedef kültürün beklenmedik anlamlarının çarpışmasından dolayı aniden sorgulanır (Kramsch, 1993: 238). Yabancı dil öğrencisinin de kendi düşüncelerinin, davranışlarının ve bunların kaynaklarının farkına vardıktan sonra yabancı kültürle, kendi kültüründen yola çıkarak yaptığı böyle bir hesaplaşma, onun bir yandan yabancı kültüre olan ilgisini ve o kültür hakkındaki bilgisini artırırken, öte yandan da kendi kültürüne daha bilinçli ve nesnel bir açıdan bakmasına olanak sağlar. Yeni olanın bilineni zenginleştirdiği bu tür uygulamalar öğrencinin bakış ufkunu genişletir, böylece daha esnek düşünmesine yol açar. Başka bir deyişle, bu öğrenme süreci içinde öğrenci, insanlara, dünyaya ve olaylara alışkanlıklarının dışına çıkarak daha geniş bir açıdan bakmayı öğrenecektir (Tapan, a.g.e., s.60).

Loreine Strashaim da (aktaran, Tseng, 2002: 12-13), kültür öğretimi ve öğreniminin en azından iki büyük amacını belirtirken bu gerçeğe şöyle değinmiştir:

- Öğrenci evrensel olarak paylaşılmayan bir dünya görüşüne sahip olduğunu, bu dünya görüşünün bilinçli düzeyde gözden kaçan etkilerle biçimlendiğini ve biçimlenmeye devam ettiğini ve diğer insanların kendisinininkinden tamamen farklı dünya görüşlerine sahip olduğunu fark eder.

- Öğrenci dünyadaki insan topluluklarında çeşitli fikir ve uygulamaların olduğunu, bu fikir ve uygulamaların nasıl karşılaştırılacağını ve kendi toplumunun fikir ve yaşayış biçimlerinin diğer noktalardan nasıl görünebileceğinin farkına varır. Bu bakış açısıyla, kültür hakkında bilgi sahibi olmak, kişiyi deneyimsiz bir bireyden, kültürel güçlerle biçimlendirildiğini anlayan ve böylece o güçlerin çeşitliliğini kabul edebilen bir bireye dönüştürür.

Gerçekten de kendi değerlerini ve davranışlarını iyi bilen kişinin, diğerlerininkini anlaması ve gerektiğinde kendi davranışlarında değişiklik yapması daha kolay olacaktır (Gebhard, a.g.e., s.127). Fakat kültür hakkında her öğrenilen şey davranış değişikliği gerektirmez, sadece kültürel etkilerin kişinin kendisinin ve başkalarının davranışını nasıl etkilediği ile ilgili bir farkındalık ve anlayış getirir (Tomalin ve Stempleski, a.g.e., s.8). çünkü dil öğretimi öğrenciye, olaylara bakmanın birçok yönü olduğunu, bir şeyleri yapmanın ve ifade etmenin birçok yolu olduğunu ve farklılıkların illa da etik açıdan doğru veya yanlış temsil etmediğini göstermelidir. Bu süreçte öğrenciler kendi düşünce ve değer sistemlerine olan güvenlerini kaybetmeyecekler, aksine bunları, bilinçli bir farkındalık düzeyine getirerek, yeni düşünce ve değer sistemleriyle karşılaştırarak daha önce hiç yapmadıkları gibi inceleyeceklerdir (Rivers, a.g.e., s.318). Başka bir deyişle, iki kültürün yan yana geldiği bir eğitim sürecinde öğrenci, farklı kültürleri kendi başlıkları içinde kavramaya ve çözümlemeye çalışarak bilgi ve düşünce zenginliği kazanmasının yanı sıra yabancı olana karşı daha hoşgörülü olabilmeyi öğrenerek dünyaya bakış ufkunu genişletecektir. (Tapan, 1995: 157). Zaten Byram ve Zonate'ye (aktaran, Byram ve Fleming, a.g.e., s.8) göre dili kültürler arası konuşan kişi kendi kimliği ve kültürünün, bunların diğerleri tarafından nasıl algılandığının farkında olan, ayrıca etkileşimde bulunduğu insanların kimliği ve kültürünü anlayan kişidir. Kendi kültürü ile diğer kültürler arasında bir ilişki kurabilir, farklılığı

açıklayabilir ve sonuçta o farklılığı kabul ederek farklılığın arkasındaki ortak insanlığı görebilir.

Hiç kuşkusuz böyle bir kişi, kültürlerarası farkındalığın Hanvey (1979: 53), tarafından ortaya konan aşağıdaki düzeylerine başarıyla erişmiş sayılabilir:

- 1- Yüzeysel veya kolayca görülebilen kültürel izlerin farkındalığı
- 2- Kayda değer şekilde karmaşık ve oldukça zıt izlerin farkındalığı
- 3- Söz konusu kültür hakkında o kültürün içinde yaşayan birinin görüşlerinin farkındalığı

Ona göre bu seviyelerin yorumlamaları şu şekilde olur.

- Birinci seviyede beğeni ve hayranlık ifadeleri vardır.
- İkinci seviyede çatışma ve öfke duyguları görülür
- Üçüncü seviye ise karmaşık ve zıt izlere rağmen kültürün içinde ilerleyerek bir anlama yolunu seçer.

Damen'a (a.g.e., s.141) göre kültürlerarası farkındalık bir kültür öğrencisini kültürlenme platformunda, hiç anlayış duymadığı, hatta düşmanlık duyduğu bir durumdan tamamen anlayışa, tek kültürlülüğten iki ya da çok kültürlülüğe taşıyan güçtür. Tabii ki uç noktalar nadiren görülür. Modern dünyada bir insanın çok uzun yaşayıp tek kültürlü kalması zordur. Diğer yandan tam bir kültürlenme yaşamak da aynı derecede zordur.

2.2.2. Kültürlerarası İletişimsel Yeti

Dili ana dili olarak konuşan bir kişinin dil yeterliliği demek onun farklı durumlarda bir konuşmacı ve bir dinleyici olarak dili uygun şekilde kullanma ve yorumlama becerisi demektir (Stern, 1983: 229). Bu beceriye *iletişimsel yeti* adını veren Hymes'a göre bu yeti, ne zaman konuşacağını, ne zaman konuşmayacağını, neyi, kiminle, ne zaman, nerede, ne şekilde konuşacağını bilme yetisidir. Hem konuşma hem de davranış yetisini içerirken, aynı zamanda da konuşmaları ve davranışları dili konuşulan topluluğun normlarına göre yorumlama yetisini gerektirir

(Hymes, 1972b: 53,64). Başka bir deyişle, dilsel yetiyi kapsar ama asıl odak noktası herhangi bir sözle taşınan toplumsal ve kültürel kuralları anlayabilmektir (Stern, a.g.e., s.229).

Bir dili iyi konuşma yeteneği çoğu zaman bir toplulukta işlevlerini yerine getirme yeteneği ile karıştırılır. Oysa konuşma yeteneği kültürel yetiden yoksun mekanik bir beceri olabilir. Dil yetisi, dilin konuşulduğu yerdeki alışıldık veya alışılmadık konuşma durumlarında başarı ile iletişim kurabilmektir (Swiderski, 1993: 22). Zaten iletişimsel yeti kavramının içinde, insanlar ve diller tek başlarına değil, toplumsal bağlam ve ortamlarda değerlendirilir (Damen, a.g.e., s.214), bu yüzden de bir kişinin iletişimsel yetisini ölçerken etkileşimde bulunduğu konuşma ortamındaki yaş, sınıf ve cinsiyet gibi sosyokültürel değişkenler de dikkate alınmalıdır (a.e., s.102).

Benzer şekilde, dili kullanma yetisinin, dili sadece dilbilgisi yönünden doğru kullanmakla değil, belli ortamlarda uygun şekilde kullanmakla belirlendiğini savunan Tseng de (a.g.e., s.11-12) Swain ve Canale'nin iletişimsel yetiyi dörde ayırdığını aktarır:

- Dilbilgisel yeti
- Sosyodilbilimsel yeti
- Söylemsel yeti
- Stratejik yeti

Dilbilimsel yeti, dili kullananın dilbilimsel kodları iyice öğrendiği derecedir. Telaffuzu, kelimeleri harf harf söylemeyi, sözcük kurallarını, sözcük türetme ve cümle yapısını içerir.

Sosyodilbilimsel yeti bir durumdaki uygun dilbilimsel kodların kullanımınıdır. Bir başka deyişle, belirli kültürel durumlarda uygun dil kullanımını vurgular.

Söylemsel yeti, biçimde birbirine bağlılığı, düşüncede de tutarlılığı sağlamak için fikir birleştirme yeteneğini içerir.

Stratejik yeti ise iletişimde oluşan boşlukları doldurmak için kullanılan sözlü ve sözsüz iletişim stratejilerini içerir. Bu açıklamaya göre, iletişim sadece dilbilimsel bilgiyi değil aynı zamanda sosyodilbilimsel bilgiyi de içerir.

Sonuç olarak, iletişimsel yetinin sınırlarının oldukça geniş olduğunu belirten Saville – Troike'nin (1982: 22-23) yorumuna dikkat çekmek, bu kavram hakkında dile getirilenlerin toparlanması açısından yerinde olacaktır. Ona göre, iletişimsel yetinin sınırları, belli ortamlarda kimin konuşup kimin konuşamayacağını, ne zaman konuşulacağı ve ne zaman sessiz kalınacağını, kiminle konuşulacağını, değişik statü ve rollerdeki insanlarla nasıl konuşulacağını, çeşitli bağlamlardaki uygun sözsüz davranışların ne olduğunu, bir konuşma sırasında nasıl söz alındığını, nasıl bilgi isteneceğini ve alınacağını, nasıl ricada bulunulacağını, nasıl yardım veya işbirliği teklif veya reddedileceğini, nasıl emir verileceğini, disiplinin nasıl sağlanacağını, kısacası, belli toplumsal ortamlardaki dil kullanımı ve diğer iletişimsel boyutların içerdiği her şeyi bilmeye ve bunların beklentisinde olmaya kadar uzanır.

Yabancı dil öğretiminde, farklı kültürlerle karşılaşacak olan öğrencilerin ise bu kültürlerdeki iletişimsel yetiye gereksinim duyması karşımıza kültürlerarası iletişimsel yeti kavramını çıkartır.

Dil eğitiminin odaklandığı alanın genişlediği ve artık bireylerin yeni bir kültürde etkili ve doğru bir biçimde davranmaları için hazırlandığı düşünüldüğünde kültürlerarası iletişimsel yetiyi geliştirmek önemli bir amaç durumuna gelir (Fantini, a.g.e., s.40). Damen'a (a.g.e., s.97) göre bu kavram öğrencinin yabancı bir kültürdeki uygun iletişim terimlerini ve kurallarını, sözsüz iletişim de dahil olmak üzere, anlaması ve kullanmasıdır. Meyer tarafından da (1991: 137) yabancı dil öğretiminde kişinin, yabancı kültürlerin temsilcilerinin hareketleri, tavırları ve beklentileri sebebiyle engellendiği zamanlarda yeteri kadar esnek davranabilme yeteneği olarak tanımlanmıştır.

Fantini'ye (a.g.e., s.3) kültürlerarası iletişimsel yetinin üç özelliği şunlardır:

- İlişki kurma yeteneği
- En az kayıp ve yanlış ifade ile iletişim kurma yeteneği
- Konuşmaya katılan kişiler arasında bir uyum seviyesi tutturma yeteneği

Seelye (a.g.e., s.25) ise kültürlerarası iletişimsel yetinin ön koşulları olan ve yabancı dil öğrencilerine benimsetilmesi gereken altı amacı şöyle sıralar:

- 1- İlgi: Öğrenci diğer bir kültüre merak duyar, kendini o kültürün üyelerinin yerine koyar.

- 2- Kim: Öğrenci rol beklentilerinin ve yaş, cinsiyet, sosyal sınıf, din, etniklik ve yaşanılan yerin insanların konuşma ve davranış biçimini etkilediğini fark eder.
- 3- Ne: Öğrenci , etkili iletişim için insanların düşünürken, hareket ederken ve çevrelerindeki dünyayla etkileşim içine girerken zihinlerinde uyanan kültürle koşullanmış görüntüleri keşfetmek gerektiğinin farkına varır.
- 4- Nerede ve Ne Zaman: Öğrenci durumsal değişkenlerin ve geleneğin davranışları önemli biçimde şekillendirdiğinin fark eder.
- 5- Neden: Öğrenci, insanların şu anki davranış biçimlerinin, toplumlarının kendilerine temel fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini doyumaları için izin verdiği seçenekleri kullanmalarından kaynakladığını, kültürel yapıların birbirleriyle ilişkili olduğunun ve karşılıklı olarak gereksinim doyumunu desteklediğini anlar.
- 6- Keşif: Öğrenci bir kültür hakkında yapılan bir genellemeyi değerlendirebilir ve kütüphaneden, medyadan, insanlardan ve kendi gözlemlerinden, bir kültür hakkında bilgi toplayabilecek beceriye sahiptir.

Ona göre, ilk beş madde aracılığı ile öğrencinin, sözü geçen kültürde kimin nerede, ne zaman, niçin, ne yaptığı hakkındaki ilgisini arttırabilir ve son madde ile de o kültür hakkında daha çok şey öğrenmesini sağlayabiliriz.

Bunun yanında, yabancı dil öğretimi bağlamındaki iletişimsel yaklaşımlar öğrencilere mümkün olduğunca çok sözlü veya yazılı metin sağlar. Böylece iletişimin daha gerçekçi bir duruma geleceği ve öğrencilerin hedef ülkenin konuşma ve gelenek biçimlerini daha iyi anlayabilecekleri umulmaktadır (Kramsch, 1993: 185). Risager'e (a.g.e., s.244) göre de hedef dil, öğrencilerin yaşadıkları toplumun birinci diliymiş gibi öğretilir çünkü amaç kültürlerarası ve iletişimsel yetiyi geliştirmektir. Sonuç olarak da öğrenciler, söylem ve davranışın doğru seviyeleri hakkında bilinçlenir; kibarlık formüllerini ve bunların toplumsal davranışlarla ilişkisini, belli toplumsal gruplarda ve belli yaş grubundaki insanlarla bir arada iken uygun cevap verme yollarını öğrenirler, gittikçe toplumdaki beklentileri algılamaya ve davranışın temelini oluşturan değerleri kapmaya başlarlar (Rivers, a.g.e., s.326). Zaten dil öğretimi, yeni dildeki kültürel durumlarda nasıl konuşulacağını öğretme ile birlikte, bir açıdan, kültür öğretme haline gelir (Swiderski, a.g.e., s.37). Aslında

olması gereken de budur çünkü herhangi bir kültürel iletişim sırasında tam bir anlama, katılımcıların kullanılan sözcük ve ifadelerin toplumsal ve kültürel anlamının farkında olmalarına bağlıdır (Chastain ve Jovanovich, a.g.e., s.298). Öğrenci de ancak amaç-dil dizgesini, o dili konuşan ülkenin kendine özgü değerler dizgesinin oluşturduğu toplumsal bağlamlar içinde doğru kullandığında, amaç-dili öğrenmiş sayılır (Tapan, 1990: 55).

Örneğin Lewis (a.g.e., s.224-226) İngilizce konuşulan bir ülkede yaşayan bir grup öğrencinin, kelime ve yapı yönünden İngilizce'ye mükemmel derecede hakim olmalarına rağmen bu dilde iletişim kurmakta zorlanmalarının birkaç nedenini şöyle belirtir:

1- Zamanlama ve söz almak

Bu başlık şu noktalarda kültürden kültüre değişiklik gösterir:

- Ne zaman konuşulur, ne zaman dinlenir
- Konuşmayı kim başlatır
- Cevap vermeden önce ne kadar beklenir
- Konuşmak için nasıl söz alınır

2- Bir konuşmayı bitirmek

Özellikle görsel ipuçlarının olmadığı telefon konuşmalarında daha zordur.

3- Konuları seçmek ve onlardan uzak durmak

Bir diğer sorun da belli bir durumda bir konuyu açmanın uygun olup olmayacağını bilmektir. Hangi konuların karşımızdakilerin ilgisini çekeceği ve hangilerinin onları gücendireceği konusundaki anlayışımızı geliştirmek zaman alır.

Lewis'e (a.e., s.226) göre bazı yönleriyle yabancı bir dili konuşmak yeniden çocuk olmak gibidir. Hepimiz bir toplulukta bir çocuğun hiç de yeri olmayan bir şey söylediğinde oluşan etkiyi biliriz. İşte böyle bir duruma düşme kaygısıyla, istediğimiz şeyi söyleyebilecek dile sahip olmamıza ve bizi dinleyecek birileri olmasına rağmen kendimizi sanki diken üstünde yürüyor gibi hissederiz. Örneğin, o dili konuşanların, sağlıklarının, hafta sonlarının nasıl geçtiğinin veya gelirlerinin sorulmasını isteyip istemediklerini anlamak kolay değildir.

Gerçek hayatta bunun gibi birçok sıkıntı yaşanma olasılığı her zaman vardır ve birkaç örnek daha vermek kültürlerarası iletişimsel yetinin kültür aktarımında sahip olması gereken önemi biraz daha vurgulayacaktır:

Hediye vermek ve almak: Kime hangi durumda ne vermemiz gerektiğinden, hatta hediye vermemiz gerekip gerekmediğinden başka dil öğrencisinin bilmesi gereken bir başka şey de hediye verirken ve alırken kullanılan kalıp cümlelerdir. Birine hediye verirken ne demeliyiz ya da bir şey demeli miyiz? Hediye verdiğimiz kişi teşekkür edince ne demeliyiz? Hediye alırken ne demeliyiz? Hemen açmalı mıyız? Ne kadar teşekkür sözcüğü yeterlidir? Çok ileri gidip samimiysiz görünmekten nasıl kaçınabiliriz? Kurallar özel durumlar ve genel durumlar için farklı olabilir.

Misafirlikten dönerken: Bir misafirliğin sonunda gitme zamanının geldiğini ima edici konuşmalar yapmanın misafirin mi yoksa ev sahibinin mi rolü olduğunu bilmek gerekir. Bazen misafir ev sahibini gücendirmemek için gitme konusunu açmaz, oysa belki de ev sahibi girişimi misafirden beklemektedir. Bunu yaparken konuşulacak dilin de bazı kalıpları vardır. Bu kalıplar ziyaretin az sonra biteceğini, teşekkürü ifade etmeyi, ileride görüşme dileklerini içerir. Kapıya doğru giderken kimin önden gideceği bile kültürle bağlantılıdır.

Teselli: Genellikle bir ölüm veya hastalık olayında yazılı veya sözlü olarak yapılır. Çiçek, yiyecek, mektup veya kart gönderilebilir. Bazı zamanlar kişisel bir ziyaret veya bir telefon daha uygundur (a.e., s.230-231).

Yabancı dil öğretiminde kültürün aktarılmasının neden gerekli olduğunu ve amacının ne olması gerektiğini belirledikten sonra bu amaca ulaşmak için böyle bir aktarımın yabancı dil ders kitapları bağlamında nasıl yapılabileceğini inceleme aşamasına geçilebilir.

3. YABANCI DİL DERS KİTAPLARINDA KÜLTÜR AKTARIMI

3.1 Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültür Aktarımının Yöntemleri

Aşağıda, yabancı dil ders kitaplarında kültürel öğelerin aktarımında kullanılan bazı yöntemler sıralanmıştır. Her ne kadar, açık ve anlaşılır olması amacıyla madde madde sunulmuşsa da çoğu zaman bu yöntemler birbirinin içine girer, etkin şekilde bir kültür aktarımı sürecinde birbirini destekler:

Karşılaştırma: Bir ya da daha fazla kültürel grubun birbirinden farklılık göstermesinin olası olduğu konuları içerir. (Damen, **a.g.e.**, s.281). Konu seçiminde ise her kültürde varolan, tüm insanların deneyim alanları içine giren, ancak her kültürde değişik görünümde içeren temel-yaşam deneyim alanlarının çıkış noktası olarak alınması gerektiğini savunan Tapan (1990:63) antropolojinin inceleme alanına giren temel yaşam işlevlerinden yola çıkılarak saptanmış olan bu alanları yabancı dil öğretimi söz konusu olduğunda Neuner'in şöyle sıraladığını belirtir:

- Aile içinde yaşam
- Aileyi aşan daha geniş bir topluluk içinde yaşam
- Doğum ve ölüm
- Yerleşim
- Çalışma
- Öğrenme
- Yeme, içme
- Boş zamanların değerlendirilmesi
- Yer değiştirme, seyahat etme
- Zamanla ilgili deneyimler (ne oldu, ne oluyor, ne olacak)
- Dinsel deneyimler
- Otorite ile ilişkiler
- Bağımsızlık kazanma
- Yaratıcı olma, hayal gücünü geliştirme

Polat'a (aktaran, Tapan, **a.e.**, s.62) göre yabancı dil öğretimi, öğrencinin kişisel eğitimine katkı sağlayıcı bir işlev kazandığında öğretim sürecinde ele alınacak

konuların seçimi eğitsel bakışa göre gerçekleşmelidir. Öğrencinin ilgi düzeyi, bu bağlamda belirleyici öğelerdendir. Öğrenciye kişilik geliştirme yönünden bir şey kazandırmayan konular üzerinde durmak öğrenme isteğini de olumsuz etkiler.

Bu çerçevede Brooks da (1986: 124) hedeflenen öğrenci grubunun yaşı ve konumu ile bağlantılı olarak günlük hayattan konular seçilmesi gerektiğini savunur. Ona göre, bir yabancı dil ders kitabında sunulabilecek bazı kültürel öğelerin yer aldığı aşağıdaki listedeki örnekler kaynak kültür - hedef kültür ilişkisine göre değiştirilebilir veya daha da arttırılabilir:

- Selamlaşma, ayrılma, arkadaşlar arası ayaküstü konuşmalar, yeni bir kişiyi tanıştırma
- Kişiler arası konuşmalarda yaşa, yakınlık derecesine, toplumsal statüye, resmi durumlara göre konuşmada kullanılacak söz ve kalıplar
- Hedef dili öğrenirken yapılabilecek muhtemel hatalar ve bu hataların hedef kültürde yaratacağı etkiler
 - Söylenmemesi gereken sözcükler ve sorulmaması gereken sorular
 - Sözcük ve yapı açısından yazım dili ve konuşma dili arasındaki farklar
 - Gelenekler, efsaneler, hikayeler
 - Edebiyat, okunan kitaplar
 - Evde, okulda, halka açık alanlarda, askeri kurumlarda, törenlerde, vb. yerlerdeki kurallar
- Festival tarihleri, sebepleri, kutlama şekilleri
- Tatil zamanları, süreleri, tatilde gidilen yerler, yapılanlar
- Oyunlar
- Müzik
- Ev hayvanları
- Telefon konuşmaları
- Arkadaşlık ilişkileri, klüpler, gruplar
- Bir kişinin odasında bulunan kişisel eşyalar veya evdeki elektronik eşyalar
- İklim şartları
- Temizlik standartları
- Sigara içme konusundaki yaklaşımlar
- Sağlık sistemi

- Yarışmalar, sporlar, hobiler
- Randevu verilmesi ve randevuya geliş saatleri
- Birini bir yere davet etme, çıkma teklif etme, flört
- Trafik
- Radyo ve televizyon programları
- Mektup yazma, postane sistemi
- Evde yenen yemekler, masadaki oturma düzeni, yemekteki konuşmalar
- Dışarıda yenen yemekler ve yendiği yerler
- İçecek ve alkol kullanımı
- Yemek arası yiyip içme
- Tiyatro, sinema
- Oyun alanları
- Gece hayatı
- Müzeler, sergiler, hayvanat bahçeleri
- Ulaşım
- Şehir ve kırsal kesim arasındaki farklar
- Para biriktirme, tasarruf yöntemleri
- Meslek çeşitleri, gözde meslekler, iş olanakları

(a.e., s.124-128)

Sonuçta kültürü tanıtmamanın odak noktası, öğrenciye yeni bir topluluğun hayat görüşünü, özellikle de kendisi ile karşılaştırılabilir koşullardaki bireylerin hayat görüşünü yansıtmamasının (a.e., s.128) yanı sıra, öğrenciyi kendi kültürü hakkında düşünmeye itmesi olmalıdır. Örneğin, öğrenciler ev işleriyle ilgili bir metin sonrasında ‘*Ülkenizde ev işlerinden kim sorumludur?*’ gibi bir soruya kendilerine uygun seçeneği işaretleyerek yanıt verir, ya da konu toplumdaki hiyerarşik düzen ise ve öğrenciden en önemli meslekleri sırayla belirtmesi istenmişse öğrenci bunu da kendi kültürünün bakış açısına göre yapar (Dunnett, Durbin ve Lezberg, a.g.e., s.151).

Polat’a (1990: 69) göre yabancı dil öğrenme, yabancı kültür ile bir diyaloga girmektir. Kùltürler arası karşılaştırmayı yabancı dil öğretiminin temeline koyan bu görüş, yabancı dil öğrenmeyi, kişinin hem kendi kültürü ile hem de yabancı kültürle

bir hesaplaşması olarak değerlendirir. Bu çerçevede, Tapan (1990: 64) yaşam deneyim alanlarından yola çıkılarak derlenen konularla yapılacak düzenlemeler için C. Wichterich'in önerdiği çalışma biçimini şöyle aktarır: "Ele alınacak konu biriminde çıkış noktası öğrencinin kendi deneyim alanı olmalıdır. Ancak bunun yanı sıra öğrenci yabancı gerçeğin konuyla ilgili yönüyle bir araya getirilmeli, öğrenciye bu yeni gerçeğe çözümleyici ve eleştirel bir bakışla yaklaşması, yeni olanla hesaplaşması öğretilmelidir. Sonunda ise onun düşüncelerini yeni bir bakış açısıyla çıkış noktasına, yani kendi deneyimine çevirmesine olanak tanınmalıdır. Böyle bir ders düzenlemesinin ana çizgileri, başlangıç ve bitiş noktalarında öğrencinin kendi kültür ve toplumunun, dolayısıyla da öğrencinin kendisinin bulunduğu, U biçiminde bir eğri olarak gösterilebilir."

Başka bir deyişle öğrencinin kendi toplum düzeni içinde varolan, kendi deneyim alanları ile örtüşen konularla yabancı kültür içinde karşılaşması, daha önce de belirtildiği gibi, onun yeni olanla kendisine yakın olan arasında ilişkiler kurmasına, iki kültürün benzer ve farklı yanları ile ilgili düşünceler üretmesine, bir yandan kendisine yabancı olanı anlayabilmek dürtüsü ile amaç kültürle ilgili bilgiler edinmek istemesine, öte yandan da kendi kültürünü sorgulamasına neden olacaktır. Kültürler arası bildirişime dayanan yabancı dil öğretimi ancak bu iki yönlü işlevi yerine getirirse amacına ulaşmış olur (a.e.).

Kritik Durumlar: Etkileşim sırasında sorun yaratan farkları içerir. Keşfedilecek herhangi bir doğru ya da yanlış yoktur. Damen'in (a.g.e., s.282) Barnak'tan aktarımıyla bu yöntemin sunumu şöyle olmalıdır:

- Durum; değerler, amaçlar ya da standartlar gibi bir çatışma alanını temsil etmelidir.
- Çözüm ne çok açık, ne de aşırı derecede çelişkili olmalıdır.
- Durumun gerçekleştiği ortam sunulmalıdır.
- Durum açıkça ve kısaca sunulmalıdır.

Özellikle günlük sorunlarla ilgili olarak uygulandığında çok işe yarar. Öğrencilerin çatışan değerler ve olası çözümler hakkında yorum yapmaları beklenir. Örneğin, Filipinli bir öğrenciye iki kez kek ikram edilmesi ve öğrencinin istememesi

ya da bir doğa gezisinde değişik kültürlerden çoğu  ğrenci eğlenip birbirleriyle iletişim kurarken Japon  ğrencilerin gruptan kopuk görünmeleri bu yöntemde verilebilecek örnek durumlardan ikisidir (a.e.).

K lt rlendiriciler: Öğrencinin kültürler arası çatışma durumlarını incelemesi ya da olayların nedenini açıklaması istenir, fakat bu yöntemde dört olası c z m seçeneği verilir (a.e., s.283). Öğrenciler, değişik kültürel bakış açılarını yansıtan bu çeşitli yorumlardan en doğru olduğunu düşündükleri bir tanesini seçerler. Daha sonra bunun doğru olup olmadığına bakarlar, eğer doğru değilse neden doğru olmadığı söylenir ve bir daha denemeleri istenir (Dunnett, Durbin, Lezberg, a.g.e., s.151). Seçeneklerden     öğrencinin kültüründe seçilmesi beklenen yorumdur, biri de hedef kültür veya kültürlerde seçilmesi beklenen tipik yorumdur. Kültüre özgü olan bu yöntem, doğru seçimlerde bulunmanın, kültürlerarası bağlamalarda kişinin etkinliği arttırdığı düşüncesiyle yaratılmıştır. Örneğin, Kuzey Amerika'da bir üniversitede öğrencilerine parti veren bir öğretmenin ağzından Latin Amerikalı  ğrencilerin iki saat geç geldiği, Japon  ğrencilerin geleceklerini söylediği halde gelmediği, Orta Doğulu  ğrencilerin bütün gün nerdeyse hiçbir şey yemediği belirtilir ve sorunun ne olduğu sorulur. Dört seçenek verilmiştir:

- Öğrenciler yorgunluktan ölmektedir ve hiçbir şey yapacak durumda değillerdir.
- Kültürler arası önyargı çok fazladır. Bu partiler işe yaramaz.
- Öğrenciler Amerika'daki partiye katılma ve partiden keyif alma yollarını bilmiyordur.
- Öğrenciler Amerikalı  ğretmeni ya da Amerikan tarzı eğlenceyi beğenmemişlerdir.

En iyi seçenek üçüncüsüdür çünkü gerçekten de Latin Amerikalı  ğrenciler pikniğe kendi zaman kullanımlarına göre gitmişlerdir, Japon  ğrenciler bu çok kültürlü ortamda kendilerini rahatsız hissedeceklerinden dolayı katılmamış olabilirler, Orta Doğulu  ğrenciler ise yemeklerin hazırlanışı ve içeriği nedeniyle endişelenmiş olabilir (Damen, a.g.e., s.283-285).

Kültür Kapsülleri ve Kültür Setleri: *Kültür kapsülleri*, iki kültürel grup arasındaki çok küçük farkların kısaca açıklanmasıdır. Söz konusu bir kültürdeki tipik bir olayı açıklayabilir. *Kültürlendiricilerde* olduğu gibi, öğrencilerin kültürel olarak uygun cevabı seçmeleri istenmez. Onlara kültürel olarak anlamlı bir materyal verilir ve bu materyalle ilgili soruları cevaplamaları istenir. Sosisli sandviçin Amerika’da spor karşılaşmalarıyla özdeşleştiğini anlatan bir metinde hangi durumlarda hangi geleneksel Amerikan yiyeceğinin yeneceği *kültür seti*, sosisli sandviç de *kültür kapsülü* durumundadır. Metinle ilgili sorulan 5 soruyu cevaplayarak öğrencinin bu özdeşleşmeyi fark edip beklenen davranışı uygulaması amaçlanmıştır (a.e., s.285-286).

Diyalog ve Rol Yapma: Dil öğrenmenin ilk safhalarında kullanılan en yaygın araçlarından biri de diyalogtur. Öğrencilerin yaşına ve ilgi alanlarına uygun olmalıdır ve öğrenilen dili konuşanlar için kültürel olarak uygun olacak davranışları tanıtmalıdır. Öğrenciler diyaloga alışıp oynadıkça rol yapma aracılığı ile değişik türden insanlarla nasıl etkileşim kuracaklarını öğrenirler. Bu tür deneyimler sayfalar dolusu yorum ve açıklamadan daha değerlidir. Öğretmen – öğrenci, soru – cevap sisteminde sorulan bir soruya yabancı bir dilin kurallarıyla, doğru telaffuz ve mimiklerle cevap vermesi istendiğinde kendini yeteneksiz hissedenden bir öğrenci diyalog kurup rol yaparken kendini hedef kültürün bir üyesinin yerine koyabilir, bu da daha rahat öğrenmesini sağlar (Rivers, a.g.e., s.326-327).

Bunun yanı sıra, diyaloglar çok kültürlü bir bağlamda kültürel yapıları açıklama, kültürel anlamları ortaya çıkarma ve kullanımda pratik yapma olanağını yaratır. Dilin anlamlı kullanımını sağlar. Deneyimsel ve durumsal bölümler içerebilir, örneğin; iş başvurusu yapmak, dışçıye gitmek, ehliyet almak (Damen, a.g.e., s.287).

Bir dilde beceriyi ve güveni geliştirmenin o dili çalışmaktan çok o dilde doğaçlama olarak rol yapmaktan geçtiğini savunan Heathcote ve Bolton’a (1998: 159) göre örneğin garson rolünü oynayacak bir öğrenci daha önceden duruma uygun ne kadar ifade bilirse bilsin bunları doğaçlama bir ortam içinde tekrar etmesi, dilini çok daha canlı ve gerçekçi hale getirir. Bu süreci daha da canlı hale getirmek için garsona bir sıfat eklenebilir, örneğin garson yorgun veya unutkan olabilir. Ya da

kendini eski bir kız arkadaşına ve onun sevgilisine servis yapmak zorunda kalmış bulabilir. Öğrencilere ödev olarak bir durumun verildiği ve bu durumla ilgili oyunlar, skeçler hazırlamalarının istendiği *Durumsal Alıştırmalar* da (Damen, a.g.e., s.291) bu yöntemin kapsamında görülebilir.

Görsellik: Kültürel içeriğin, öğrencilerin verilen bilgi ile kendi geçmiş deneyimleri arasında bir ilişki kurabileceği bir seviyede ve biçimde sunulması gerektiğini dile getiren Chastain ve Jovanovich'e (a.g.e., s.316) göre bunu gerçekleştirmek için en önemli araç görselliktir. Öğretmen başka bir kültürde insanların çatal ve bıçağı nasıl tuttuklarını söylese de öğrencilerin bunu tamamen ve düzgün bir şekilde anlamlarının en iyi yolu bunu görsel olarak deneyimlemeleridir. Özellikle sözsüz davranışı göstermede ve kültürlerarası farklılıklarda öğrencilere bilgi sağlar, soru sordurur ve onların kültürel çıkarımlar yapmalarını sağlar (Damen, a.g.e., s.289).

Ders kitaplarındaki resimlerin de en önemli özelliği, öğrencilerin uygun dil ve mimiklerle tartışabilecekleri ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri bir durum sunmak olmalıdır. Örneğin, güneşin batışı gibi her yerde aynı olan bir olayın resmi değil, trafiğin yoğun bir saatinde otobüse binmeye çalışan insanların resmi kültürler arası farkı gösterebilir. Ayrıca, ders kitaplarındaki resimler, toplumun sadece bir bölümünü göstermekten kaçınmalıdır, örneğin şehirli üst orta sınıf, yoksa hedef dili konuşan insanların yaşayış biçimi hakkında yanlış bir izlenim verebilirler. Resimler toplumun genel görünüşünü yansıtmalı, buna nüfusun kayda değer bir parçasını temsil eden alt kültürleri de katmalıdır (Rivers, a.g.e., s.332-333).

Metinler: Makaleler, romanlar, şiirler, gazeteler ve diğer yazılı kaynaklardan edinilen geçmiş bilgisinin kültüre özgü yapılara ışık tutmasını içerir. Açıklamalı olabilir ya da sadece yapıları yansıtabilir (Damen, a.g.e., s.289). Orta seviyede bir ders kitabında uygun kültürel materyalin, güncel dergilerden ve kitaplardan seçilebileceğini savunan Rivers'a (a.g.e., s.335-336) göre öğrencilerin dil üzerindeki yetkinliği arttıkça okuma parçaları, kültürel hedef göz önünde tutularak, çeşitli ifade biçimleriyle kültür sistemini aydınlatacak gerçek materyallerden ve sanatsal değerinin yanında sınıf içinde bir tartışma ortamı yaratacak edebi eserlerden seçilmelidir. Tapan da (1995: 159) kültürler arası iletişim odaklı derslerin temelini

oluşturan şeyin, yabancı kültürün kendine özgü yanlarını, farklı olanı derste tartışmaya açan özgün metinlerle yapılacak çalışmalar olduğunu dile getirir.

Metinlerle ilgili bir başka önemli konu da metnin aktardığı yabancı dünyanın, öğrencinin kendi dünyası ve deneyimleriyle ilişkilendirebileceği şekilde işlenmiş olması gerektiğidir. Fakat aktarılan ile öğrencinin dünyası arasında fark yoksa, çok azsa ya da çok fazlaysa, öğrencinin kendi ön bilgilerinden yararlanarak metne ilgiyle yaklaşmasını sağlayacak uygun ortam olmayacaktır (Polat, a.g.e., s.80).

Durum incelemesi: Ross'a göre (Bkz. Damen, a.g.e., s.280) bu incelemeler gerçeğe mümkün olduğu kadar yakın olarak yazılmış durumlardır. Bu durumlarda belirtilen deneyimler hakkında dikkatli ve çözümlemeli bir şekilde düşünme fırsatı sunarlar. Öğrencilerin belli durumları incelemesi, temel konuları tanımlaması ve çözüm üretmeleri beklenir. Dunnett, Durbin ve Lezberg'in (a.g.e., s.151) verdiği örnek şöyledir: Paragrafta büyük bir kazadan kurtulan ve şu anda denizde bir botta bulunan 8-10 insan hakkında bilgi verilir. Herkes için yetecek yiyecek ve su yoktur. Ya da az sayıda can yeleği vardır. Kimin hayatta kalması sağlanmalıdır?

Sorun Çözme Uygulamaları: Durum incelemesinden farklı olarak öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunların da tartışıldığı bu yöntem, onların fikir sunma, durum açıklama ve çözüme varma becerilerini geliştirmesinde bir araçtır (Damen, a.g.e., s.289). Bu noktada, Fleming'in (1998: 150-151) Furnham ve Bochner'den aktardığı ve İngiltere'deki bazı yabancı öğrencilerin büyük sorunlar yaşadıklarını ifade ettikleri tipik günlük durumları içeren aşağıdaki liste, oldukça sıradan durumların bile utanmaya ve iletişimde zorluklara yol açabileceğini göstermesinin yanı sıra yabancı dil ders kitaplarında üzerinde durulması gereken noktaları da biraz daha açıklığa kavuşturacaktır:

- Kendi yaşlarında arkadaşlar edinmek
- Büyük bir süpermarkette alışveriş yapmak
- Tren, otobüs, metro gibi toplu taşıma araçlarını kullanmak
- Diskoya gitmek
- Kendi yaşlarında İngiliz arkadaşlar edinmek
- Diğer ülkelerden kendi yaşlarında yakın arkadaşlar edinmek

- İngiliz arkadaşlarla küçük özel bir partiye gitmek
- Hoşlandığı biriyle dışarı çıkmak
- Kendi yaşlarında fakat karşı cinsten bir grup insanla bir arada olmak
- Restoranlara veya barlara gitmek
- İçi insan dolu bir odaya girmek
- Kendinden daha yaşlı İngilizlerle bir arada olmak
- Yeni kişilerle tanıştırmak
- Çok iyi tanımadığı kişilerle bir arada olmak
- Başkalarına yaklaşmak, arkadaşlık kurmak için ilk adımı atmak
- Akşam ne yapılacağı gibi başkalarını da etkileyen olağan kararlar vermek
- İnsanları derinlemesine tanımak
- Konuşmanın devamını sağlamak için inisiyatifi almak
- Kişiye çok yakın bir şekilde ayakta duran ya da oturan insanlar
- Bir konuşmada kendinden ya da duygularından bahsetmek
- Resmi bir yemeğe katılmak
- Bir dükkanda memnun kalmadığınız bir hizmetten dolayı şikayet etmek
- Doktora gitmek
- Rol ya da konuşma yapmak gibi durumlar için bir topluluğun önüne çıkmak
- Bir konuda röportaj vermek
- Küçük bir grubun başkanı olmak
- Kendinden daha yüksek statüdeki insanlarla geçinmek
- Altındaki bir insanı yanlış yaptığı bir şeyden dolayı azarlamak
- Farklı kültürel geçmişlere sahip birçok insanın bulunduğu bir ortama girmek
- Hiyerarşik olarak üstteki birinden özür dilemek
- Şakaları, mizahı ve iğnelemeyi anlamak
- Aksi ve saldırgan biriyle geçinmek
- İlaç, kitap, elektrik malzemesi gibi özel şeyler satın almak
- Umumi tuvaletleri kullanmak
- Sırada beklemek
- Karşı cinsten biriyle çok yakınlaşmak
- Kilise, tapınak, cami gibi ibadethanelere gitmek
- Kendi yaşlılarıyla politika, din gibi ciddi konular konuşmak

Chastain ve Jovanovich'e (a.g.e., s.304) göre olası bir sorun kaynağı olan ve vurgulanması gereken en önemli iki nokta nezaket kalıpları ve sözsüz davranışlardır. Öğrencilerin; yukarıdaki listedeki gibi günlük durumlarda ne diyeceklerini öğrenmeleri ve önemli toplumsal ve psikolojik anlamlar taşıyan yüz ifadeleri, mimikler ve ses tonu gibi etkenleri anlamaları sağlanmalıdır.

Etkili iletişimi sekteye uğratan yanlış anlamaları gidermenin bir yolu da dil ve kültür bağlantılarını iyice incelemekten geçer. Bunlar, kelimelerin hedef kültürdeki kullanım şeklini, çağrıştırdığı anlamı ve bunun o kültürün üyeleri tarafından nasıl değerlendirileceğini içerir. Örneğin; atasözleri, deyimler, batıl inançlar, olumlu ve olumsuz değerlendirme cümleleri, metaforlar, espriler ve iğneleyici mizahın içinde dilin yanı sıra güçlü kültürel anlamlar ve çağırışımlar bulunur (Damen, a.g.e., s.288).

Ayrıca, ders kitaplarında kültürel konulardaki yanlış anlamalar ile ilgili metinler yer alırsa öğrenciler bu metinleri inceleyerek, yanlış anlamaların neden kaynaklandığını araştırarak kültürel konularda daha fazla anlayışa sahip olurlar (Cortazzi, a.g.e., s.63). Böyle bir anlayış da, sorunların evrensel olduğunu fakat çözüm yöntemlerinin evrensel olmayıp kültürden kültüre değişiklik gösterdiğini fark eden öğrencilerin kendi hayatlarına eleştirel bir bakış açısıyla bakmalarını mümkün kılar (Damen, a.g.e., s.289).

Şarkılar: İnsanların mutluluk, inanç ya da büyük coşku durumlarında söyledikleri şarkılar, onların değer verdikleri, eğlenceli buldukları, korktukları şeyleri yansıtır. Şarkılar sadece ders saatinin sonunda bir rahatlama aktivitesi olarak düşünülmemelidir. Öğrenciler bu şarkıların hangi şartlarda söylendiğini, evde mi okulda mı öğrenildiğini ya da toplumun bir mirası olarak toplumsal kutlamalarda mı öğrenildiğini anlamalıdır. Şarkıların belli alanlarla ve tarihi olaylarla ilişkilendirildiği yerlerde, toplumsal sorunları ve gerginlikleri yansıttığı zamanlarda, bunların açıklanarak, resimlerle gösterilerek ve tartışılarak öğretildiği bir ortam yaratılmalıdır. Bu da öğrencilerin kültürel hayatı daha iyi özümsemesini sağlar. Bunun dışında günümüz dünyasının genç insanların dinlediği şarkılar da seçilmelidir. Böylece öğrenciler diğer kültürdeki yaşlılarının sahip oldukları istek ve arzuları, kaygıları ve sorunları görebilirler. Dilbilgisi olarak sözler öğrencilerin geldikleri düzeye göre çok

zor ve belli bir şiveyle söylenmiş olmamalıdır. Şarkının sözleri öğrencilere verilmelidir (Rivers, a.g.e., s.331).

Grup Tartışması: Bu yöntem; tartışma, öğrencilerin ilgi alanlarına giriyorsa ve konu uygunsa etkili olacaktır. Çok kültürlü yabancı dil sınıflarında grup beklentilerinde, davranışlarında ve normlarında kültürler arası farklılık oldukça fazladır. Tartışmalar konuşma pratiği yaratabildiği gibi gerginlik de yaratabilir. Yararlı bir uygulama şekli, öğrencilere kendi fikirlerinin dışındaki bir fikri savundurmak ve böylece kendini karşıt görüşteki kişilerin bile yerine koyabilmesini sağlayarak kültürlerarası anlayışı geliştirmektir (Damen, a.g.e., s.288).

Kültür Keşif Teknikleri: Hedef kültür hakkındaki gözlem becerilerini ve bilgi araştırmalarını destekler. Öğrencilerin toplumsal araştırma projeleri ya da anket yapmaları istenebilir. Başlıca amacı öğrenme sürecinde öğrencinin etkin katılımını sağlamaktır (a.e., s.286).

Sonuç olarak, sözü edilen bütün yöntemler, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının daha önce değinilen başlıca iki amacına, kültürel farkındalığa ve kültürlerarası iletişimsel yetiye ulaşmada birer araç görevi görürler.

Bu yöntemleri uygularken dikkat edilecek önemli bir nokta, Bentahila ve Davies'in (a.g.e., s.110-111) dile getirdiği gibi, hedef kültürle ilgili öğretilen bütün davranış şekillerinin ya da hedef kültürün kaynak kültürden farklı olan taraflarının, öğrencilerin taklit edecekleri ideal öğeler olarak sunulmak yerine dili kullanmanın alternatif yolları olarak sunulması gerektiğidir. Ayrıca, öğrencilere bu yolların alışık oldukları biçimlerden daha mantıklı ya da daha az mantıklı olmadığını söylenmelidir. Böylece öğrenciler bir şeyleri yapmanın alternatif yolları olduğunu fark eder ve yabancı dili çalışmayı bıraktıktan sonra bile bu farkındalığı hayat boyu taşır. Bu açıdan bakıldığında da, dil ve kültür arasındaki etkileşime duyarlı bir yaklaşım sadece dil kullanımı becerilerini geliştirmekle kalmaz, öğrencilerin, insanların iletişim kurduğu ve işbirliği yaptığı yolların çeşitliliğini görerek insan doğası hakkındaki anlayışlarını geliştirmesini sağlar.

3.2 Yabancı Dil Ders Kitaplarında Kültür Aktarımının Değişik Türleri

Cortazzi ve Jin'e göre (a.g.e., s.204) ders kitapları, kültürü aktarırken dayandıkları noktalar yönünden üçe ayrılır. Bunlar kaynak kültüre dayanan ders kitapları, bir hedef kültüre dayanan ders kitapları ve uluslararası hedef kültürlere dayanan ders kitaplarıdır.

Kültür aktarımı sürecinde İngilizce ders kitaplarında görülen bu değişik yaklaşımların getirdiği değişik yararlar aşağıdaki tabloda görülebilir (a.e.). C1, öğrencinin kendi kültürü, yani *kaynak kültür*, C2, hedef dilin birinci dil olarak konuşulduğu *hedef kültür*, C3 ise dünya üzerinde ana dilleri İngilizce olmayıp onu uluslararası bir dil olarak kullanan kültürler, yani *uluslararası hedef kültürler* anlamına gelmektedir.

KAYNAK	HEDEF	OLUMLU SONUÇLAR
C1	C1	• ziyaretçilerle konuşur • kendi kimliğini doğrudan pekiştirir
C1	C2	• ziyaretçilerle konuşur • kendisi ziyaretçi olur • diğer kültürler hakkında bilgi sahibi olup farkındalık geliştirir • kendi kimliğini dolaylı olarak pekiştirir
C1	C3, C4, C5...	• diğerleriyle konuşur • diğer kültürler hakkında bilgi sahibi olup farkındalık ve beceri geliştirir • kültürler arası beceriler geliştirir • kendi kimliğini dolaylı olarak pekiştirir

Tablo 1: Dayandıkları Kültür Türü Açısından Yabancı Dil Olarak İngilizce Ders Kitaplarının Sağladığı Olumlu Sonuçlar

Kaynak kültüre dayanan ders kitapları: Bazı ülkelerde yabancı dil kitapları o ülkenin kendi ulusal kültürünü yansıtır. Venezuela için 1988 yılında Nunéz tarafından hazırlanmış *El libro de ingles* (aktaran, Cortazzi ve Jin, a.g.e., s.205) adlı İngilizce kitabı buna bir örnektir. İçinde Venezuela'nın coğrafi koşullarından, ulusal kahraman Simon Bolivar'dan söz edilen kitapta öğrencilere yön tarif etme alıştırmalarının yaptırıldığı konulardaki mekan da başkent Caracas'tır.

Diğer bir örnek, yine 1988 yılında Dede ve Emre tarafından Türkiye için hazırlanmış *Spotlight on English* (a.e.) adlı ders kitabıdır. Kitapta Türk yemeklerinden, Türk tarihinden söz edilmesinin yanı sıra karakterler de hep Türkiye içinde seyahat eden ve İngilizce'yi turistlerle konuşan kişilerdir. Fakat konuşulan dil her ne kadar aynı olsa da Türk kültüründe yetişmiş bu kişiler ile yabancı kültürde yetişmiş kişiler iletişim kurduğunda, farklı kültürel frekanslardan konuştukları için yanlış anlamalar kaçınılmaz olacaktır. Lewis (a.g.e., s.218) kültürün, tamamen göz ardı edildiği bu tür ders kitaplarından söz ederken, kullanılacakları ortam hakkında hiçbir şey bilmedikten sonra bir dilin sözcüklerini söyleyebilmenin kişiye bir yarar sağlamayacağını belirtmiştir.

Hedef kültüre dayanan ders kitapları: Bu tür ders kitapları ana dilleri ya da ikinci dilleri İngilizce olan ülkelerin kültürlerini yansıtır. Açık veya kapalı metinler içerebilirler. Cortazzi ve Jin'in (a.g.e., s.208) Luke'tan aktarımıyla, kapalı metinler öğrenciye yorum yapma şansı bırakmayan, açık metinler ise kasıtlı olarak tamamlanmamış ve öğrencinin katkısını teşvik eden metinlerdir. Lewis, (a.g.e., s.217) açık metinlerden ancak kendi kültürlerinin ötesi hakkında bir fikir sahibi olan ve kitabın içindeki bilgileri kullanarak çıkarım yapabilen öğrencilerin faydalanabileceğini savunur.

Örneğin, 1994 yılında Walker tarafından hazırlanan, konuları Amerika'da geçen *Success – Communicating in English* (aktaran, Cortazzi ve Jin, a.g.e., s.208) adlı kitap buna örnek gösterilebilir. Çeşitli kültürleri içinde barındıran Amerikan toplumunu sağlık, suç, çevre, ve toplumda kadının rolü gibi konularla ve basit grafiklerle yansıtan bu kitap açık metin türünde düzenlenmiştir. Günümüzdeki toplumsal, etik ve ekonomik sorunlar incelenmiş fakat çözüm yolları verilmeyerek öğrencilerin kendi fikirlerini birbirleriyle paylaşmaları amaçlanmıştır.

Açık metinlere başka bir örnek de Pifer ve Mutoh'un 1977 tarihli *Points of View* (aktaran, Dunnett, Durbin ve Lezberg, a.g.e., s.155) adlı kitabıdır. Kültürlerarası vurgu açıkça belirtilmemiştir. Sorun çözme için *durum incelemesi* yöntemini uygulayan yazarlar öğrencilere ve öğretmenlere, şu yorumda bulunmuşlardır: '*Gerçek hayatta olduğu gibi bu durum çalışmalarında da bütün kararlar kişilerin değer yargılarına bağlıdır*'. Bu etkinlikler öğrencilerin kendi

değerleri hakkında bilinçli olarak düşünmelerine yol açar. İki ya da daha çok kültürlü gruplarda bu mükemmel bir kültürlerarası öğrenme sağlar.

1992 yılında, Bülow, Forman ve Vettel tarafından Alman öğrenciler için hazırlanan *Learning English, Topline* (aktaran, Cortazzi ve Jin, a.g.e., s.209) adlı ders kitabı da ikinci dilleri İngilizce olan ülkelerin kültürlerini de içeren ders kitaplarına bir örnektir. Yedi konu Amerika Birleşik Devletleri'nde, altı konu Büyük Britanya'da, bir konu Hindistan'da, bir konu da İrlanda Cumhuriyeti'nde geçmektedir.

Kapalı metinler içeren ders kitaplarına örnek olarak ise sadece nüfus, tarih, lider isimleri gibi somut gerçeklikleri aktaran, ya da hedef kitlesi dili belli bir amaç için öğrenen insanlar olan 1950'lerin ders kitapları gösterilebilir (Lewis, a.g.e., s.217).

Uluslararası kültürlere dayanan ders kitapları: Bu tür ders kitapları, ana dili ya da ikinci dili İngilizce olmayan ama İngilizce'yi uluslar arası dil olarak kullanan ülkelerin kültürlerini yansıtır. Buna güzel bir örnek Çin'de, bir fabrikanın teknisyenlerine İngilizce öğreten Belçikalı öğretmenlerdir. Teknisyenlerin amacı da İtalyan ve Alman mühendislerle anlaşabilmektir. Hiçbirinin ana dili İngilizce olmamasına rağmen uluslar arası alanda bu dille anlaşmaktadırlar.

Priesack ve Tomscha tarafından 1993 yılında hazırlanan *One World, Secondary English* (aktaran, Cortazzi ve Jin, a.g.e., s.209) adlı kitabın kasetlerinde dünyanın çeşitli yerlerinden konuşmacılar, dolayısıyla da değişik aksanlar yer almaktadır. Britanya tarihi, Avustralya coğrafyası, İspanya turizmi, Çin'de yeni yıl kutlamaları, Kanada kısa öyküleri, Yunan mitolojisi ve diğer konular üzerine yoğunlaşan kitapta konuların birbirinden ayrı olması kültürel bir bağ oluşmasını engellemektedir. Bu sorun Potter tarafından 1990 yılında hazırlanan *Panorama* (a.e., s.210) adlı kitapta ise görülmemektedir çünkü Rio'da yaşayan bir Amerikan ailesinin anlatıldığı kitapta Amerikan ve Brezilya kültürlerinin karşılaştırılmasının yanı sıra bu ailenin çeşitli sebeplerle İstanbul, Marakeş, Seul, Buenos Aires, Bangkok, Tokyo, Milano ve Nairobi gibi yerlere gitmesiyle bütün bu yerlerin kültürleri bir bağlam içinde verilebilmektedir.

Damen (a.g.e., s.264) ise aşağıdaki tabloda, dil öğretimi ve kültür aktarımına verilen önem bakımından ders kitaplarını oldukça ayrıntılı biçimde sınıflandırmıştır:

I. Geleneksel	
A. Dilsel beceriler	Kültür belirgin değildir ve çok az önemlidir, başlıca odak noktası dilsel beceridir
B. Dilsel beceri	Kültür yine ikincil odak noktasıdır ama daha belirgindir, dil kullanımı, sözcük gelişimi, anlam ön plandadır
II. İletişimsel	
A. Kavramsal – işlevsel; durumsal	Kültür ve iletişim başlıca odak noktasıdır, sık sık sözlü becerilerin gelişimi vurgulanır
B. Destekleyici	Deyimsel ifadeler odak noktasıdır, dil kullanımı, hedef grupla ilgili belli kalıplar önemlidir
III. Kültürel / Dilsel	
A. Tematik	Kültürel içerik odak noktasıdır, tamamlayıcı dil alıştırmaları ve uygulamaları görülür
1. Evrensel	İçerik, evrensel insan sorunları ile ilgilidir, çözümlerdeki benzerlik ve farklılıklar vurgulanır
2. Belli bir kültüre özgü	
a. Belirtilmiş dilsel odak noktası	İçerik, belli bir kültüre özgüdür, kültürle ilişkili sözcükler vurgulanır, tartışma özendirilir
b. Açıklayıcı	Dilsel odak noktası çok azdır ya da yoktur, hedef kültürün öğeleri incelenir
c. Yönlendirilmiş keşif	Kültürel olaylarla ilgili okuma parçaları, bir kültüre özgü ya da genel okuma parçaları işlenir
B. Gelişimsel	Bireysel değişimle ilgilidir
1. Kültürlendirici	Değişimin, yaşamı sürdürmenin, sorun çözmenin süreç ve yöntemlerini inceler, belli bir kültüre özgüdür ya da geneldir
2. Kültürlerarası iletişimsel	Odak noktası kültürlerarası iletişimsel becerilerin geliştirilmesidir
C. Eklektik	III.A ve III.B'nin birleşimidir

Tablo 2: Dil Öğretimi ve Kültür Aktarımına Verdikleri Önem Bakımından Ders Kitabı Türleri

Bu tabloya göre ders kitapları başlıca üç gruba ayrılır:

Geleneksel, iletişimsel ve kültürel – dilsel. Her grubun da iki veya daha fazla alt grubu bulunur.

Geleneksel bölümdeki ilk tür ders kitaplarında (I.A) odak nokta dilsel becerilerdir. Sunulan kültürel bilgi belirgin değildir ya da sadece, dilsel uygulamalarda ve dilsel noktaları göstermekte kullanılan dilsel bilginin bir parçasıdır. Dil kullanımında ister istemez var olan kültürel yönün öğretimi ya da açıklanması öğretmene bırakılmıştır. Örneğin, dilsel gelişim becerilerini ön planda tutan dilbilgisi, okuma ve yazma ders kitapları.

Geleneksel bölümdeki ikinci tür ders kitaplarında (I.B) ise dilsel beceri eğitimi hala birinci plandadır kültürel odak noktası daha belirgin ve kapsamlıdır. Yine de kültürel öğelerin öğretimi ve açıklanması öğretmene bırakılmıştır. Örneğin, ileri düzeydeki öğrencilerin genel okuma ders kitapları.

İkinci gruptaki ders kitapları (II.A) yukarıda sözü edilenlere göre daha yenidir. Bu iletişimsel kitapların odak noktası genellikle sözel becerilerin veya okuma becerilerinin geliştirilmesidir. Bunu yaparken kültürel iletişimsel bilgiye ve uygulamaya ilk sırada yer verirler. Örneğin, mülteci eğitim programları ve göçmenler için hazırlanan bazı kitaplar.

Diğer tür iletişimsel ders kitaplarının (II.B) ise hedef kitlesi belli öğrencilerdir ve bu kitaplar daha geleneksel veya dil odaklı ders kitaplarıyla birlikte kullanılmak, ya da daha az resmi dil öğrenme durumlarında sadece rehber kitap olarak kullanılmak üzere temel bilgiler sağlar. Belli bir kültüre özgü bilgi veren kitaplar geleneksel rehber kitapların biraz gelişmiş şeklidir.

Üçüncü grup ise kültürel – dilsel ders kitaplarıdır. Üç alt gruba ayrılırlar: Tematik, gelişimsel ve eklektik. Dil ve kültür öğrenimini birleştirip öğrencilerin iletişimsel yetisini geliştirmeyi amaçlar. Kültürel içerik, kapsamlı dil alıştırmaları, uygulamalar içerir. Bazı durumlarda kültürel içerik dilsel yapılarla ilişkilidir. Geleneksel ders kitaplarından ayrılırlar çünkü onlar önceliği dil becerilerinin gelişmesine verirler.

Tematik ders kitapları (III.A) kültürel yapıların sunumuyla ilgilidir. Evrensel ya da bir kültüre özgü olabilir.

Evrensel tür (III.A.1) kültürün ve iletişimin genel süreçlerini içerir. Evrensel sorunlara değinir; örneğin, aile ilişkileri, yaşlılık, iş, kirlilik, toplumda kadının yeri. Ana odak noktası dilsel becerilerde değil, iletişimsel becerilerde ve kültürler arası anlayıştadır.

Bir kültüre özgü tematik ders kitapları (III.A.2) belli bir kültür grubu tarafından paylaşılan kültürel olayları ve yapıları sunarlar. Bunlar üç alt gruba ayrılır: Dilsel, açıklayıcı ve yönlendirilmiş keşif.

İlk alt grup (III.A.2.a) içeriği, kültürel bilgiyi sunmak için kullanır, buna karşılık olarak dil yetisinin gelişmesinde bu kültürel bilgi uygulama için veri oluşturur. Dilsel alıştırmaların kültürle ilgili oluşu kültür öğrenmeyi güçlendirir. Geleneksel ders kitabının ikinci türünden ayrılmasının nedeni kültür öğretme amaçlarıyla seçilmiş ve sunulmuş olmasıdır. Olaylar evrensel olabilir (evlilik, vahşi hayat) ama odak noktası tek bir kültürün bakış açısından yola çıkmasıdır. Kültürel konuları açıklamak için öğretmenin kültürden haberdar olması gerekir.

İkinci alt grup (III.A.2.b) ise tamamen açıklayıcı türdendir. Yukarıda sözü edilen türden ayrılmasının nedeni dilsel becerilere verilen önemin iyice azalmış olmasıdır. Tamamen belli bir kültürün, tarihi, kültürel ve davranışsal özelliklerini genellemeler yaparak açıklar. Burada öğretmenin, söz konusu kültür hakkında oldukça geniş bir genel kültüre ve güçlü bir tarih bilgisine sahip olması gerekmektedir.

Üçüncü alt grup (III.A.2.c) ise kültürel içeriği, toplumsal ve kültürel sorunları yansıtan okuma parçaları biçiminde sunar. Genellikle tartışma ortamı yaratmak ve incelemeyi özendirmek üzere düzenlenir. Örneğin, ırkçı önyargılar, feminist hareketi konuları kapsamında olabilir. Öğretmenin konuyla ilgili ek bilgi temin etmesi gerekirken öğrencinin de konuları yalnızca anlaması yetmez, içerikle etkileşime girmesi gerekmektedir.

Gelişimsel ders kitapları ikiye ayrılır: Kültürlendirici ve kültürlerarası iletişimsel. İlk grup (III.B.1) öğrencinin bir an önce kültürlenmesine yöneliktir. İletişimsel, kavramsal – işlevsel ders kitaplarına (II.A) benzerler ama kültür öğrenmeye veya uyum sağlamaya verdikleri öneme göre farklıdırlar çünkü sadece hedef kültürde bir davranışın nasıl, ne zaman, nerede gerçekleşeceğini açıklamaz,

bunu uygulamalı olarak da sunarlar. Örneğin, mülteci eğitimi ve ikinci dil öğrenen yetişkinler için iş eğitimine yönelik kitaplar.

İkinci grubun (III.B.2) ana odak noktası ise kültürlerarası iletişimsel becerileri geliştirmektir. Bu ders kitaplarında kültür öğrenme, dil öğrenmeyle eşit tutulur. Tematik evrensel ders kitaplarından (III.A.1) farklıdır çünkü kültür kavramını tanımlayıp anlamakla kalmaz, kültürel boşlukları doldurmak için gerekli olan kişisel becerileri geliştirmeye çalışırlar.

Kültürel – dilsel eklektik ders kitapları da hem tematik hem gelişimseldir. Eklektiktir çünkü bir kültüre özgü alıştırmaların yanında kültürlerarası anlayışı ve kültür ve kültürel farklılıklarla ilgili tavırları geliştirecek içeriğe de sahiptir. Öğrencilerin sadece içeriği anlaması yetmez, aynı zamanda kendi görüşlerini de ortaya koymaları beklenir. Bu yüzden, hem dilsel becerilere sahip olmaları, hem kültürel tez ileri sürebilmeleri, hem de kültürel öğeleri anlamaları gerekmektedir (a.e., s.265-268).

3.3 Yabancı Dil Ders Kitaplarını Kültür Açısından İnceleme Ölçütleri

Yabancı dil ders kitaplarını kültür açısından incelemekten önce bu ders kitaplarının sınıf içinde ve dışında birçok farklı işleve sahip olduğunu bilmek gerekir. Cortazzi ve Jin'e (a.g.e., s.199-200) göre bir yabancı dil ders kitabının 7 değişik rolü olabilir:

- Bir öğretmen olabilir çünkü öğrencilere hedef dilin konuşulduğu kültürlere dair doğrudan bilgi sağlar.
- Bir rehber olabilir çünkü öğretmen ve öğrencilere işlenecek ders konularını sunar ve daha önceki derslerin özetlerini verir.
- Bir kaynak olabilir çünkü bir ders kitabı tamamen her şeyi kapsayamaz, içinden uygun parçalar seçilip konu genişletilmelidir.
- Bir eğitmen olabilir çünkü adım adım yapılan açıklamalarla tecrübesiz öğretmenlerin sadece dil konusunda değil kültür konusunda da eksiklerini tamamlamalarını sağlar.

- Bir otorite olabilir çünkü uzmanlar tarafından yazılmış bilgilerin, doğru ve geçerli olduğu düşünülür.

- Üstteki maddenin bir sonucu olarak beceriyi azaltıcı bir yönü olabilir çünkü ders kitaplarına aşırı bağımlı hale gelen öğretmenler yaratıcılıklarını kaybeder ve kitaba eleştirel açıdan bakamazlar.

- Bir ideoloji olarak görülebilir çünkü belirli bir kültürel hayatı, toplumsal yapıyı dolaylı yoldan empoze etmektedir. Burada diğer önemli bir nokta kitabı kullananların kitaba bakış açılarıdır. '*Kitap bize bilgi verecek*' şeklindeki bir bakış açısı pek yarar sağlamazken '*Kitabın içeriğini tartışıp kendi bilgi ve yorumumuzla karşılaştırıp bir sentez yaratacağız*' şeklindeki bir bakış açısı yararlı olacaktır.

Yabancı dil ders kitaplarının sahip olduğu bu rollerin yanı sıra aşağıda sorulan sorular da Dunnett, Durbin ve Lezberg (a.g.e., s.160), Byram (1989: 72-74), Rivers (a.g.e., s.479-482), Damen (a.g.e., s.272-275) ve Cisar'a (2000) göre, yabancı dil kitaplarında kültür aktarımını incelerken kullanılması gereken ölçütleri oluşturmaktadır:

- Ders kitabı kimin için hazırlanmıştır?
- Kültürel bilginin sunulmasının başlıca amacı nedir?
- Kültürel bilgi hangi yöntemle sunulmuş? Bir kültürle ilişkili olarak mı yoksa karşılaştırmalı bir çerçevede mi verilmiş?
- Hangi kültürel öğeler işlenmiş?
- İşlenen kültürel öğeler doğru ve güncel bilgi veriyor mu?
- Kültürel içerik değerlendirici bir yorumla mı sunulmuş? Bu yorum doğrudan mı dolaylı mı yapılmış?
- Kültürel öğeler olası bir kültürel önyargıya yol açıp açıyor mu, nesnel mi, bir kültürü aşırı şekilde genelliyor mu?
- İdeolojik eğilimler içeriyor mu?
- Ayrı olarak mı yoksa bir bağlam dahilinde mi sunuluyor?
- Hangi kültürel ve toplumsal gruplar temsil edilmiş?
- Hedef kültürü iletişim kurmak için kullanan değişik insanları gösteriyor mu?
- Yabancı dilin konuşulduğu değişik bölgeler ve ülkeler temsil edilmiş mi?
- Kültürel içeriğe tarihsel bir boyut da katılmış mı?

- İçerik, orijinal kaynaklardan hiç değiştirilmeden mi tekrar basılmış, değişiklik yapılarak mı basılmış yoksa bu ders kitabı için mi yazılmış?
- Metin alıştırmaları görsel öğeler ile i içe mi?
- Resimler ve çizimler kültürel içeriği etkin bir şekilde destekliyor mu?
- Sözsüz iletişime yer verilmiş mi?
- Alıştırmalar ğrencinin ilgisini çekecek şekilde mi ve hedeflenen yaş grubuna uygun mu?
- Alıştırmalar ğrencileri kltrlerasası etkinliklere yönlendiriyor mu?
- Konuşma ve yazma gibi gerçek iletişimlerde öğrenciler öğrendiklerini kullanmak için teşvik ediliyor mu?
- Alıştırmalarda anlamayı kolaylaştırması için ipuçları veya yönlendirmeler sağlanıyor mu?
- Sözcükler, rnekler, dilbilgisi yapıları ve alıştırmalar anlamlı bir kültürel bağlamda sunuluyor mu?
- Diyaloglar yabancı kültürdeki gerçek durumları yansıtıyor mu?
- Diyaloglarda verilen dil, doğal, o dili ana dili olarak konuşanlar tarafından kullanılan, ve kullanıldığı durumlardaki kişiler ve ilişkiler yönünden doğru dil mi?
- Öğrencilerin hedef kültürdeki oyunlar, şarkılar, kutlamalar, spor, aile, okul, eğlence gibi konulardaki bakış aıalarını, davranışları ya da uygulamaları incelemesi, tartışması ve yorumlaması istenmiş mi?
- Metinler, hedef kitlenin yaşına ve dil düzeyine uygun hikayeler, şiirler, şarkılar, gazete haberleri, gibi hedef dili ana dili olarak konuşan kişiler için yazılmış kaynakları içeriyor mu?
- Hedef dilin kültürü ve öğrencilerin kendi kültürleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar belirtilmiş mi?
- Belli kültürel öğeler açıklanmış mı, yoksa öğrencilerin resimlerdeki veya içerikteki kültürel çıkarımları anlamak için öğretmenden ek bilgi almalarına gerek var mı?
- Kitap genel olarak öğrenciye inandırıcı bir tablo sunuyor mu?
- Bu kitap ne tür bir ders kitabını temsil etmektedir?

Bu sorular sorulurken yabancı dil ders kitaplarının içindeki kültürel öğelerin ünite ünite belirlenmesi gerektiğini söyleyen Dunnett, Durbin ve Lezberg'e (a.g.e., s.160) göre dil öğretimini tamamen ve başarılı bir şekilde kültürel öğelerle birleştirebilen *mükemmel bir ders kitabı* yoktur.

Çalışmanın 4. bölümünde yukarıda sıralanan ölçütler ışığında New Headway ders kitapları incelenecektir. Bu çerçevede, New Headway ders kitaplarının, bu çalışmanın *Kültür Öğretiminin Amacı* adlı 2.2. bölümünde vurgulanan *Kültürel Farkındalık* ve *Kültürlerarası İletişimsel Yeti* kavramlarını öğrenciye ne kadar kazandırabildiği sorusu bu incelemenin özünü oluşturacaktır.

4. NEW HEADWAY DERS KİTAPLARININ KÜLTÜR AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Liz ve Joan Soars'un yazmış olduğu *New Headway* İngilizce ders kitaplarının hedef kitlesi genç yetişkinler ve yetişkinlerdir. Seri, *başlangıç* (beginner), *temel*, (elementary), *orta-öncesi* (pre-intermediate), *orta* (intermediate) ve *orta-sonrası* (upper-intermediate) olmak üzere 5 düzeyden oluşmaktadır. Fakat bu çalışmada İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hazırlık Birimi'nde okutulan ilk 4 düzey incelenecektir. İlk üç düzeyde 14, orta düzeyde ise 12 ünite bulunmaktadır.

Bir önceki bölümde verilen değerlendirme ölçütleri göz önünde tutularak ünite ünite yapılacak incelemede, aynı konuya ait kültürel içeriği değişik bölümlere yayarak çalışmanın akıcılığını azaltmamak amacıyla, birbirleriyle iç içe olan metinler, alıştırmalar ve görsel öğeler, bir bütün halinde incelenecektir. Öncelikle her ünitenin, hangi konulara odaklandığı aktarılacak, daha sonra bu konularda geçen kişi ve yer isimleri üzerinde durulacaktır. Bu yolla kültürel içeriğin kaynak kültüre mi, bir hedef kültüre mi yoksa uluslararası hedef kültürlerle mi dayandırıldığının anlaşılması hedeflenmiştir. Son olarak da, metinler, alıştırmalar ve görsel öğelerdeki her kültürel öğenin üzerinde durulup, kitabın amacı ve bu amaca ulaşmak için kullandığı yöntemler saptanmaya çalışılacaktır.

4.1. Başlangıç Düzeyi (Beginner)

ÜNİTE 1

Konu: İnsanlarla tanışma, kendini ve başka birini tanıtma. Karakterlerin isimleri değişik ülkelerden insanların ismidir: Hiro, John, Sandra, Carla, Ben, Anna, David, Rita, Mary, Tina. Görsel öğeler, çoğu üniversite öğrencisi olan bu kişilerin yaşlarını ve giyiniş biçimlerini göstermesi açısından bir kültür aktarıcısıdır. Alıştırmalarda öğrenci ayağa kalkıp kendini tanıtarak o kültürde yaşanacak doğal bir olayı deneyimleme olanağı bulacaktır. Diğer bir bölümde, yeni sözcükler resimlerle öğretilmiş ve alıştırmada öğrencinin '*What's this in English?*' (Bu İngilizce'de ne demektir?) diye sorması istenmiştir. Bu da gerçek hayatta karşılaşılması olası bir durumdur.

ÜNİTE 2

Konu: Dünyadaki değişik ülkeler ve şehirler. İsimler de bu çeşitliliğe paraleldir: Sonia-Brezilya, Sergio-İtalya, Marie-Fransa, Kim-Avustralya, Hiro-Japonya, Sandra-İspanya, Rick-ABD. Bu kişilerin büyük çoğunluğu, kitabın hedef kitlesini oluşturan genç yetişkinler ve yetişkinlerdir. Görsel olarak birçok şehrin en ünlü yerleri arka planda verilmiş, ayrıca bir dünya haritası ile hangi ülkenin nerede olduğu da gösterilmiştir. Brezilyalı Miguel ve Kanadalı Glenna ile ilgili bir metinde de arka planda New York resmi bulunmaktadır. Bu üniteye öğrencilere dünyanın çeşitli yerlerinden insanların İngilizce konuştuğu fikri aktarılacak istenmiştir.

ÜNİTE 3

Konu: Kişisel bilgi ve meslekler. Bahsedilen karakter isimleri ve yerler yine çeşitlilik göstermektedir: Amy-Manchester, Jeff-Texas, Giovanni-Roma, Diana-New York, Manuel-İspanya. Avustralyalı pop müzik grubu 4X4 ile ilgili metinde grup üyelerinin kişisel bilgileri verilmiş daha sonraki alıştırmada öğrencilere dört kişilik gruplar halinde çalışıp kafalarından bir pop müzik grubu kurmaları ve grup hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Görsel öğe olarak bir otel resepsiyon formu gösterilmiştir. Bir otele gittiğinde form doldurmak durumunda kalacak öğrenci için yararlı bir bilgidir. *Everyday English* bölümünde ise toplumsal ifadeler yer verilmiş, günün hangi saatinde hangi ifadelerin kullanılması gerektiği çizimler eşliğinde belirtilmiştir. Ayrıca bir sınıf ortamında, bir şey bilinmediğinde ve anlaşılmadığında ne gibi ifadeler kullanılması gerektiği söylenmiştir.

ÜNİTE 4

Konu: Aile ve arkadaşlar. İsimler ve yerler biraz daha İngilizce konuşulan ülkeler ağırlıklıdır: Sally, Tom, Mick ve Kirsty Milton-Londra, David-Galler, Carrie-Amerika, Andy-Manchester. Görsel öğeler olarak Milton Ailesi'nin oturduğu ev, çocukların gittiği okul, David'in çalıştığı çiftlik, Andy'nin tuttuğu takım olan Manchester United'ın forması ve en sevdiği müzik grubu olan Mood'un CD'leri gösterilmiştir. Alıştırmalarda karşılaştırmalı bir yaklaşım sunularak öğrencinin kendi ailesi, arkadaşları, sevdiği spor ve müzik hakkında bilgi vermesi istenmiştir. *Everyday English* bölümünde alfabedeki harflerin okunuşu öğretilmiş, hemen yanındaki alıştırmada ise bunun uygulanabileceği bir bölüm yer almıştır. Bir telefon konuşmasında telefondaki kişinin adını kodlamasını anlamak veya kendi adını

kodlamak isteyen bir öğrencinin bunu nasıl yapacağı gösterilirken o kültürdeki telefon konuşmasına özgü dil verilmiştir. Görsel olarak Jose Gonzalez-İspanya ve Mayumi Morioka-Japonya adına iki kartvizit gösterilmiştir. Hemen altında öğrencinin alıştırmada etkin kılınması için boş bir kartviziti doldurması istenmiştir.

ÜNİTE 5

Konu: Spor,yiyecek-içecek, diller ve milliyetler. Sporlar, yiyecek ve içecekler resimlerle tanıtılmıştır. Aberdeen-İskoçya'dan Gordon Wilson'ın tanıtıldığı metinden sonraki alıştırmalarda öğrencilerin birbirlerine Gordon'un bahsettiği konularla ilgili sorular sormaları istenmiştir. Böylece kendi hayatlarına karşılaştırmacı bir gözle bakabileceklerdir. Öğrencilere bazı rol kartları verilmiş ve kartta kişi ile özdeşleşmeleri, karttaki kişisel bilgileri kullanarak bir ortam içinde kendilerini ifade etmeleri istenmiştir. Dil ve milliyet bölümünde birçok ülkenin dilinden ve milliyetinden bahsedilmiş, alıştırmalarda o ülkenin insanların resimleri ile eşleştirilmeleri istenmiştir. Burada öğrencilerin fikirlerinin nedenlerini söylemelerinin istenmesi alıştırmayı genelleme yapmaya açık bir duruma getirmiştir. Ayrıca ülkelerin, ürettikleri dünyaca ünlü ürünler ile eşleştirilmesinin istendiği bölümde yine resimler kullanılmıştır. İtalyan Alessandra ve İngiliz Woody'nin Londra'da bir partide çizimle desteklenmiş bir dinleme parçasından sonra öğrencilere bir rol kartı verilmiş ve onu doldurarak Londra'da bir partiye katıldıklarını varsayıp diğer kişilerle sohbet etmeleri istenmiştir. *Everyday English* bölümünde ise fiyatlardan bahsedilmiş, hangi nesnenin ne kadar olduğu resimler eşliğinde gösterilirken para birimi olarak Pound kullanmış ve kusuraatların da okunuşu belirtilmiştir.

ÜNİTE 6

Konu: Zaman, yaşam stilleri. Bu konu bağlamında *geniş zaman* ile ilgili dilbilgisi öğretimi aktarılmıştır. Lena ve Karl adlı iki karakterin günlük yaşayışları ayrı ayrı verilmiştir. Öğrenci olan Lena'nın okula servis ile 08:30'da gitmesi, 12:15'de öğle yemeği arası vermesi, okulun 15:30'da bitmesi, eve anahtar ile girmesi çizimlerle gösterilmiş kültürel öğelerdir. Ardındaki alıştırmada karşılaştırma yöntemi ile öğrenciye günlük yaşayışı sorulmuştur. Öğrenciler kendi yaşam rutinleri ile bir İngiliz öğrencininkini karşılaştırabileceklerdir. Karl'ın metninde ise resimler aracılığı

ile Financial Times gazetesi, taksilerin siyah olduğu, müdür olan Karl'ın işe takım elbise ile gittiği görölmektedir. Öğrencinin yaşam şekli ile ilgili bir anket sunulmuş ve öğrenciden neyi ne kadar sıklıkta yaptığını belirtmesi istenmiştir.

ÜNİTE 7

Konu: Sevilen yerler. Yerler, İngilizce'nin konuşulduğu ülkeler ağırlıkta olsa da çeşitlilik göstermiştir: Celine-Hollywood, Guy-Londra, Donna ve Sergio-İtalya, Keiko, Allan, Dublin. İlk baştaki alıştırma öğrenciye sadece bilgi sunma amaçlı verilmiş daha sonra öğrencinin en sevdiği şehir ve sevme nedeni sorulmuştur. İtalyan öğrencilerin Dublin'den İngilizce öğretmelerine yazdıkları bir kartpostalda Dublin, İrlandalılar, İrlanda müziği ve İrlanda'daki hava hakkında bilgi verilirken bunlar resimlerle desteklenmiştir. Resimlerde İrlanda Barı, İrlandalı müzisyenler ve İrlanda evleri görölmektedir. *Everyday English* bölümünde istasyon, kafe, banka, internet kafe ve giysi dükkanı gibi çeşitli yerlerde kullanılacak rica cümleleri öğretilmiştir. Görsel öğeler ve alıştırmalarda giysilerin satın alınmadan önce denenebileceği, tren istasyonunda görevlinin bir camın arkasında olduğu, internet kafenin dakikasının 1 Penny olduğu, Oxford'a gidiş-dönüş tren biletinin 22 Pound olduğu gibi kültürel öğeler yansıtılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendi aralarında diyalog kurmaları ve bunu uygulamaya koymaları istenmiştir. Alıştırmayı kolaylaştırması için maddeler halinde bazı nesneler verilmiş ve öğrenci bunları kullanmaya yönlendirilmiştir.

ÜNİTE 8

Konu: Ev, odalar ve mobilyalar. Çizilmiş bir ev resmi aracılığı ile odalar ve mobilyalar tanıtılmıştır. Daha sonra yetişkin bir kişi olan Nicole'ün oturma odası resmedilmiş, öğrenciden de kendi oturma odasını tanıtması istenmiştir. Nicole'ün yatak odasının resmi gösterilerek bir yatak odasında neler bulunabileceği ortaya konmuştur. Öğrencilerden de yaşadıkları yer ile ilgili birbirlerine soru sormaları istenmiştir. Bu tür alıştırmalar öğrencilerin, kendi odalarında neler olduğunu düşünmesini ve her kültürde farklı olabilen ev düzeniyle ilgili çeşitliliği fark etmelerini sağlayacaktır. Sdney'i tanıtmaya yönelik, oraya ne zaman ne ile gidileceği, orada ne yapılacağı, nerede kalınacağı, ne yeneceği ile ilgili bir metin nesnel bir anlatımla sunulmuş, orada yaşayan Damen'ın günlük hayatı anlatılmıştır. Sonraki alıştırmada öğrencinin yaşadığı şehir ve orada ne yaptığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu da öğrenciye karşılaştırma yaptıran ve yaşadığı şehirde neler

yaptığını sorgulayıp, farklı bir şehirde neler yapılabildiğini gösteren bir alıştırmadır. *Everyday English* bölümünde yön sorma ve tarif etme anlatılmıştır. Öğrencilerin kendi aralarında verilen çizime göre sorular sorup cevap vererek, diyalog yaratarak kültürlerarası iletişimsel yetiyi sağlamaları hedeflenmiştir. Ayrıca kendi şehirlerini de tarif etmeleri istenmiştir.

ÜNİTE 9

Konu: Doğum günü. Değişik ülkelerden dünya çapında ünlü birçok kişinin doğum yılı resimlerle desteklenerek belirtilmiş, *geçmiş zaman* ile ilgili dilbilgisi öğretimi uluslararası kültür bağlamına oturtulmuştur: Leonardo Da Vinci-İtalya, Marie Curie-Polonya, Shakespeare-İngiltere, Van Gogh-Hollanda, Marilyn Monroe-ABD, Indra Gandhi-Hindistan, Ayrton Senna-Brezilya, Beethoven-Almanya, Diana Spencer-İngiltere. Çizimlerle anlatılan, Fransa'da geçen, Fransız bir ressam ve çizdiği tablo ile ilgili hikayede bir diğer kültürel öğe de Fransız para birimi Frank'tır. *Everyday English* bölümünde birçok dilde '*Mutlu Yıllar*' yazılmış, çizimlerde de üstünde mumlarla bir pasta, balonlar, çiçekler, zarflar, bir kart, hediye paketleri, içki içen insanlar gösterilmiştir ama '*Doğum günlerinde bunlar yapılır*' gibi bir ifade ya da '*Siz ne yaparsınız?*' gibi bir soru yoktur.

ÜNİTE 10

Konu: Spor ve boş zaman. Öğrenciye geçen hafta sonu ne yaptığı ile ilgili sorular sorulmuş ve verilen seçenekler çizimler ile desteklenmiştir. Resimler ile tenis, futbol, golf, yelken, kayak, rüzgar sörfü, beyzbol, buz pateni, iskambil, yüzme, yürüyüş, buz hokeyi, dans gibi İngilizce konuşulan ülkelerin kültüründe yaygın olan sporlar ve etkinlikler tanıtılmış, öğrenciye bunları yapıp yapmadığı sorulmuştur. Bu yolla öğrenci kendi hayatında yaptığı spor ve etkinliklerin ne olduğunu gözden geçirecek ve diğer kültürlerdekiyle karşılaştırarak belki de daha önce hiç dikkatini çekmeyen bir etkinliğe karşı ilgi duyacaktır. Tatil ile ilgili bölümde genellikle ne zaman tatile gittiği sorulduktan sonra Colin ve Fran'ın ne zaman nereye tatile gittikleri ile ilgili bir alıştırma verilmiş, İsviçre, İspanya, Fransa ve ABD'den bahsedilmiştir. *Everyday English* bölümünde ise dolu bir başvuru formu incelenmiş, erkek ve kadına nasıl hitap edileceği gösterilmiştir. Formun nasıl doldurulduğu ve neler sorulduğu belirtilmiş, daha sonra öğrenciden bir form doldurması istenmiştir.

ÜNİTE 11

Konu: Rica ve teklif. Karakterlerin çoğu İngiliz'dir: Josh, Sharon, Luci ve Ted-İngiltere, Tito-İspanya. Bu kişilerin meslekleri verilmiş ve bunlar resimlerle desteklenmiştir. Örneğin öğrenci olan Josh'un odasında bilgisayar oynadığı, topu ve forması olduğu görülmektedir. Rica ve teklif cümleleri ile ilgili alıştırmada her cümle için bir çizim verilmiş, saati sorma, içecek bir şey isteme, partiye gitme ve yardım teklifi gibi konuları içeren bu alıştırmada olası cevaplar da ortaya konmuştur. Daha sonra öğrencilerin kendi aralarında diyalog yazmaları ve uygun ifadeleri kullanarak rol yapmaları istenmiştir. Kültürlerarası iletişimsel yetiyi edindirmek için hazırlanmış başarılı bir alıştırmadır. Internet'in tarihi ve özellikleri hakkında bilgi verici bir metinden sonraki alıştırmada öğrencilere sadece bildikleri iyi siteler olup olmadığı sorulmuştur. *Everyday English* bölümünde öğrencilerin dilini öğrendikleri ülkede karşılaşabilecekleri bazı sorunları nasıl ifade edecekleri gösterilmiştir: Televizyonun ve bilet makinesinin bozulması, yol kaybetmek, pasaport kaybetmek, arkadaşının doğum gününü unutmak, bir kelimeyi anlamamak. Bunlar çizimlerle ve günlük dildeki ifadelerle desteklenmiştir.

ÜNİTE 12

Konu: Restoranda yemek, içmek ve alışveriş. İngiliz ve Amerikalı karakterler ağırlıklıdır. Susanne, Tom, Alice, Mary-ABD, Enrique-İspanya. İlk alıştırma nerede ne yapılacağı ile ilgilidir. Ayrıca alışverişteki nezaket kalıpları ile ilgili dinleme alıştırması görsel öğelerle desteklenmiştir. İngiliz parası, pulu, bir kafe fişi ve kredi kartı ile ödeme yapılabildiği resimlerde yansıtılan kültürel öğelerdir. Öğrenciye alıştırma sadece tekrarlatılır. Başka bir alıştırmada üç ayrı kişi doğum günlerinde ne istediklerini söylemekte ve böylece kültür hakkında bir fikir verilmektedir. Daha sonra da öğrenciye doğum gününde ne istediği sorulmuştur. Bu karşılaştırmalı yöntemle öğrenci, doğum günü kavramının önemini kendi kültürü ile metindeki kişilerin kültüründe farklı olup olmadığını görebilir. Bir fast food restoranı olan Joe's Diner'ın menüsü gösterilmiş ve menüdekiler resimlerle yansıtılmıştır. Garsonun sipariş alırken gösterildiği resmin altındaki alıştırmalarda ise bir restoranda kullanılması gereken cümlelere örnekler verilmiştir. Bu diyalogu üçlü gruplar halinde tekrar etmeleri istenen öğrencilerin ayrıca menüye bakarak yeni diyaloglar yaratmaları istenmiştir. Pennsylvania'dan Mary Alston ile ilgili metinde tipik

Amerikan yiyecekleri hamburger, çizburger, kızarmış patates, pizza ve patlamış mısırdan bahsedilmiştir. Öğrenciye de en sevdiği ve yararlı olduğunu düşündüğü yiyecek sorulmuştur. *Everyday English* bölümünde sokakta yön tarifi, giysi dükkanında, pazarda ve gazete bayiiinde alışveriş, resimler eşliğinde gösterilmiştir. Sonraki alıştırmada, öğrencilerin kendi aralarında rol yapma yöntemiyle, verilen nesneleri kullanarak alışveriş yapmaları istenmiştir. Bütün bu alıştırmalarla kültürel olarak uygun iletişim yollarını öğretmek hedeflenmiştir.

ÜNİTE 13

Konu: Renkler, giysiler, tatiller. Bir model olan Sadie ile yapılan diyalogda Milan'da moda şovu olduğu belirtilmiştir. Mark, Isabel, Becca ve Leo adlı hepsi İngiliz olan dört karakterin Cumartesi günü, Pazar akşamı, doğum gününde ve Noel'de ne yaptıkları, bunları yaparken ne giydiklerinin anlatıldığı metindeki kültürel öğelerin en başta geleni Noel'dir. Kültürlerinde Noel kavramı olmayan öğrencilere bunun açıklanması gerekmekte ama kitapta böyle bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Diğer kültürel öğeler, Isabel'in bu cumartesi evlenecek olmasından dolayı erken kalktığı, şu anda ailesi ve arkadaşları ile kilisede olması, beyaz elbise giymesi, Leo'nun 18. doğum gününe çok önem vermesi çünkü artık bir yetişkin sayılması, annesinin ona doğum günü pastası yapması, Mark'ın Noel'de kiliseye gitmesidir ve bunlar resimlerle desteklenmiştir. Giysi adlarının tanıtımı resimler aracılığı ile insanların üstünde yapılmıştır. Her ne kadar bağlantı kurulmasa da bu resimler üniteye daha önce sözü geçen Milan'daki moda şovunu akla getirmektedir. Genç insanların ne giydiği gösterilmiş, hemen ardından öğrencilere en sevdikleri renk ve giysilerin ne olduğu, hafta içi ve hafta sonu ne giydikleri sorulmuştur. Bu da öğrencilere, diğer kültürdeki kişilerin giydikleri ile kendi giydikleri arasında iyi bir karşılaştırma yapma olanağı vermekte ve öğrencilerin farkları ve çeşitliliği görmelerini sağlamaktadır. *Everyday English* bölümünde bir sorunun ne olduğunun sorulması, sorunun giderilmesi için bir teklif yapma konuları vurgulanmıştır. Üşümek, acıkmak, yorulmak, susamak ve sıkılmak gibi sorunlar çizimlerle desteklenmiş, öğrencilere kolaylık olması için değişik teklif seçeneklerini verilmiş ve öğrencilerin bunları kullanarak diyalog kurmaları istenmiştir. Bunların hepsi de gerçek hayatta karşılaşılan durumlardır.

ÜNİTE 14

Konu: Ulaşım ve gezi. Daha çok İngilizce'nin konuşulduğu ülkeler ön plana çıkarılmış, Kanada, Yeni Zelanda ve İskoçya ile ilgili resimler gösterilmiş ve öğrencilere bir sonraki tatilde nereye gidecekleri sorulmuştur. İngiltere'den Avustralya'ya bir Mini arabayla giden John ve Carys Pollard ile ilgili metinde dünya haritasının bir kısmı verilmiş ve izledikleri rota harita üzerinde çizilirken Moskova, Sibirya, Moğolistan, Tibet, Çin, Malezya gibi yerler gösterilmiştir. Arabanın önünde çekilmiş resimde de arabanın İngiltere'nin hangi bölgesine ait olduğunun ve plakasının görülmesi kültürel öğelerdir. Bu metin öncesinde öğrencilere araba kullanıp kullanmadıkları, bunu sevip sevmedikleri sorulmuştur fakat bu, konuya ısınma amaçlıdır. Karşılaştırma amaçlı olsaydı, arabayla uzun bir yolculuk yapıp yapmadıkları sorulabilirdi. Sözcük bölümünde değişik ulaşım araçları çizimler eşliğinde tanıtılmış, bir geziye çıkmadan önce ve gezi sırasında yapılacak işler, sıraya koyma alıştırmaları ile verilmiştir: Biletleri acenteden almak, bavulu toplamak, havaalanına gitmek gibi. Öğrencilere daha önce yaptıkları bir gezi ile ilgili sorular sorulmuştur. *Everday English* bölümündeki alıştırma bir şehre gidildiğinde Turist Danışma Bürosu'nda sorulabilecek soruları ve bunların uygun bir dille nasıl sorulabileceğini belirtmektedir. Bir resim, bu alıştırmada bahsedilen Edinburgh şehrinin önemli yerlerini ve haritasını göstermektedir. Son olarak öğrencilerden birinin Turist Danışma Bürosu görevlisi, birinin de turist olması ve bu diyalogu kendi şehirlerine uyarlamaları istenmiştir.

4.2. Temel Düzey (Elementary)

ÜNİTE 1

Konu: Tanışma. Beginner kitabının ilk ünitesinde olduğu gibi burada da birçok farklı ülkeden birçok farklı isim göze çarpmaktadır. Bununla, birçok insanın İngilizce konuşmasına ve İngilizce'nin evrenselliğine bir örnek oluşturması hedeflenmiştir: Rafael-Meksika, Yasmina-Mısır, Max ve Lisa-ABD, Kurt-Almanya, Richard-İngiltere, Tomoko-Japonya, Lena ve Miguel-Brezilya, Anna-İtalya, Irina-Rusya, Lazlő ve Ilona-Macaristan, Maria-İspanya, Pierre-Fransa. Bütün bu insanların dillerinde 'merhaba' yazılmıştır. Sözcükler bölümünde nesneler resimlerle

tanıtılmıştır. İngiliz pulu, Oxford sözlüğü, İspanyol El Pais gazetesi, metro bileti, Vogue dergisi, Rio de Janeiro kartpostalı hep kültürel öğelerdir. *Everyday English* bölümünde verilen alıştırmada telefon numaralarının söylenişi de kültüre özgüdür, örneğin Türkiye’de ilk önce üç rakam daha sonra ikişer rakam söylenirken, İngilizce’de teker teker söylenir. Bunu bilmek kültürlerarası iletişimsel yeti açısından önemlidir. Bir sonraki alıştırmada da telefondaki konuşma şekilleri, dahili numarayı isteme, telefonun açınca denecekler, birini isteme ve kendini tanıtmaya resimler ile desteklenerek aktarılmış, öğrencilerin bunu kendilerine uyarlayarak uygulamaları istenmiştir.

ÜNİTE 2

Konu: Tanışma ve kendini tanıtmaya, aile. Kimlik kartı bilgileri verilerek Hindistan kökenli Keesha ve Rudi ile Patrick’in meslekleri, adresleri, telefon numaraları, yaşları, medeni durumları gösterilmiştir. Buradaki kimlik kartı resimlerinde Londra ve Dublin’deki adres şekilleri görülmektedir. Patrick’in aile resminde kızının erkek arkadaşının da resimde olup aile içinde gayet samimi bir şekilde yer alması her kültürde görülmeyen, kültüre özgü bir durumdur. Diğer aile resimlerinde de toplumun değişik kesimlerine yer verilmiş, siyah, göçmen, Uzakdoğulu, Güney Amerikalı aileler gösterilmiştir. Öğrencilere aileleri ile ilgili sorular sorulmuş ama bu kimin kim olduğu ile kalmış, ‘Kaç kişisiniz?, Nerede yaşıyorsunuz?’ gibi sorular yöneltilmemiştir. New York’ta İngilizce okuyan Arjantinli Dorita’nın kardeşi Miguel’e yazdığı mektupta da sınıf arkadaşlarının ülkelerinden bahsedilmiştir: Japonya, Brezilya, İsviçre, Polonya, İtalya. Dorita’nın iki arkadaşı ile bir dairede yaşamaları, metrodan, iklimden ve Central Park’tan bahsetmesi kültürel öğelerdir. Mektupta bahsedilen tüm konularla ilgili resimler de mevcuttur. Daha sonra öğrencilere kendi sınıfları ile ilgili bir mektup yazdırılmıştır. *Everyday English* bölümünde Baker Street Snack Bar adlı bir kafedeki menü resimlerle gösterilmiş, fiyatların okunuşu dinlenmiştir. Bir şey isterken uygun konuşmaları yapmak, diyalog ve resimler aracılığı ile verilmiştir. Öğrencilerin diyalogları tekrar etmeleri ve yeni diyaloglar kurmaları istenmiş, fakat herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Yine, kültürlerarası iletişimsel yeti hedeflenmiştir.

ÜNİTE 3

Konu: İş dünyası. Karakterler yine İngilizce konuşulan ülkeler ağırlıklıdır. Alison ve Mark-İngiltere, Bob-Avustralya, Seumas-İskoçya, Philippe-Fransa, Keiko-Japonya. Bu kişilerin iş, aile hayatı, boş zaman etkinlikleri, bildikleri yabancı diller belirtilmiştir. Doğduğu ülkede çalışmayıp başka ülkede çalışan Alison-İsviçre, Bob-İngiltere, Keiko-New York, Mark-Moskova aracılığı ile dolaylı yoldan İngilizce'nin evrenselliği ve iş konusundaki geçerliliği vurgulanmıştır. Tam 13 iş yapan Seumas'ın anlatıldığı metinde birçok resimle İskoçya'nın batısındaki Gigha Adası tanıtılmıştır. Sözcük bölümünde birçok meslek resimlerle tanıtılmış ve hangi mesleği yaparken hangi kıyafetin giyileceği gösterilmiştir. *Everyday English* bölümünde saati sorma ve cevaplama konusu vurgulanmıştır. Saat yoksa ne cevap verileceği de söylenmiş, öğrencilerin bu diyalogları saatleri değiştirerek tekrar etmeleri istenmiştir.

ÜNİTE 4

Konu: Yaşam biçimleri, boş zaman etkinlikleri. Bobbi Brown'ın yaşam biçimi hakkındaki metinde, hafta sonlarında New York'ta TV sunuculuğu yapan Bobbi'nin hafta içleri çalışmayıp çocuklarına bakması, kahvaltı ederken gösterildikleri bir resimdeki cornflakes ve portakal suyu, işte ve evde giydiği farklı kıyafetler ve kocasının yemek pişirmesi kültürel öğelerdir. Öğrencilere 'Nasıl Yaşıyorsunuz?' adlı bir anket sunulmuş, buradaki soruları öğretmenlerine ve iki arkadaşlarına sormaları istenmiştir. Özellikle çok kültürlü sınıflarda farklı yaşam biçimlerini karşılaştırıp çeşitliliği fark etmek sonucunu getirecektir. Mevsimler ile ilgili metinde Al Kanada'daki, Manuela Portekiz'deki, Toshi de Japonya'daki mevsimleri ve o mevsimlerde neler yapıldığını anlatmıştır. Daha sonraki alıştırmada öğrencilere ülkelerindeki değişik mevsimlerin ne olduğu ve o mevsimlerde neler yaptıkları sorulmuştur. Bu da çok uygun bir karşılaştırma alıştırmasıdır. Öğrenci dünyanın başka yerlerinde, kendisinin değişik mevsimlerde yaptıklarından çok farklı şeylerin de yapılabileceğini görecektir. Sözcük bölümünde İngiltere'de yaygın olan boş zaman etkinlikleri çizimler eşliğinde verilmiş ve öğrencilerin yapmaktan hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları etkinlikleri birbirlerine söylemeleri istenmiştir. *Everyday English* bölümünde çeşitli toplumsal ifadeler diyaloglar halinde yer almış, geç kalındığında özür dileme, buna karşılık verme, birine bir şey sormak için ilk adımı atma, bir teklif yapma, teklifi kabul etmeme, bir dükkandan bir şey alma,

anlaşılmayan bir şeyi tekrar ettirme gibi konuları öğrencilerin tekrar etmeleri istenmiştir.

ÜNİTE 5

Konu: Mobilya. İlk alıştırmada bazı nesnelerin oturma odasına mı, mutfığa mı yoksa her ikisine birden mi yerleşebileceği sorulmuştur. Bu kültürden kültüre değişen bir durumdur. Daha sonra öğrenciye kendi oturma odasında neler olduğu sorulmuştur. İngiliz Helen'in oturma odası bir resim ile gösterilmiş ve İngiliz kültüründe oturma odalarında nelerin olabileceği yansıtılmıştır. Bu da öğrenciye kendi kültürüyle karşılaştırma yapma olanağı verir. Aynı şekilde Helen'in mutfığı da resimle gösterilip öğrenciden bunu kendi mutfığı ile karşılaştırması istenmiştir. Bir uçağı ev yaparak içinde yaşayan Mississippi'li Joanne ile ilgili, resimlerle desteklenen metinde Continental Havayolları Boeing 747, 727, para birimi olarak dolardan bahsedilmesi ve tuvaletlerdeki 'No Smoking' (Sigara İçilmez) ibareleri kültürel öğelerdir. Bir sonraki bölümde Lizbon, Toronto, Malibu ve Samoa gibi şehirlerden dört değişik ev biçimi resimlerle gösterilmiş, öğrenciye kendi yaşadığı yer hakkında sorular sorulmuştur. Öğrenci, hiç bilmediği ev türlerinin de olduğunu ve insanların coğrafi koşullar nedeniyle oralarda yaşadığını öğrenecektir. *Everyday English* bölümünde bazı nesnelerin nereden bulunabileceği, o yerlerin uygun bir dille nasıl sorulup, nasıl tarif edileceği öğretilmiştir. Çizimlerdeki Çin ve İtalyan restoranları da çeşitliliği vurgulamıştır.

ÜNİTE 6

Konu: Dil. Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Japonca, İngilizce dillerinin hangi ülkelerde konuşulduğu ile ilgili bilgi amaçlı bir alıştırma verilmiştir. Başka bir alıştırmada dünyaca ünlü kişilerden bahsedilmiş ve doğum tarihleri aktarılmıştır: Mozart-Avusturya, Picasso-İspanya, Nurayev-Rusya, Einstein-Almanya. Alexandra Nechita isimli on üç yaşındaki, şu anda Los Angeles'ta yaşayan bir Rumen çocuğa yeni Picasso denmesi, Lukas Vandrcek isimli on yaşındaki, şu anda Viyana'da yaşayan Çek Cumhuriyeti'nden bir çocuğa da yeni Mozart denmesi ile ilgili metinlerde evrensel kültür ön plandadır. *Everyday English* bölümünde yurt dışındaki bir kişinin telefonunun 153 numaralı bilinmeyen numaralar servisinden öğrenilebileceği aktarılmıştır. Fakat öğrencilere, benzer bir durumda onların ne yaptığı sorulmamıştır. Hemen altındaki alıştırmada Nancy Wilson-Avustralya ile

ilgili bir kartvizit verilip bulunmak istenen telefon numarasına ulaşmak için bilinmeyen numaralar servisini çevirerek uygun bir dil ile nasıl konuşulacağı gösterilmiştir. Daha sonra Franziska Novak-Almanya ve Mauricio Ferreira-Brezilya'ya ait iki kartvizit gösterilerek öğrencilerin bu kişilerin telefonunu bulmak için birbirleri ile diyalog kurmaları istenmiştir. Diğer bölümde ise resimler eşliğinde üç telefon konuşması verilmiş, bırakılan boşluklara, kimin kiminle konuştuğu göz önünde tutularak nasıl bir cümle gelebileceği sorulmuştur. Daha sonra öğrencilere diyalogları tekrar etmeleri söylenmiştir. Verilen resimlerden birinde duvarda yazılı olan '*Time is money, do not waste either one*' (Vakit nakittir, ikisini de boşa harcama) sözü kültürel bir öğedir.

ÜNİTE 7

Konu: Geçmiş ve şimdi. Sekiz yaşında pamuk tarlalarında çalışmaya başlayan ve şu anda doksan bir yaşında olan Georgia'lı Mattie Smith'in hayatının anlatıldığı metinde Amerika'nın geçmişinde bazı insanların pamuk tarlalarında sadece iki dolar için günde on altı saat çalıştığı resimler eşliğinde aktarılmıştır. Resimlerde görülen, o zamanki kıyafetler de kültüre ait bir öğedir. Daha sonra öğrencilerin çocukluğu ile ilgili sorular sorulmuştur. 20. yüzyılın sonunda dünyada meydana gelen olaylar resimler eşliğinde anlatılmıştır. 1998 yılında Fransa'nın Dünya Kupasını kazanması, 1997 yılında Tony Blair'in İngiltere Başbakanı olması, 1999 yılında Avrupa'da 11 ülkenin Euro kullanmaya başlaması hep evrensel kültürün öğeleridir. Daha sonra öğrencilere 20. yüzyılın son yıllarında kendilerinin ne yaptığı sorulmuştur. George Washginton ve Margeret Thatcher ile ilgili metinde her iki liderin de kim oldukları ve hayatları anlatılmış, kültür tarihsel bir boyut kazanmıştır. Sadece bilgi vermekle kalınmamış, öğrencilere de ülkelerinin ünlü liderlerinin kim olduğu ve neler yaptıkları sorulmuştur. *Everyday English* bölümünde özel günlerden bahsedilmiş ve tamamen kültüre özgü bir durum ortaya çıkmıştır. Doğum günü, düğün günü, Noel, yeni yıl arifesi, paskalya, anneler günü, şükran günü, sevgililer günü ve cadılar bayramı gibi İngilizce'nin konuşulduğu ülkelerin kültüründeki özel günlerin verilen resimlerle eşleştirilmesi istenmiştir. Hangi günün ne zaman olduğu ve o günde neler yapıldığı ders kitabında değil, öğretmen kitabında açıklanmıştır ve bu bilgilerin öğrenciye öğretmen tarafından aktarılması beklenmiştir. Daha sonra öğrencilere kendi ülkelerinde de benzer özel günlerin olup olmadığı sorulmuştur. Böylece,

öğrenci kendi kültürü ile hedef kültürü karşılaştırma olanağı bulacaktır. Belki de daha önce hiç nesnel bir gözle düşünüp değerlendirmedeği kendi kültüründeki özel günleri şimdi daha derinlemesine inceleyecek olan öğrenci, diğer kültürdeki özel günlere de saygı duyacak ve dünya üzerindeki çeşitliliğin farkına varacaktır. Ayrıca özel günler haricinde listeye Pazartesi ve Cuma günleri de eklenmiştir. Alıştırmalarda verilen diyalogların hangi günlerde gerçekleşebileceği sorulmuştur. Pazartesinin pek sevilmeyip, Cuma'nın gelişine sevinilmesi bile kültüre özgüdür. Çünkü her ülkede tatiller Cumartesi-Pazar değildir.

ÜNİTE 8

Konu: Geçmiş zaman. Son yüzyıldaki buluşlara resimler eşliğinde yer verilmiştir: Coca Cola, fotoğraf, uçak, kot pantolon, televizyon, telefon, araba, plak, hamburger, bisiklet. Dünyayı diğer buluşlar kadar değiştirmeyen Coca Cola ve hamburgere Amerikan kültürünü empoze etmek için yer verildiği açıktır. Kot pantolonun Levi Strauss adlı bir Amerikalı, televizyonun John Logie Baird adlı bir İskoç, aspirinin ise Felix Hofman adlı bir Alman tarafından bulunduğunu anlatan metinler bu kişilerin resimlerini vermesinin yanı sıra öğrencilere evrensel kültüre ait bilgiler sağlamıştır. Marco Polo'nun makarnayı Çin'den getirdiği ve Napolyon'un kedilerden korktuğunun aktarılması da salt bilgi amaçlıdır. Başka bir bölümde Amerikalı Vincent, İngiliz Debby, Norveçli Per ve İspanyol Roza arasındaki internet ve şişedeki mesaj aracılığı ile oluşan aşk hikayeleri anlatılmıştır. İnternet hakkında dolaylı yoldan olumlu bir anlatım sergilenmiştir. Alıştırmada öğrencinin bu karakterlerden birinin yerine geçmesi ve hikayesini anlatması daha sonra da gerçek hayatındaki sevgilisi ya da eşi ile nasıl tanıştığını ya da anne babasının nasıl tanıştığını anlatması istenmiştir. Bu alıştırmada, özellikle çok kültürlü sınıflarda, kültürel farkların gündeme gelmesi olasıdır. Örneğin, görücü usulü evlenilen bir kültürden gelen öğrenci ile kadınların da erkekler kadar iş dünyasında yer aldığı bir kültürden gelen başka bir öğrencinin anlatacağı hikayeler farklı bakış açılarını yansıtacaktır. *Everyday English* bölümünde tarihleri söylemeyi öğretirken verilen alıştırmada 'Noel ve Sevgililer Günü ne zamandır?' gibi sorularla kimi ülkelerin kültüründe olan günlere, 'Amerika'nın Bağımsızlık Günü ne zamandır?' gibi bir soru ile sadece hedef kültürde olan bir güne, 'Ülkenizde resmi tatiller ne zamandır?' gibi bir soru ile de sadece öğrencinin kendi kültüründe olan bir güne atıfta bulunulmuştur.

Fakat son soru tipinin başka bir öğrenciye sorulacak olması, çok kültürlü bir sınıftaki öğrencinin farklı ülkelerdeki resmi tatilleri öğrenmesini ve kendi ülkesindekilerle karşılaştırarak yeni bir kültürel görüş açısı kazanmasını sağlayacaktır.

ÜNİTE 9

Konu: Yiyecek. Bayan Potts'un yiyecek dükkanı ile ilgili bir çizimde öncelikle bir yiyecek dükkanında nelerin olduğu görülebilir. Ayrıca aranan bir şeyin olup olmadığının, varsa nasıl isteneceğinin uygun bir dil ile söylenişi de alıştırmalar aracılığı ile verilmiştir. Öğrencilerin kendilerine göre bir alışveriş listesi yapıp sırasıyla rol yaparak dükkan sahibi ve müşteri olmaları istenmiştir. Dünyadaki yiyecekler ile ilgili, uluslararası kültürlerle dayalı bir metinde Çin, Portekiz, İskandinavya gibi yerlerde hangi yiyeceklerin yendiği, Kuzey Amerika, Avustralya, Hindistan ve Ortadoğu gibi yerlerde yemeğin nasıl yendiği ve yiyeceklerin nereden geldiği anlatılır. Anlatılan ülkeler ile ilgili resimler verilmiş, öğrenciye ülkesinden hangi yiyecek ve içeceğin dünyaya ihraç edildiği ve hangi yabancı yiyecek ve içeceğin ülkesinde popüler olduğu sorulmuştur. Böylece öğrenci dünyanın birçok ülkesinde coğrafi koşullardan dolayı en çok yenen yemekler ile kendi ülkesindekileri karşılaştıracak ve farklılıklara karşı bir anlayış geliştirebilecektir. *Everyday English* bölümünde bir yemek sofrasının gösterildiği kısımda masa düzeni ve insanların kadeh kaldırması kültüre özgü öğelerdir. Alıştırmalarda öğretilen bir başka davranış ise bu ortamda karşımızdaki kişiden bir şey rica ederken, karşımızdaki kişiye bir teklif yaparken ve bu rica ve teklife karşılık verirken kullanılacak uygun dildir. Son alıştırmada da öğrencilerin birbirlerinden bir şey rica edip, buna karşılık vererek bu konuyu pratiğe dökmeleri istenmiştir. Hepsi kültürlerarası iletişimsel yetiyi kazandırmaya yöneliktir.

ÜNİTE 10

Konu: Şehirler ve kırsal kesimler. Öğrencilerin bir şehir ve kırsal kesim resmini karşılaştırmaları istenmiştir. Fakat kendilerine şehirde mi yoksa kırsal kesimde mi yaşadıkları sorulmamıştır. Mel ve Tara'nın telefon konuşmasında Seacombe kasabasının Londra'ya göre çok daha rahat ve huzurlu bir hayat sunduğu vurgulanmıştır. Dünyanın en iyi otellerinin karşılaştırıldığı metinde Londra'daki Claridge's Oteli, Hong Kong'taki The Mandarin Oriental Oteli ve New York'taki The Plaza Oteli hakkında resimler eşliğinde bilgi verilmiş, öğrencilere de yaşadıkları

yerdeki en iyi otel ve özellikleri sorulmuştur. Londra'daki otel görevlisinin kıyafeti, Hong Kong'taki tekne biçimleri kültürel öğelerdir. New Orleans, Liverpool ve Viyana şehirlerinin tanıtıldığı metinde ise bu şehirlerin konumu, tarihi ve birlikte anıldıkları müzik türü hakkında resimler eşliğinde ve nesnel bir anlatımla bilgi verilmiş, öğrencilere de kendi yaşadıkları yer hakkında böyle bilgiler vermeleri söylenmiştir. Viyana'daki Opera Binası'nda nasıl giyinileceği ve New Orleans'ta sokak lambasının altında takım elbise ile saksofon çalan zenci, resimlerdeki kültürel öğelerdir. Sözcük bölümünde şehir ve kırsal kesimlerde bulunan yapılar ile ilgili sözcükler çeşitli ülkelerden özel isimlerle belirtilmiştir: Everest Tepesi, Golden Gate Köprüsü, Hazar Denizi, Rotterdam Limanı, vb.

ÜNİTE 11

Konu: Dış görünüş, giysiler. Üniteye bir çok farklı isim vardır. Ruth, Nadia, Betca, Juan, Toni, Angela, Jane gibi İngiliz ve İngiliz olmayan kişilerin o an yaptıkları şeyler ve giydikleri kıyafetler üzerinde yoğunlaşan alıştırmalar, resimler aracılığı ile nasıl bir ortamda nasıl kıyafetler giyilebileceğini göstermiş ve *şimdiki zaman* ile ilgili dilbilgisi öğretimini bir bağlama oturtmuştur. *Everyday English* bölümündeki alıştırmada müşteri ve tezgahkar arasındaki diyalog karışık şekilde verilmiş ve öğrenciden bunu sıraya koyması istenmiştir. Resimlerin ipucu olacağı bu alıştırmada öğrenci kimin hangi tür sözler söyleyebileceğini bulacak ve uygun dili öğrenecektir. Soyunma kabininde giysiyi deneme, kredi kartı ile ödeme, resimlerdeki kültürel öğelerdir. Ayrıca diyalogda istendiği gibi bir şey bulunamadığında, bir şeyin satın alınmasına karar verildiğinde ve beğenilmeyen bir yön belirtilirken uygun dilin ne olduğu gösterilmiş, öğrencilerin aynı diyalogu değişik giysi adlarıyla tekrarlamaları istenmiştir. Bu olayların ve konuşmaların hepsi gerçek yaşamda karşılaşılan durumlardır.

ÜNİTE 12

Konu hava, gelecek. Balerin olmak isteyen 11 yaşındaki Rosie'yi odasında balerin kıyafeti ile gösteren resim balerin olmanın genç yaşta başlanan ve toplum tarafından onaylanan bir davranış olduğunun göstermektedir. Bayan Bishop'un dünyayı gezmek istemesi ile ilgili alıştırmada bir çok farklı ülke bir çok farklı etkinlikle eşleştirilmiştir: Hollanda-Laleleri görmek, İspanya-Flamenco dansı seyretmek, vb. Evrensel kültürü yansıtan bu alıştırmalar resimlerle de desteklenmiştir.

Öğrencilere daha önce gittikleri ya da ileride gidecekleri yerler ve nedenleri sorulmuştur. Bir paraşütçü olan Londra'lı Clem Quinn ve araba yarışçısı olan Sue Grass hakkında resimlerle desteklenmiş metinler öğrenciye değişik sporları görme imkanı verirken bu sporları yaparken nasıl giysiler giymek gerektiğini de göstermiştir. Sözcük bölümünde değişik hava durumları çizimler ile verilirken Atina, Moskova, Oslo gibi dünyanın bir çok farklı şehrindeki hava durumu ve dereceler gösterilmiş, öğrenciye bulunduğu yerdeki hava durumu hakkında sorular sorulmuştur. Böylece coğrafi koşullar hakkında bir karşılaştırma olanağı sunulmuştur. *Everyday English* bölümünde nasıl öneri yapılacağı ve bu önerileri kabul etme veya reddetme yolları gösterilmiştir. Alıştırmada verilen iyi bir hava varken denize gitmek, kötü bir hava varken de evde oturup film izlemek fikirleri kültüre özgüdür. Öğrencilerin iyi ve kötü havalarda yapılacak işlerle ilgili öneriler getirerek diyalog kurmaları istenmiştir.

ÜNİTE 13

Konu: Hisler. Evrensel kültür ile ilgili 16 soruluk bir genel kültür testi yapılmıştır. And Dağlarının nerede olduğu, İsviçrelilerin hangi dili konuştuğu ve 1939 yılında Avrupa'da ne olduğu gibi bir çok farklı ülke ile ilgili sorular sorulmuştur. Hisler ile ilgili çizimlerde sinirli bir adamın arabasının kornasına basması, bu arada direksiyonun sağda olması, endişeli bir adama gelen faturaların zarflardan çıkması, eğlence dünyası ile ilgili bir dedikodu dergisi okuyan meraklı bir kadın, kültüre özgü öğelerdir. *Everyday English* bölümündeki resimlerde gösterilen bir tren istasyonu, tren biletinin alındığı yer, görevlinin camın arkasında olması, uzatılan İngiliz parası, görevlinin elindeki tren bileti ve alıştırmalarda aktarılan, Oxford'dan Bristol'a gitmek isteyen birinin tren saatlerini nasıl öğrenebileceği, biletini nasıl alabileceği, gidiş-dönüş mü yoksa sadece gidiş mi alabileceği ve trenin nereden kalktığı gibi konular tek bir kültürü hedef alan bir yaklaşımı yansıtır. Ayrıca, öğrencilerin sözü geçen alıştırmadaki soruları uygun bir dille sorması ve değişik saatlerde değişik istasyonlardan değişik yerlere gitmekle ilgili diyaloglar kurmaları istenmiştir.

ÜNİTE 14

Konu: Ülkeler. Almanya, İtalya, İspanya, Fransa, Brezilya, Japonya, Yunanistan, İngiltere, ABD, Macaristan, Avustralya, Kanada, ülke bayraklarıyla

eşleştirilir. Melbourne, Paris, Budapeşte, Lizbon, Paris gibi bir çok şehir kartpostal resimleri ile gösterilmiştir. Yeni Zelandalı Rod ve Marilyn'in balayı için Londra'ya gelmeleri ile ilgili alıştırmada Parlamento Binası, Hyde Park gibi Londra'ya özgü bir çok yerden bahsedilmiş, bir Londra resmi de anlatılanlara eşlik etmiştir. Fakat burada, kültüre özgü olup açıklanması gereken balayı kavramı açıklanmamıştır. Joyce Bews, Tommy Harrison-İngiltere ve Alice Patterson Smythe-İskoçya hakkındaki yüz yıl yaşayan insanlar konulu metinde Portsmouth'un güney İngiltere sahilinde olduğu, tam bir İngiliz kahvaltısının jambon, yumurta, tost ve marmelattan oluştuğu gibi bilgiler kültürel öğelerdir. *Everyday English* bölümünde havaalanındaki geliş salonu, gidiş bekleme salonu, çıkış kapısı, check-in masası gibi yer isimleri, uçak iniş-kalkışlarının gösterildiği tabloyu okumak, yapılan anonsu dinlemek, check-in işlemlerini yaptırmak gösterilmiştir. Hangi yerde ne gibi konuşmalar geçebileceği ve neler yapıldığı alıştırmalar aracılığı ile belirtilmiş, öğrencilerin benzer diyaloglar kurmaları istenmiştir. Hepsinin hedefi öğrencilerin kültürlerarası iletişimsel yetiyi edinmesini sağlamaktır.

4.3. Orta-öncesi Düzey (Pre-intermediate)

ÜNİTE 1

Konu: Tanışmak. İtalyan Maurizio ve Avustralyalı Carly'nin hangi konularda eğitim gördükleri ve gelecekteki planlarının anlatıldığı metinde Carly'nin evli ve üç çocuklu olmasına rağmen üniversiteye gitmeden bilgisayar üzerinden kursla sanat eğitimi alması kültürü yansıtıcı bir öğedir. Daha sonra öğrencilere gelecekteki planları hakkında sorular sorulmuştur. Otuz yıldır postacılık yapan Joy Darling adlı bir İngiliz kadın ile ilgili alıştırmaya eşlik eden resimde de posta arabası, arabanın üzerinde yazan 'Royal Mail' yazısı ve arabanın plakası kültürel öğelerdir. İletişim ile ilgili bir metinde insanların nasıl iletişim kurduğu, insanlarla hayvanların iletişim kurmaktaki farklılığı, iletişimin tarihi ve günümüzde iletişim anlatılarak evrensel kültür yansıtılmıştır. Resimler konuda anlatılanlara eşlik ederken, öğrencilere nasıl iletişim kurmaktan hoşlandıkları sorulmuştur. Komşularla ilgi bir dinleme alıştırmasında kültüre özgü bir deyiş verilmiştir: '*Good walls make good neighbours*'. Duvarlar komşuların sesini geçirmediği sürece komşularla sorun

yaşanmayacağını ifade eden bu deyişe öğrencilerin katılıp katılmadığı sorulmuş, ideal komşu ile ilgili bir test yapılmıştır. Komşuluk ilişkileri her kültürde farklı olduğundan öğrencilerin cevapları kendi kültürlerini yansıtacaktır. Kendi toplumlarındaki komşuluk ilişkilerini gözden geçirme gereği duyacaklardır. Ayrıca, Bayan Smell adlı bir yaşlı bayan ile Steve adlı bir gencin aralarındaki kuşak farkından doğan bir sorun yansıtılmış ve öğrencilerden yaşlıların gençler, gençlerin yaşlılar hakkında düşündüğü üç şey bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin gruplar halinde fikirlerini tartışacakları bu alıştırmada da kendi kültürlerindeki genç-yaşlı ilişkilerine bakış açısını taşıyacakları bir gerçektir. Bu da üzerinde durulan konuda öğrencilerin çeşitli görüşlerin farkına varmalarını sağlayacaktır. Görsel öğelerde ise İngiltere'deki bazı evlerin dış görünüşleri ve bir gencin çaldığı İskoçya'ya özgü müzik aleti gayda kültürel öğelerdir. *Everyday English* bölümünde değişik toplumsal durumlarda kullanılan ifadeler ve bunların karşılıklarına resimler eşliğinde yer verilmiştir. Yolda karşılaşınca, ayrılırken, bir şey sorarken, hapsirince, kadeh kaldırırken, misafir ağırlarken kullanılacak kalıplar ve bunların karşılıkları öğrencilerin arasındaki bir alıştırma ile pekiştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin bu ifadeleri içeren kısa diyaloglar yazmaları istenmiştir.

ÜNİTE 2

Konu: Günlük hayat, yaşam biçimi. İlk alıştırmada İngilizce'nin birinci dil olarak kullanıldığı altı ülkenin bayrakları verilmiş ve bunların ülke resimleri ile eşleştirilmeleri istenmiştir: Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika Cumhuriyeti, İskoçya, ABD, Kanada. Bu altı ülke ile ilgili resimler verilmiş ve öğrencilerin üçünü okuma metinleri ile üçünü de dinleme metinleri ile eşleştirmeleri istenmiştir. Mike-Kanada, Luci-İskoçya, Nicole-ABD ve Jeff ile Wendy-Avustralya hakkındaki bir alıştırmada bu kişilerin aileleri, meslekleri, boş zaman etkinlikleri, tatilde nereye gittikleri ve şu anda yaptıkları etkinlikler anlatılmıştır. Öğrencilerin bu konularla ilgili birbirlerine sorular sorması istenmiştir. Kanadalı Mike'ın kayak yapıp buz hokeyi oynaması ülkesine özgü bir kültürel öğe iken, Avustralyalı çiftin arka bahçelerinde barbekü yapmalarının bir resim ile gösterilmesi yine bir kültür aktarıcısıdır. Amerika'daki göçmenlerle ilgili bir metinde Meksikalı Roberto, Macar Endre ve Hong Konglu Yuet'in Amerika'ya nasıl geldikleri, orada ne yaptıkları, kendi ülkeleri ile Amerika'yı karşılaştırmaları ve Amerika hakkında ilk baştaki ve

şimdiki düşünceleri yansıtılmıştır. Amerika'yı öven yanlı bir metindir. Endre'nin *'Burada kimse ne yapacağınızı söylemiyor, özgürlük çok güzel'* sözleri dolaylı yoldan, komünist rejime bir göndermedir. Öğrencilere ülkelerinde yaşamının en sevdikleri tarafının ne olduğu, ülkelerinde yaşayan bir yabancı tanıyıp tanımadıkları, tanıyorlarsa o kişilerin ülkelerinin nesini sevip nesini kendi ülkelerinden farklı buldukları sorulmuştur. Böylece öğrencilerin kendi ülkelerinin yabancılar tarafından nasıl görüldüğünü Amerika ile karşılaştırılmaları ve bunu yaparken de ülkelerine bir yabancı gözüyle nesnel bir şekilde bakabilmeleri hedeflenmiştir. *Everyday English* bölümünde İspanyol Maria ve Fransız Jean-Paul'ün İngilizce öğretmenleri ile yaptığı konuşmalar aracılığı ile bir yanlış bir de doğru konuşma biçimi örnek gösterilmiş, daha sonra iyi bir konuşmanın nasıl yapılacağı ile ilgili bazı ipuçları verilmiştir: *'Karşınızdaki kişiye soru sorun, ilgili olduğunuzu gösterin, sadece evet ya da hayır demeyin, kendi yorumunuzu katın, konuşmanın durmasına izin vermeyin.'* Son olarak öğrencilerin bir kıyafet balosuna katılmaları ve James Bond, Batman, Napolyon, Kraliçe ve Amerikan Futbolu oyuncusu gibi kimlikler ve uygun konuşma yöntemleri ile diyalog kurmaları istenmiştir. Kıyafet balosu ve verilen karakterler de kültüre özgüdür.

ÜNİTE 3

Konu: İşlerin ters gitmesi. Bir hırsız ve bir genç kızla ilgili iki ayrı metindeki kültürel öğeler, Kaliforniya'daki Mount Diablo Ulusal Bankası'ndan bahsedilmesi ve 16 yaşındaki Zöe'nin ailesi tatile giderken evde yalnız kalıp parti vermesidir. Diğer bir bölümde Alison ve Henry'nin onuncu evlilik yıldönümlerini kutlarken arkadaşlarını bir şeyler içmeye eve çağırmaları, cin, tonik, viski ve brandy gibi içki isimleri kültürü yansıtmaktadır. *Everyday English* bölümünde tarihlerin Amerikan İngilizce'sine ve İngiliz İngilizce'sine göre okunuş farkları gösterilmiştir. Amerikan İngilizce'sinde önce ayın sonra günün, İngiliz İngilizce'sinde ise önce günün sonra ayın yazılması iş dünyasında bilinmesi gereken çok önemli bir bilgidir.

ÜNİTE 4

Konu: Alışveriş. Sarah ve Vicky adlı iki genç kızın bir daireyi paylaşması kültüre özgüdür. Mutfak resminde mutfağın Amerikan mutfağı olduğu, banyonun çiziminde de iki genç kızın banyosunda nelerin olabileceği görülmektedir. Oxford yakınlarındaki Thames Nehri'nin kenarında bir dükkanı olduğu ve aynı zamanda

köyün postanesi olan bu dükkanda ekmekten sebze, meyve ve gazeteye kadar birçok şey sattığı belirtilen bir kişiyle ilgili metinde bu yer isimlerinin yanı sıra Oxford'a ulaşımın otobüsle yapıldığı ve oradaki Grand Otel'de yemek yenebileceğinden bahsedilmiştir. Ayrıca dükkanın önünde çekilmiş resimde dükkan sahibinin kıyafeti, arka planda sattığı sebze ve meyvelerin nasıl tezgahlarda durdukları, Financial Times, The Mirror, The Sun, The Guardian gibi gazete isimleri, camda kredi kartının geçtiğine dair yapıştırmalar görülmektedir. Bunların çoğu tek bir kültüre ait öğelerdir. Polonya'nın başkenti Varşova'da dünyanın en iyi alışveriş caddesi olduğu iddia edilen Nowy Swiat caddesi tanıtılmadan önce İngiltere'deki Oxford Street, Fransa'daki Champs-Elysées, Amerika'daki Fifth Avenue ve İtalya'daki Via Montenapoleone'de Guerlain, Marks and Spencer, Gucci, Tiffany's gibi mağazaların olduğu belirtilmiş, daha sonra Nowy Swiat caddesinde nereden ne alınabileceği anlatılmıştır. Caddenin genel görünümünün verildiği resimde dükkanların yanı sıra otobüslerin sarı, taksilerin beyaz renkte olduğu ve Varşova'daki arabaların plakaları görülmektedir. Bunun yanında fiyatlar Pound üzerinden belirtilmiştir. Öğrencilere dünyanın bir çok ülkesinde alınabilecek ünlü markalar, ürünler ve kendi şehirlerindeki en ünlü alışveriş caddesinin neresi olduğu sorulmuştur. Bu bölümde uluslararası kültüre ve tek bir kültüre ait öğeler birlikte yansıtılmış, öğrencinin kendi ülkesindeki alışveriş yerlerini düşünerek sözü geçen yerlerle karşılaştırması istenmiştir. Sözcük bölümünde hangi dükkandan ne alınabileceği ile ilgili, bir giysi dükkanından kazak, bir gazete bayiinden dergi, bir eczaneden ilaç, mendil ve bir kafeden kahve ve havuçlu kek alınmasını gösteren alıştırma kullanılacak uygun dil ve olası karşılıklarının yanı sıra söz konusu nesnelerin resimlerini de içermektedir. *Everyday English* bölümünde İngiliz para birimi Pound ile Amerikan para birimi Dolar'ın yazılışı ve okunuşu gösterilmiş, Pound'un dolar ve öğrencinin ülkesinin para birimi ile olan paritesi sorulmuştur. Ayrıca öğrenciye bazı nesnelerin ne kadar olduğu sorularak bir karşılaştırma olanağı verilmiştir. Son olarak da yeni bir alıştırmada verilen dükkan isimleri ve alınacak nesneleri kullanarak öğrencilerin rol yapma tekniği ile sınıfa diyaloglar sunması istenmiş ve her dükkan ile ilgili bir resim verilmiştir.

ÜNİTE 5

Konu: Gelecek planları. Konu ile ilgili çizimlerde dünyayı dolaşmak isteyen bir kızın giydiği kıyafetler ve sırtındaki büyük çanta, Arsenal'in maçına gidecek olanların sadece erkekler olması ve takımın renkleri olan kırmızı-beyaz kaşkol ve kukuleta takmaları, bir restorana giden çifte garsonun kapıyı tutması ve erkeğin kadına önden girmesi için yaptığı el işareti kültürü yansıtmaktadır. Başka bir bölümde sınıfta parti verilmesi ile ilgili bir resimde insanların başlarında kukuleta ve ağızlarında üfledikleri bir çubuk olması da kültür ile bağlantılıdır. 18 yaşlarındaki Mijanou, Lindsey, Xavier ve 10 yaşındaki Emily'nin ağzından Hollywood'da yaşamak ve bu kişilerin gelecek ile ilgili planları resimler eşliğinde anlatılmıştır. Metinde doğrudan olumsuz bir anlatım vardır. Para, güzellik ve zevk odaklı yaşayan bu gençlerin gerçek olmayan hayatlar yaşadıkları söylenmiş ve öğrencilere bu tür hayatlar hakkında ne düşündükleri sorularak bunun olumlu ve olumsuz yanlarını dile getirmeleri istenmiştir. Carole King'ten '*You've got a friend*' (Bir arkadaşın var) adlı şarkıdan önceki alıştırma da söylenen bazı sözleri kimin söylemiş olabileceği sorulmuş ve üç seçenek verilmiştir: En iyi arkadaşınız, sevgiliniz, eski sevgiliniz. Verilecek cevapların, öğrencinin kültürünün kadın-erkek ilişkileri hakkındaki bakış açısını yansıtmaları büyük olasılıktır. Ayrıca şarkının yanında birbirlerine sarılmış bir kadın ile erkek resmi bulunması ve şarkının ilk kısmını dinleyerek öğrencilerin ikisinin ilişkileri hakkında yorum yapmalarının istenmesi kültürel bir tartışma ortamı doğuracak ve şarkının sonunda öğrenciler o toplumdaki kadın-erkek ilişkilerinin içeriği hakkında biraz bilgi edinebileceklerdir. Hedef kitleye çok uygun bir konudur. *Everyday English* bölümünde insanların kendilerini iyi ya da kötü hissettikleri durumlarda nasıl cümleler kullanabilecekleri gösterilmiştir. Daha sonra bu ifade biçimlerine nasıl karşılıklar verilebileceği gösterilmiştir. En sonda da bazı yeni durumlar verilerek öğrencilerin bu durumlarla ilgili hislerini ifade edecek ve karşılık verecek diyaloglar kurmaları istenmiştir. İnsanlar arasındaki ilişkilerde çok önemli bir yer tutan hisler konusunda kişinin kendini uygun yolla ifade etmesi, sağlıklı iletişim kurmanın başlangıcını oluşturur.

ÜNİTE 6

Konu: Dünya seyahati. Todd Bridges adlı bir Amerikalı tenisçi aracılığı ile Melbourne, Dubai ve Paris şehirleri resimler eşliğinde tanıtılmıştır. Bu şehirlerin

restoranları, insanları, gece hayatı ve binaları hakkında sorular sorulmuş, öğrencinin de o anda bulunduğu şehrin aynı özelliklerini anlatması istenmiştir. Paris, Pekin, Stokholm ve Brasilya şehirlerinin resimleri ile birlikte kuruluş tarihleri, nüfusları, yüzölçümleri gibi istatistiki bilgiler verilmiş, bu bilgiler aracılığı ile öğrencinin kendi ülkesindeki bazı şehirleri bu şehirlerle karşılaştırmaları istenmiştir. Başka bir bölümde Londra'lı Jane'in bir İsveçli ile evlendikten sonra yerleştiği İsveç hakkında arkadaşı Fran'a anlattığı bilgiler İsveç'teki gece ve gündüz oranı, iklim, evlerin özellikleri ve çalışma saatlerini içermektedir. Öğrencinin bu noktalar aracılığı ile İsveç ile kendi ülkesini karşılaştırması istenmiştir. Uluslararası kültürlerin aktarımı ön plandadır. Öğrenci coğrafi koşulların toplum yaşamını nasıl etkilediğini görerek kendi ülkesi ve dünya üzerindeki diğer ülkelerle ilgili bir farkındalık geliştirebilir. Milton Petrie ve Hetty Green adlı Amerikalı iki milyonerin hayat hikayelerinin anlatıldığı metinlerde cömert olmak övülürken cimri olmak eleştirilmiştir. Wall Street'ten bahsedilmiş ama herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Öğrencilere ülkelerindeki en zengin insanların kim olduğu ve bu insanların paralarını nasıl harcadığı sorulmuştur. *Everyday English* bölümündeki yön tarifi konusunda İngiltere'nin iki ünlü barı The Red Line ve The Old Shepherd'ın adı geçmektedir.

ÜNİTE 7

Konu: Ünlü çiftler. İki ünlü İngiliz yazar Anthony Trollope ve Joanna Trollope hakkında resimleri ile birlikte kaç kitap yazdıkları, ne türde yazdıkları, hayat hikayeleri gibi bilgiler verilirken kitapların da kapakları resmedilmiştir. Salt bilgi amaçlı olup öğrenciye karşılaştırma olanağı veren sorular sorulmamıştır. Style adlı müzik grubunun üyeleri Suzie ve Guy ile yapılan röportajdan önce öğrencilere en sevdikleri müzik türü, en sevdikleri şarkıcı ya da grupla tanıştıkları takdirde ne soracakları sorulmuş, Style grubunun birlikte çalıştığı UB40, Lionel Richie, Genesis gibi ünlü gruplardan bahsedilmiştir. Öğrencilere bir bölümünün müzik grubu üyeleri, bir bölümünün de röportaj yapan kişi rolünü alması ve diyalog kurmaları söylenmiştir. David ve Victoria Beckham çiftini çağrıştıracak şekilde kurgulanmış, Hi! Dergisi tarafından yapılan röportajda ünlü pop star olarak Donna Flynn, ünlü futbolcu olarak Terry Wiseman isimleri kullanılmıştır. Manchester United futbol takımı, Blind Date ve Friends adlı diziler ve tabii ki toplumda futbolcu ve şarkıcılara karşı olan ilgi kültürel öğelerdir. Öğrencilerden bir dergi alıp ünlü bir çiftin

röportajını bulup sınıfa getirmeleri söylenmiştir. *Everyday English* bölümünde bir soruya sadece kısa cevap vermenin kabalık olarak algılanabileceği, ardından bir yorum da katmak gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilere bazı sorular verilmiş ve uygun yollar kullanarak bu sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Kültürlerarası iletişimsel yetiyi kazandırmak hedeflenmiştir.

ÜNİTE 8

Konu: Yapılacaklar ve yapılmayacaklar. Bir çok meslek resimler eşliğinde tanıtılmış ve hangi meslekte ne giyilip ne giyilmeyeceği, ne yapılıp ne yapılmayacağı yansıtılmıştır. Başka bir bölümde öğrencilere aileleri ile yaşama sürecinde ne yapıp ne yapamadıkları sorulmuştur. Fakat başka kültürden herhangi bir kimsenin ailesi ile yaşarken ne yapıp yapamadığı belirtilmemiş, dolayısıyla bir karşılaştırma olanağı doğmamıştır. Yine de, çok kültürlü bir sınıfta, verilecek cevaplar kültürden kültüre değişiklik gösterecektir. Ocak ayında tatil konusunda Meksikalı Silvia, Mısırlı Fatima ve İsviçreli Karl'ın ağızından ülkelerinin iklimi, giyilecek kıyafetler, yapılacak şeyler, gidilecek yerler ve yenip-içilecek şeyler anlatılmıştır. Resimlerle desteklenen bu alıştırmada tekila, falafel, fondü gibi kültüre özgü yiyecek ve içeceklerden bahsedilmiştir. Öğrencinin kendi ülkesi hakkında başka bir öğrenci ile sözü geçen konularda soru-cevap alıştırmaları yapılması istenmiştir. Bu alıştırma, öğrencinin kendi ülkesi ile ilgili zihnini kurcalamasını gerektirdiğinden bir karşılaştırma yaparak çeşitliliği fark etmesini sağlar. Güzin Abla türünde bir sayfa olan sorunlar sayfasında Vanessa Goodman'ın yanıt verdiği sorunlardan bazılarında, kırk yedi yaşındaki boşanmış ve çocukları evden ayrılmış bir kadının çok iyi bir işi olmasına rağmen yurtdışına gidip kendini resme ve şiire vermek istemesi, gecenin bir yarısında bile patronu tarafından cep telefonu ile aranmasına sinirlenen bir adam, 24 yaşında hala ailesiyle yaşayan ama işi olmayan ve uyuşturucu alıp satan bir gencin annesinin kararsızlığı gibi konular yansıtılmıştır. Öğrencilere çocukların evden ayrılma yaşı, her zaman her yerde cep telefonu kullananlar hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Burada da verilecek cevaplar kültüre özgü olacak ve öğrenci karşılaştırma yapabilecektir. Son olarak da öğrencilerin kendilerini sorunu yaşayan kişilerin yerine koyarak rol yapmaları istenmiştir. Gruplar halinde bir sorun yazıp, kağıtları değiştirip, bu sorunlara cevap yazmaları söylenmiştir. Bu tamamen kültürel bir alışveriş ortamı yaratacaktır. *Everyday English* bölümünde bir doktora

gidildiğinde sorunun nasıl söyleneceği çizimlerle anlatılmıştır. Doktorun reçete vermesi, reçetenin eczaneye götürülüp para karşılığı ilaç alınması, bu durumda kalabilecek öğrencilere yol göstermesi açısından önemlidir. Öğrencilerin kullanılan resimde gösterilen Şilili Manuel ile bir doktorun konuşmasını örnek alarak ve değişik belirtilerden söz ederek diyalog kurmaları istenmiştir.

ÜNİTE 9

Konu: Gezi. Clare ve Ally'nin ellerinde Avustralya ve Yeni Zelanda ile ilgili bir dergi tuttukları resim eşliğinde, Avustralya'da Great Barrier Reef'te dalış yapılabileceği söylenmiştir. Paul, Mary'yi New York'a yolcu ederken arka plandaki siyah Londra taksisinin kapısının ters açılması bir kültür yansıtıcısıdır. Başka bir bölümde New York Üniversitesi Teorik Fizik Profesörü Japon Michio Kaku'nun "2050'de Hayat" ile ilgili kitabı tanıtılmış ve teknoloji, nüfus gibi evrensel konulara değinilmiştir. Hong Kong'un kırk kilometre kuzeyindeki Shenzhen şehrinin gittikçe geliştiği ve dünyanın en büyük şehri konumuna geleceğinden bahsedilmiş ve bir harita ile konumu gösterilmiştir. Bu metinde Guangzhou, Macau gibi özel isimler kullanılmasının yanı sıra Çin ile ilgili bilgiler verilmiş, komünist Çin'in artık kapitalist hale geldiği, insanların geleneklerini yitirmeyi umursamayıp yeni olanı istediği belirtilmiştir. Bu bence yanlı bir yaklaşımdır ve ideolojik bir eğilim göstermektedir. *Everyday English* bölümünde Grand Otelin yüzme havuzu, konferans salonu, barı, jimnastik salonu ve dıştan görünümü olmak üzere beş ayrı resmi gösterilmiştir. Telefonda nasıl otel rezervasyonu yapılacağı, uygun dil ve resepsiyonistin soracağı olası sorular Robert Palmer ve resepsiyonist arasındaki diyalog aracılığı ile öğretilmiştir. Daha sonra öğrencilerin ikili gruplar halinde çalışması, birinin Robert Palmer olup diğerinin de resepsiyonist olması ve otele kayıt sürecini rol yaparak sunmaları istenmiştir. En son alıştırmada da odadan resepsiyonun aranıp maddeler halinde sıralanan bazı ricaların uygun bir dille belirtilmesi söylenmiştir. Kullanılan dil ve söz edilen durumların hepsi gerçek hayatta görülebilir.

ÜNİTE 10

Konu: Korku. Paul Lay'in Güney İspanya dağlarındaki macerası bir resimle anlatılmıştır. El Camino del Rey, El Chorro gibi özel isimler kullanılmış ve harita üzerinde gidilen yer gösterilmiştir. Korku, heyecan, sıkılma gibi hislerin öğretildiği

bölümdeki resimler insanların hangi duyguyu nasıl mimiklerle gösterdiğini yansıtmaktadır. Chris McCandless adlı genç bir Amerikalının Alaska'ya otostop ile gitmesinin anlatıldığı metinde, Alaska'nın pek yerleşimin olmadığı doğal bir ortam olduğu, zehirli bitkileri barındırabileceği belirtilmiştir. Babası ile geçinemeyen bir gencin evi terk edip gidebilmesi ve ulaşımın otostop ile yapılabilmesi kültürel öğelerdir. Öğrencilere genç insanların ailelerinden neden uzaklaşmak istedikleri sorulmuştur. Başka bir bölümde İngiltere'de 18. doğum gününün önemli olduğu çünkü bunun yetişkin olunduğu anlamına geldiği söylenmiştir. Öğrencilere onların kültüründe kaçınıcı doğum gününün özel olduğu ve o gün insanların ne yaptığı sorulmuştur. Böylece öğrenci kendi kültüründeki doğum günlerine bakış açısını diğer bir kültürdekiyle karşılaştırabilecektir.

ÜNİTE 11

Konu: Dünyayı değiştiren şeyler. Eski posterler, pullar ve resimler aracılığı ile Coca Cola tanıtılmış, tarihi ve istatistiki bilgiler verilmiştir. Afrika'daki bir kişinin yerel bir kıyafetle Coca Cola içmekte olduğu resmi bu içeceğin her yerde içildiği imajını vermek içindir ve öğrencileri dolaylı olarak yönlendirmektedir Tarihi ve istatistiki bilgi verilerek tanıtılan bir başka nesne de hamburgerdir. Bir hamburger resminin üzerine Amerikan bayrağı konulmuş ayrıca bu yiyeceğin her yerde yendiği imajını vermek için Amerika'nın Soğuk Savaş dönemindeki düşmanı Rusya'daki bir MacDonald's fotoğrafı kullanılmıştır. Dünyayı değiştiren üç bitki konulu metinden önce Henry Hobhouse'un '*Seeds of Change*' (Değişimin Tohumları) adlı kitabı tanıtılmıştır. Daha sonra tütün, şeker ve pamuğun tarihi ve dünyayı iyi ya da kötü nasıl değiştirdikleri anlatılmıştır. Burada kültür tarihsel bir boyut kazanmıştır. Kültürel öğelerden bazıları Amerikan İç Savaşı, kölelik, Kristof Kolomb ve I.Elizabeth'tir. Başka bir bölümde Wrigley's sakızlarının paket resimleri eşliğinde sakızın tarihi anlatılmıştır. Amerikan askerlerinin II.Dünya Savaşı sırasında çocuklara sakız vermelerini gösteren resim de kültürel bir öğedir. Öğrenciye ülkesinde sakız çiğnemenin yaygın bir alışkanlık mı olduğu yoksa kötü bir alışkanlık olarak mı algılandığı sorulmuştur. Bu da öğrenciye, kültüründeki bakış açısı ile başka bir kültürünkini karşılaştırma ve bunları sorgulama şansı verir. *Everyday English* bölümünde bir yabancı ülkeye gidildiğinde işaretleri anlamamanın zor olduğu belirtilmiş ve hayvanat bahçesi, otoyol, park, bar, metro gibi yerlerdeki tipik

İngilizce işaretler gösterilmiştir. Hangi işaretin nerede kullanıldığının bulunması istenmiştir.

ÜNİTE 12

Konu: Hayal ve gerçek. 7 yaşındaki Nicole'ün annesinin bir hastanede çalışması sebebiyle büyükannesinin ona bakması, St. Barnabas okulunda yeşil üniforma giyilmesi kültürel öğelerdir. İngiliz olan Ruth ve Henry'nin gelecek planlarını anlattıkları bölümde İtalya'nın Toskana bölgesinde bir villada tatil yapılabileceği ve Paris'in Mont Marte bölgesinde resim yaparak para kazanılabileceği öğrenilebilir. Bunlar uluslararası kültürle özgü durumlardır. Hayaletlerle ilgili nesnel anlatımlı bir metinde yer alan rahip ögesi Hristiyan kültürüne özgüdür. Bazı kültürler için yabancı olan bu kavram açıklanmamıştır. Ayrıca hayalet kovucu diye bir kavram da belli kültürle özgüdür fakat bu, metin içinde açıklanmıştır. *Everyday English* bölümünde '*Afedersiniz, tebrikler, tüh çok yazık, önemli değil, acele et, hiçbir fikrim yok, tamam, iyi şanslar, sana da, ya sen, iyi fikir, bir dakika*' gibi günlük dildeki ifadeler bir bağlama oturtularak, diyaloglar aracılığıyla ve resimler eşliğinde öğretilmiştir. Kitabın çoğu yerinde olduğu gibi burada da İngiliz toplumunun çeşitliliği yansıtılmış, süpermarketteki bir resimde Hindistan kökenli biri, evlenecek iki kişinin resminde de bir zenci ve bir beyaz gösterilmiştir. Öğrencilerin diyalogları tekrar etmeleri, daha sonra da öğretmenin söyleyeceklerine öğrendikleri bu uygun ifadelerle karşılık vermeleri istenmiştir.

ÜNİTE 13

Konu: Geçinmek. İskoçyalı Andy'nin Londra sokaklarında yaşamasının anlatıldığı metinde, The Big Issue adlı bir derginin evsiz insanlar tarafından satıldığı ve bunun onlara kalacak bir yer bulmak için bir gelir sağladığı resimler eşliğinde belirtilmiştir. Ünlü Amerikalı yönetmen Steven Spielberg tanıtılırken hayat hikayesinin anlatılmasının yanı sıra, Schindler'in Listesi, Jurassic Park, Indiana Jones ve Er Ryan'ı Kurtarmak gibi ünlü filmlerinden resimler yansıtılmıştır. Hepsini İngiliz olan Tom, Terry ve Cathy aracılığı ile ilginç geçim yollarının anlatıldığı metinlerde Tesco Süpermarketler zincirinin 65 yaş üstü 1200 kişiyi çalıştırması, özellikle çocukların şişenin içine mesaj yazıp denize atmaları, bir balon seyahatinin bir saat sürmesi ve bu kişilerin kazandıkları paraların Pound olarak belirtilmesi kültüre ait öğelerdir. Öğrencilere, kendi ülkelerinde hangi işlerin iyi bir iş olarak

görüldüğü ve ortalama aylık maaşın ne kadar olduğu sorularak metnin geçtiği kültürle bir karşılaştırma olanağı yaratılmıştır. Öğrenci kendi kültüründe önemli görülmeyen bir işin başka bir kültürde önemsendiğini ve onaylandığını görerek yeni bir bakış açısı kazanabilecektir. Craig adındaki gencin evden ayrılıp işe girmesi ve kız arkadaşı ile aynı evi paylaşması yine kültüre özgüdür. *Everyday English* bölümünde üç telefon görüşmesi dinlenerek kimin kim ile ne hakkında konuştuğunun ve aralarındaki ilişkinin bulunması istenmiştir. Daha sonra öğrencilere bu konuşmaları tekrar etmeleri ve öğretmenin verdiği rol kartlarındaki kişiler olarak o kartlardaki durumlara göre birbirleriyle ikiyeşerli gruplar halinde diyalog kurmaları söylenmiştir. Bu da birçok rol yapma alıştırmalarından biridir ve öğrencilere toplumsal yaşam içinde karşılaşabilecekleri gerçek durumlarla başa çıkmalarını sağlayacak kültürlerarası iletişimsel yetiyi vermeyi amaçlamaktadır.

ÜNİTE 14

Konu: Aşk ve terk etme. Saskia ve Bradley ile ilgili metinde bu iki karakterin bir partide tanışıp hemen ertesi Cumartesi ailelerine haber vermeden evlenmeleri kültürel bir öğedir. Birbirleriyle yıllarca konuşmaya John ve Robert adlı iki kardeş ile ilgili, Arnold Bennett'in bir hikayesinden uyarlanan metinde de bu kardeşlerin bir aile avukatlarının olması, ablalarının ölürken avukatları aracılığı ile vasiyetini okutması ve yazı-tura atılarak kura çekilmesi kültürel öğelerdir. Bahsedilen bu iki metinde –*mişli geçmiş zaman* ile ilgili dilbilgisi öğretimi bir bağlama oturtulmuştur. *Everyday English* bölümündeki vedalaşmak konusunda resimler eşliğinde hangi durumda hangi veda sözünün söylenmesi gerektiğinin bulunması istenmiş, öğrencilere, verilen başka durumlarda uygun veda sözcüklerini kullanmaları söylenmiştir. Bu konu, günlük hayattaki kişisel ilişkilerde sıkça yaşanan bir durumdur.

4.4. Orta Düzey (Intermediate)

ÜNİTE 1

Konu: Dünya. Dünyadaki bazı önemli olaylarla ilgili bir genel kültür testi yapılmış, Olimpiyat Oyunları, vejeteryanlık, Hindistan'ın para birimi, güneş ışınları gibi birbirinden bağımsız, uluslararası kültürlerle ilgili konular seçilmiştir. Sonraki

alıştırmada da Papa'nın İtalyan olduğu, şampanyanın Fransa'da yapıldığı, İngiltere'de trafiğin soldan aktığı belirtilmiştir. The Times gazetesiyle ilgili tarihi ve istatistiki bilgilerin verildiği bir metinden önce verilen resimde 1848 ve 1995 tarihli iki The Times gazetesi gösterilmiş, hemen üzerinde de bu gazetenin Pazartesi'den Cumartesi'ye olmak üzere haftanın altı günü çıktığı yazılmıştır. Daha sonra da The Times ve bazı diğer gazetelerde çalışan Charles Hendrickson adlı bir gazeteci resmi verilerek tanıtılmıştır. Bu ise tek bir kültüre özgü bir bilgidir. Modern dünyanın yedi harikası adlı metinden önce milattan önce 2. yüzyılda insan eliyle yapılmış en etkileyici ve en güzel 7 eserin listelendiği ve bunların dünyanın 7 harikası olarak tanımlandığı bilgisi verilmiş, Babil'in Asma Bahçeleri ve Mısır Piramitleri'nin de içinde olduğu bu harikalar çizimlerle tanıtılmıştır. Modern dünyanın 7 harikası olarak ise bilgisayarlar, uzay yolculuğu, tıp bilimi, tatiller, Olimpiyat Oyunları, tarım ve insanların hala yaşıyor olması gösterilmiştir. Metinden önce öğrencilere bunları önem sırasına koymaları ve aralarında tartışmalarının istenmesi kültürel bir alışveriş ortamı yaratacaktır.

Başka bir alıştırmada öğrencilere telefon, araba, televizyon, uçak, uydu, atom bombası, uzay roketi, bilgisayar, faks makinesi, çamaşır makinesi gibi makineleri hayatlarındaki öneme göre sıralamaları söylenmiş, gruplar halinde tartışmaları istenmiştir. Bu da farklı kültürel bakış açılarının gündeme geleceği bir yöntemdir.

Post Script bölümünde günlük dilde kullanılan deyimsele sözler vurgulanmış, teypten bazı cümleler dinleyen öğrencilerin bunlara uygun deyimsele ifadelerle karşılık vermeleri istenmiştir.

ÜNİTE 2

Konu: Mutluluk. İngiltere'de yapılan bir araştırma sonucunda insanların en mutlu olduğu yaş diliminin 35-54 arası, en mutsuz olduğu yaş diliminin ise 65 yaş üstü olduğunun saptandığı belirtilmiş ve öğrenciye bu konudaki fikri sorulmuştur. Tipik mutlu bir İngiliz'i temsil etmek üzere bir karakter yaratılmıştır. John Smith adlı bu karakter 45 yaşında bir muhasebecidir. Sabit bir işi, evcil bir hayvanı vardır, akşamları televizyonda film izler, haftada ortalama 120 Pound harcar, düzenli olarak hafta sonları dışarıda yemek yer, gösterilere gider, spor yapar, hafta sonları ayağında eski bir kotla bahçe işleri yapar, yılda bir kereden fazla yurtdışına tatile gider. Evi çekip çeviren, işi olan ama kocası kadar kazanmayan tipik İngiliz kadını ise mutlu

olsa da kocası kadar mutlu değildir. Öğrencinin bu durumu yorumlaması istenmiş ve onun ülkesinde de erkeklerin kadınlardan daha mutlu olup olmadığı sorulmuştur. Bu soruya verilecek cevaplar öğrencilerin ülkesinin şartlarına göre değişecektir. Cevabı aramak için toplumunun kültürünü zihninde incelemeci bir gözle yoklayan bir öğrenci, bunu kitapta aktarılan tipik insan ve yaşamla karşılaştıracak ve çeşitliliği görecektir. Daha sonra çok farklı bir hayat yaşayan bahçıvan Roger ve kız arkadaşı Fiona'dan bahsedilmiştir. Düzenli bir işi olmayan, çok para kazanmayan, hatta birlikte yaşadığı kız arkadaşından daha az para kazanan, evde televizyonu olmayan, bahçelerde yaprak temizleyip çiçek eken Roger bir ofise tıkilıp kalmadığı ve sevdiği işi yaptığı için çok mutludur. Öğrencilere kültürel olarak değişik bir bakış açısı sunan bu metinde de, Roger'ın kız arkadaşıyla yaşaması ve evde akşam yemeklerini genellikle onun yapması her kültürde görülmeyen bir durumdur. Bu durum da öğrenci için yeni bir bilgi ve karşılaştırma olanağı demektir.

Rakamlarla dünyada 60 saniye içinde olan olaylar anlatılırken ABD'deki Pentagon binası, Londra'daki Harrods mağazası ve Heathrow Havaalanı, İskoç viskisi ve Alman Volkswagen arabaları kültüre ait öğelerdir.

Televizyon yıldızı olan rahibe Wendy'nin hayatının resimler eşliğinde anlatıldığı metinde de kültürel öğeler sunulmuştur. Rahibelik birçok kültürün yabancı olduğu ve açıklanması gereken bir kavram olmasına rağmen açıklanmamıştır. Bunun yanında, Norfolk'taki Carmelite Manastırı, BBC'deki Rahibe Wendy'nin Büyük Turu adlı program da kültüre ait öğelerdir.

Sıfatların öğretilmesi konusunu bir bağlama oturtan Teyzem Emily adlı metini izleyen alıştırma birisi hakkında olumsuz bir şey söylemenin kibar yolu öğretilmiş, bir insana '*intolerant*' (hoşgörüsüz) demek yerine '*not very tolerant*' (pek hoşgörülü değil) demenin daha uygun olacağı belirtilmiştir. Bu, kültürler arası iletişimsel yeti açısından çok önemli bir bilgidir.

ÜNİTE 3

Konu: Masal anlatma. Ezop'un masallarından "Saçsız Şövalye" ve "Çiftçi ve Oğulları" çizimler eşliğinde anlatılmış, evrensel bir kültür öğesi olarak sunulmuştur. İngiliz yazar Agatha Christie, İspanyol ressam Pablo Picasso ve Amerikalı müzisyen Scott Joplin'in hayatları resimleri eşliğinde anlatılmadan önce görsel öğeler olarak Christie'nin çok ünlü üç kitabının kapağı, Picasso'nun 1937'de yaptığı Guernica

Tablosu ve Joplin'in bestelediği ünlü Entertainer şarkısının notaları gösterilmiştir. Metinde ise kültürel öğeler olarak Christie'nin "Fare Kapanı" adlı eserinin tiyatro sahnelerinde en uzun süre gösterimde kalan oyun olduğu, Picasso'nun "Guernica" tablosunda İspanyol İç Savaşı'nda bombalanan aynı adlı Bask kasabasını anlattığı belirtilmiştir. Uluslararası kültür ön plana çıkarılmıştır.

Post Script bölümünde bir konuda nasıl fikir sorulacağı ve fikir söyleneceği gösterilmiştir. Öğrencilerin geçen hafta gittikleri bir yeri, gördükleri bir kişiyi ya da yaptıkları bir işi birbirlerine söyleyip bunlarla ilgili fikir sormaları ve söylemeleri istenmiştir.

ÜNİTE 4

Konu: Doğru şeyi yapmak. Megan ve Laura adlı lise çağındaki iki genç kızı odalarında gösteren resimde okul kıyafetleri ve evin içinde ayakkabı ile oturmaları kültürel öğelerdir. Laura'nın annesi olan Barbara'nın tam zamanlı olarak çalışmak zorunda olmadığı ama Laura'nın babası olan Malcolm'un haftada bin milin üzerinde araba sürmek zorunda olduğu belirtilmiş, öğrenciye kendi ailesindeki durumun nasıl olduğu ve ülkesinde erkek ve kadınların yaptıkları işlerde bir ayrım olup olmadığı sorulmuştur. Böylece, öğrenci kendi kültürü hakkında düşünmeye yönlendirilmiştir. Ebeveynler arasındaki iş bölümünü diğer bir kültürle karşılaştırarak bu konuda kendisi için yeni olan bazı bakış açılarını öğrenebilir. Bunun yanında metinde verilen uzaklık ölçüsünün mil olması da kültüre özgüdür çünkü uzaklık ölçüleri ülkeden ülkeye değişir. Başka bir bölümde İngiltere'de kullanılan bazı işaretler çizimlerle gösterilmiştir. Müze girişinin yetişkinliklere 5 Pound, çocuklara ise bedava olması ülke hakkında verilen bir bilgidir. 16-17 yaşlarındaki iki İngiliz gencinin kendi başlarına Tayland ve Endonezya üzerinden Avustralya'ya gitmeleriyle ilgili alıştırma da Tayland'da yağışlı bir mevsim olduğundan, '*Günde 25 dolara dünyayı görün*' adlı bir kitaptan ve seyahat çeki diye bir kavramdan söz edilmesi kültürel öğelerdir. 16-17 yaşlarında tek başına yurt dışına çıkıp gezmek her kültürde alışılmış bir durum değildir.

'*Yurt dışında yanlış davranmamak için uygun davranış rehberi*' adlı metinden önceki çizimler bazı milletleri aşırı şekilde genellemiş gibi gözükmektedir. Kısa bahçıvan pantolonu, başında tüylü şapkasıyla sarı saçlı eşiyile bira içen adam tipik Alman, yakası açık gömleğiyle şarap içip makarna yiyen siyah saçlı adam tipik

İtalyan, fino köpeğini gezdiren şık bir bayana bir demet çiçek veren kumral ve takım elbiseli erkek tipik Fransız, trende yuvarlak şapka, pardösü ve takım elbiseleriyle oturmuş The Times okuyan adamlar tipik İngiliz olarak gösterilmiştir. Öğrencilere kendi ülkelerinin insanların tipik özellikleri sorulmuştur. Bu soru öğrenciye, kendi de dahil, kendi ülkesindeki insanlara bir yabancıya gözüyle bakıp bir değerlendirme yapma olanağı verir. Öğrenci, belki de daha önce pek derinlemesine düşünmediği bu konuyu ancak bu yolla nesnel olarak değerlendirebilir. Sonraki bir alıştırmada konuşkan, çalışkan, misafirperver gibi birçok sıfat verilmiş ve hangi milletler için hangi sıfatların kullanılabileceği sorulmuştur. Bunun cevapları da öğrencinin kültürel bakış açısına göre değişecektir. Burada da öğrenciyi kendi kültürüne yönlendirerek, *‘Sizin milliyetinize uygun sıfatlar hangileridir?’* şeklinde bir soru sorulmuştur. Fakat bir milleti belli sıfatlarla sınıflamak aşırı genelleme ve tektipleştirme tehlikesini doğurmaktadır. Tamamen kültürel farkındalığı arttırmaya ve kültürlerarası iletişimsel yeti kazandırmaya yönelik, uluslararası kültürlerle ilgili metinde ise bir çok ülkede nasıl davranılması ve nasıl davranılmaması gerektiği belirtilmiş, değişik kültürlerin önem verdiği ve karşıdaki insandan beklediği davranışlar üzerinde durulmuştur.

Diğer bir bölümde de Japon Sumie, İspanyol Rosa ve Amerikalı Leslie’nin konuklarını ağırlama şekilleri; davetin şekli, misafirliğin günün hangi zamanı gerçekleştiği, ev sahibinin yaptığı hazırlıklar, konukların getirdiği hediyeler, sunulan yiyecek ve içecekler gibi kültürel sınıflandırmalar yapılarak anlatılmıştır. Öğrencilerin bu üç ağırlama şeklindeki benzerlik ve farklılıkları bulmaları istenmiş, daha sonra da onlara kendi ülkelerinde konuk ağırlamanın olağan olup olmadığı, ve bu süreçte neler olduğu ile ilgili sorular sorulmuştur. Öğrenciler böylece kendi kültürlerinin konuk ağırlama süreçlerini gözden geçirecek ve bu sürecin dünyada birçok değişik yolu olduğunu göreceklerdir. Yazma bölümünde birçok form doldurma durumu resimlerle gösterilmiş, öğrencinin banka hesabı açtırmak için bir başvuru formu doldurması istenmiştir.

Post Script bölümünde de birçok diyalog verilerek kimin kimle konuştuğu ve konuşmanın nerede geçtiği sorulmuştur. Daha sonra teypten başka diyaloglar dinlenerek bu diyaloglarda insanların aralarındaki ilişkinin ve kullanılan rica sözlerinin ne olduğu sorulmuş, son olarak da öğrencilerin kendilerine verilen bazı roller, yerler ve durumlara göre uygun dili kullanarak diyalog kurmaları istenmiştir.

ÜNİTE 5

Konu: Yolculuk. Dinleme bölümünde Britanya Adalarının haritası gösterilerek hava tahmini yapılmış, Kuzey İrlanda, İskoçya, İngiltere ve Galler'deki bölge isimleri verilmiştir. Tek bir kültür ön plana çıkarılmıştır. 12 günde 7 Avrupa ülkesi gezen bir Amerikalı aile ile ilgili metinden önce öğrenciye ülkesine çok turist gelip gelmediği, geliyor ise hangi ülkeden, ne yapmaya, hangi ünlü yerleri görmeye geldikleri sorulmuştur. Böylece öğrenci, ülkesi hakkında bir farkındalık geliştirecektir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki ünlü yapılar resmedilmiştir: İtalya'daki Pisa Kulesi, İsviçre'deki Guguklu Saat, İngiltere'deki Big Ben Saat Kulesi gibi. Gary, Ruthie, Gayle ve Bob adlı Amerikalılar ile yapılan röportajda resimdeki nesneler hakkında bilgiler verilmiş, Amerikalıların daha materyalist olduğu, İsviçre'de öğle saatlerinde dükkanların kapalı olduğu, insanların dinlenmeye paradan daha çok önem verdiği ve Avrupa'nın tarih ile dolu olduğu gibi konulara değinilmiştir. İspanya'ya tatile gitmek isteyen Janet Cooper'in Alicante'deki Plaza Otel'e faks çekmesi aracılığı ile nasıl faks çekileceği ve uygun bir dille sorulabilecek sorular öğretilmiştir. Otelin resminin altında telefon ve faks numaraları verilmiş, İngiltere'den İspanya aranırken 00 34 çevrilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilerin kendilerini resepsiyonistin yerine koyarak faksta sorulan sorulara uygun bir dille cevap vermeleri istenmiştir. *Post Script* bölümünde yolculuk sırasında söylenecek bazı sözler verilmiş ve bunların hangi araçta söylenmiş olabileceği sorulmuştur. Daha sonra bu sorularla verilmiş olan cevapların eşleştirilmesi istenmiştir. Ayrıca bir rol yapma alıştırmasında iki öğrenciden birinin resepsiyonist, birinin de bazı istekleri olan bir konuk olması ve uygun bir dille diyalog kurmaları istenmiştir.

ÜNİTE 6

Konu: Sevilen ve sevilmeyen şeyler. İngiltere'de öğrenci değişim programları aracılığı ile bazı okul öğrencilerinin iki haftalığına yabancı bir ülkede bir ailenin yanında kaldığı, daha sonra o ailenin çocuğunun da İngiltere'ye gelip yine iki hafta boyunca öğrencinin ailesi ile birlikte kaldığı belirtilmiş, öğrenciye böyle bir durumun kendi ülkesinde de olup olmadığı sorulmuştur. Anna adlı bir İngiliz kıza konuk olarak Marie-Ange adlı Fransız kızın gelmesini konu eden resimde, İngiliz ailenin kızı karşıladıkları yerde Eurostar treninin reklamının olması Fransa'dan İngiltere'ye bu araçla geçilebildiğini göstermektedir. Yemekler bölümünde de Hint yemekleri

hakkındaki bir fikir, bir resim ile desteklenmiştir. İngiliz yemekleri ile ilgili bir metinden önce öğrencilere Fransa, Türkiye, Yunanistan, Meksika gibi ülkelerin yemeklerini bilip bilmedikleri sorulmuş, İngiliz yemeklerinin kötülüğü ile ilgili bir çok insanın görüşü yansıtılmıştır. Doğrudan ve olumsuz bir değerlendirme yapılmıştır. Metinde ise İngiliz mutfağının II. Dünya Savaşındaki sıkıntılı günlerden dolayı gelişemediği belirtilmiş, bir çok ülkeden yemek isimlerinin yanı sıra birkaç İngiliz yemeğinden de bahsedilmiş, bunların nerelerde yenebileceği de söylenmiştir. Daha sonra öğrencilere kendi ülkelerinde ne tür yerlerde yemek yedikleri sorulmuştur. Başka bir bölümde New York, iki İngiliz'in ağzından, Londra da bir Amerikalının ağzından resimlerle tanıtılmıştır. Londra'daki kırmızı otobüsler ve siyah taksiler kültürel öğeler olarak göze çarpmaktadır. Yapılan karşılaştırmada New York'ta dükkanların Londra'dan daha geç kapandığı, Pazar günleri açık olduğu, resmi tatillerin daha az olduğu, New York'ta taksicilerin daha kaba olduğu, Amerikalıların düşündüklerini söylediği, İngilizlerin ise akıllarından geçen düşünceden farklı bir şey söylediği, Amerikalıların konuşurken daha yakında durduğu ve metroların İngiltere'de daha güvenli olduğu gibi bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin bazılarının aşırı genelleme içerdiği söylenebilir. *Post Script* bölümünde bir restoran, kuru temizlemeci, radyo istasyonu, ilaç prospektüsü ve resmi bir mektup gibi çeşitli yerlerde görülüp duyulabilecek işaret ve cümleler gösterilmiş ve öğrencilere bunların nerelerde görülebileceği sorulmuştur. Gerçek yaşam becerilerinin verilmesi hedeflenmiştir.

ÜNİTE 7

Konu: İş dünyası. Bir iş dergisine gazeteci aranması ile ilgili verilen bir başvuru ilanında maaşın Pound üzerinden verilmesi, aranan şartlar, özgeçmiş gönderilmesi için verilen adres ve Nancy Mann ile yapılan röportajda Avrupa Birliğinin merkezinin Brüksel'de olduğunun söylenmesi kültürü yansıtıcı öğelerdir. Radyo haberlerinde de Detroit'te General Motors fabrikası olduğu, Devon'da da sel tehlikesi olduğu söylenmiştir. Üç modern hizmetçi ile ilgili metinde hepsi İngiliz olan kişilerden Amanda'nın iki yıl bakıcılık kursu alıp bakıcı olması ve bakıcılığın İngiltere'de onaylanan bir meslek olması, Giles'in Exeter Üniversitesi'ni bitirip aşçı olması, Hugo'nun da Oxford Üniversitesi'ndeki arkeoloji eğitimini bırakıp bahçıvan olması, aileleri ilk başta kızsız da hepsinin hayatından memnun olması öğrencilere

farklı bir kültürel bakış açısı sunmuştur. Bu aşamada öğrenciye ‘Sizin toplumunuzda ailelerini karşısına alarak sevdiği mesleği yapanlar var mı? Varsa hangi meslek?’ gibi bir sorulabilirdi ama böyle bir karşılaştırma yaptırmak yoluna gidilmemiş. Daha sonra, Thomas Wilson adında emekli bir İngiliz’in torunu ile yaptığı sohbette emekliler için hazırlanan paket tatiller sayesinde dünyadaki bir çok ülkeyi gezdiği anlatılmıştır. Öğrencilere çevrelerindeki emeklilerin kaç yaşında emekli oldukları ve şimdi ne yaptıkları sorulmuştur. Burada öğrenci kendi toplumundaki emeklilik hayatıyla diğer kültürdekini karşılaştıracak ve muhtemelen birçok farklılık görecektir. Örneğin, emekliler için özel olarak hazırlanan paket tatiller çoğu kültüre yabancı bir kavramdır. Diğer bir bölümde ilk sayfada verilen ilana nasıl başvuru yapılacağı gösterilmiş, başka bir ilan verilip öğrencinin bu ilana başvurması istenmiştir. İlanın Daily News gazetesinde yayınlanması, verilen adres ve telefonlar kültürel öğelerdir. *Post Script* bölümünde tipik telefon konuşmalarında söylenen sözler ve bunların karşılıklarının eşleştirilmesi istenmiş ve bazı yanlışlar gösterilmiştir. Yanlışları göstermek, daha çok akılda kalacak ve öğrencinin yeni dil ortamına muhtemelen taşıyacağı kendi kültürel normlarını engelleyecektir. Daha sonra telesekretere nasıl mesaj bırakılacağı adım adım anlatılmış, son olarak da öğretmenin verdiği rol kartları ile öğrencilerin telefon konuşmaları yapmaları istenmiştir. Bütün bu durumlar gerçek hayatta sık sık görülmektedir.

ÜNİTE 8

Konu: Hayal etme. 16 – 17 yaşlarındaki Anthony ile Jim’in sırt çantalarını alıp İstanbul’a tatile gelmeleri kültürü yansıtan bir durumdur. Başka bir bölümde İngiltere’de haftada 10 milyon Pound’dan fazla para kazanılabilecek bir piyango olduğu söylenmiş, öğrencilere ülkelerinde piyango olup olmadığı ve ne kadar kazanılabileceği sorulmuştur. Bu da karşılaştırma içeren bir durumdur. İngiltere’deki bir çok yardım kuruluşu resimlerle, logolarıyla ve yaptıkları işler ile tanıtılmış, öğrenciye hangi yardım kuruluşuna yardım etmenin en önemli ve en az önemli olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin, yaşlılara yiyecek ve kalacak yer bulan, şehirlerdeki evsizlere yardım eden, HIV ve AIDS’li insanlara yardım eden, hayvanları sömürmeye karşı çıkan yardım kuruluşları gibi daha bir çok kuruluş ile ilgili yorum yapmaları istenmiştir ve bu yorumlar kaçınılmaz olarak bu durumlar hakkındaki kültürel bakış açılarından etkilenecektir. *Post Script* bölümünde öneri

cümlelerinin çeşitli şekilleri gösterilmiş, bu önerileri kabul etme ve reddetme biçimleri verilmiştir. Verilen bazı durumlarda öğrencilerin öneri getirip karşılık vererek diyalog kurmaları istenmiştir. Noel zamanı alınacak hediye ve kraliçenin Buckingham Sarayı'ndaki daveti gibi durumlar kültürel öğelerdir.

ÜNİTE 9

Konu: İlişkiler. Gazetelerdeki sorun köşelerinden bahsedilmiş, öğrenciye böyle köşeleri okuyup okumadığı ve bu köşelerde ne tür şeyler yazıldığı sorulmuştur. Öğrenci kendi ülkesinde bu tür sayfalara yazılan sorunları düşünecek iki kültürdeki sorunlar arasında fark olup olmadığını, varsa ne tür farklar olduğunu görecektir. Bu bilgi de yine kültür hakkında ipucu verecektir. Örneğin, ülkemizdeki sorun sayfalarına bazen yazılan konulardan biri olan başlık parası sorunu, kültürümüz hakkında bölgesel de olsa bir fikir verir. Kitaptaki metinde ise, İskoçya'dan Lucy'nin Kaliforniya'da yaşayan bir şarkıcıya aşık olup bir sürü mektup yazması, Pam'ın kocasının annesinin evinde sık vakit geçirmesi bir sorun olarak gösterilmiştir. Başka bir bölümde Verity'nin hayatından kesitler sunan resimlerde düğünde giyilen gelinlik ve damatlık, mezuniyette giyilen cüppe ve kep kültürel öğelerdir. Fransız yazar Jean Giono'nun '*The Man Who Planted Trees*' (Ağaç Diken Adam) hikayesinden bölümlerin alındığı özgün metindeki kültürel öğeler, Güney Fransa'daki Alpler bölgesi, 1913 – 1947 yılları arasında bu bölgenin iki dünya savaşı geçirmesi ve gerçek bir kişi olan Elzéard Bouffier'in Vergons kasabasını tek başına ağaçlandırmasıdır. Son bölümde ise İngiliz yazar Alan Higgins ve Oxford şehri resimler eşliğinde tanıtılmıştır.

ÜNİTE 10

Konu: Takıntılar. Repton, Nottinghamshire'daki St. Andrews Kilisesi'nden Rahip Peter Newman'ın 17 yıldan beri 54 kez girip geçemediği ehliyet sınavını en sonunda geçtiğinin anlatıldığı metinde rahip kavramının başlı başına bir kültürel öğe olmasının yanı sıra resimde görünen büyük L harfinin arabalara konduğunda '*Learner*' (Sürücü Adayı) anlamına geldiğinin belirtilmesi de yine bir kültür yansıtıcısıdır. Diğer kültürel öğeler olarak, yazar Joanna Hardy'nin yaşantısı kronolojik bir sıra ile anlatılmış, roman isimleri verilmiş, The Times edebiyat ödülü ve The Whitbread ödülünden söz edilmiştir. İki haftalık ABD tatiline çıkan Joanna ile ilgili alıştırma ise New York, Boston, Cleveland, Chicago, Kansas City, Dallas,

Denver ve Los Angeles şehirlerinden bahsedilmiş, doğudan batıya doğru bir rota çizilmiştir. ‘*Death*’ (Ölüm) adlı bir sigara çıkarıp piyasaya süren B.J.Cunnigham ile ilgili, resimlerle desteklenmiş metinde sigaranın İngiltere’de 12 milyon Poundluk bir endüstri olduğu, hükümetin, getirdiği vergilerden dolayı sigarayı yasaklayamadığı, sigara şirketlerinin spor olaylarına sponsor olduğu, dört markanın piyasanın %95’ini elinde tuttuğu, Benson ve Hedges sigaralarının yüksek sınıfı temsil ettiği, Marlboro sigarasının da asi ruhlu insanı temsil ettiği gibi kültürel bilgiler verilmiştir. Öğrenciye ülkesinde sigaranın vergisinin ne kadar olduğu, sigara konusunda sağlık uyarıları olup olmadığı ve sigara şirketleri ile ilgili çeşitli sorular sorulmuş, bu konuda ülkesinde durumu düşünerek karşılaştırma yapması istenmiştir. Böylece ülkesindeki durumu önceye göre daha iyi bir şekilde kavrayacaktır. Başka bir bölümde Kuzey Londra’daki Wembley’den Margaret Tyler ve Londra ile Oxford arasındaki Chorleywood kasabasından Ted Hewitt adlı iki koleksiyoncunun resminde İngiliz Kraliyet ailesi ile ilgili bir çok resim ve eşya ile İngiltere’de yıllar içinde kullanılan otobüslerin maketleri görülmektedir. Yazma bölümünde mektuplara, mektubun yazıldığı kişiye ve konuya göre uygun bir dille nasıl başlanacağı ve mektupların nasıl bitirileceği öğretilmiş, verilen duruma göre öğrencilerin bir mektup yazmaları istenmiştir. *Post Script* bölümünde bir konudan şikayet ederken kullanılacak sözler verilerek öğrencilerin bir restoran, otel ya da giysi dükkanında bunu nasıl uygulayabileceklerine dair diyaloglar kurmaları istenmiştir. Bunlar, gerçek hayatta karşılaşılabilecek durumlardır.

ÜNİTE 11

Konu: Soru-cevap. İlk sayfadaki hikayeye eşlik eden çizimde İngiltere’deki polislerin kıyafeti görülmektedir. Bir kasabanın tren istasyonundaki danışma bürosundan o yer hakkında bir çok bilgi edinilebileceğinin anlatıldığı başka bir alıştırma ile ilgili resimde bir danışma bürosu gösterilmiştir. Duvarda konser, sergi gibi etkinliklerin afişleri, o yeri yürüyerek gezmek isteyenlere önerilen turlar ve bu turların biletlerinin yine orada satıldığı belirtilmesi kültürel öğeler olarak göze çarpmaktadır. Londra’daki Madam Tussaud’nun Balmumu Heykel Müzesi, Bill Clinton, Beatles ve İngiltere Kraliyet ailesinin resimleri ile tanıtılmış, ardından Madam Tussaud’nun hayatı anlatılmıştır. Öğrencilerin merdiven altından geçmenin niye uğursuz olduğu, kadınların erkeklerden niye daha uzun yaşadığı, İngiltere’de

trafiğin neden soldan aktığı gibi soruları gruplar halinde tartışarak cevaplamaları istenmiştir. Ardından gelen metinde bu sorulara cevaplar verilmiştir. Burada merdiven altından geçmenin uğursuz olması ve at nalının uğurlu olması her kültür için geçerli değildir. Ayrıca birçok kültürün bu tür durumlara getirecekleri açıklamalar farklı olacaktır. *Post Script* bölümünde samimi olunan biri ile konuşulurken kullanılabilecek günlük ifadeler öğretilmiş, bu ifadelerin daha resmi bir şekilde nasıl söylenebileceği sorulmuştur. Ayrıca ‘Oh!’, ‘Wow!’ gibi üstdilsel ifadelerin anlamları açıklanmıştır.

ÜNİTE 12

Konu: Düğün, doğum ve cenaze. John’un Moira’ya evlenme teklif edişinin gösterildiği çizimde John’un diz çökmüş bir halde Moira’nın ellerini kendi ellerinin arasına alması kültürel bir öğedir. Bunun yanında sayfanın çeşitli yerlerinde düğün ile ilgili çizimler görülmektedir: Düğün arabasında elinde bir buket çiçekle gelin ve damat otururken arabanın plakasının olduğu yerde yazan ‘*Just Married*’ (Yeni Evli) yazısı, arabanın arkasına bağlı teneke kutular, bir buz kovanının içindeki iki şişe şampanya, elinde bir demet çiçek olan küçük bir kız, çok katlı bir düğün pastası ve tepesinde gelin ile damadın maketleri, at nalı, kurdeleli çanlar, nikah defteri ve yüzükler kültürel öğelerdir. Başka bir metinde devamlı kavga ederek gürültü yapan komşuların polise şikayet edilebileceği ve bunun sonucunda bu kişilerin hakim karşısına çıkabileceği, hatta hapse girebileceği, evlilikleri kurtarmak için evlilik danışmanı diye bir mesleğin olduğu gibi kültürel bilgiler yansıtılmıştır. Ayrıca verilen resimde hakimin bayan olabileceği ve giyilen hakim kıyafeti görülmektedir. Doğum, evlilik ve ölüm konularıyla ilgi kelimelerin öğretildiği bir alıştırmada Hristiyan kültürünün öğeleri gösterilmiştir. Bir çizimde rahibin bir çocuğu vaftiz etmesi kitapta açıklanması gereken ama açıklanmamış bir kültürel öğedir. Ayrıca öğretilen diğer kelimelerden, vaftiz annesi, sağdıç, tabut, gömmek, nişanlanmak, yüzük değişimi ve İngiltere’de on bir haftalık doğum izni olduğunun söylenmesi kültürel öğelerdir. Bu bölümde öğrencilere, kendi ülkelerinde doğum, evlilik ve ölüm zamanlarında neler olduğu sorulmuş, öğrencilerin dikkati kendi kültürlerine yöneltilmiştir. Öğrenci, kitapta aktarılanlar ile kendi kültüründe olanlar arasında yapacağı karşılaştırma sonucu bu tür durumlarda tek bir gelenek olmadığının, farklı yollar izlendiğinin farkına varacaktır. Ünlü İngiliz yazar Charles Dickens’ın romanı

David Copperfield'dan bazı özgün bölümlerin olduğu metinde o zamanın kıyafetleri çizimlerle gösterilmiştir. W. H. Auden'in ölümle ilgili özgün bir şiirinde de tabut, ağıt yakan insanlar ve siyahlar giyinme gibi kültürel öğeler bulunmaktadır. Macar öğrenci Kati'nin Londra'da İngilizce kursu görmesi boyunca İngiliz Bennett Ailesi'nin yanında kalması ve ülkesine döndükten sonra onlara yazdığı mektubun dili kültürü yansıtmaktadır. *Post Script* bölümünde de birine bir şey sormadan önce söze nasıl başlanacağı, bir şey anlaşılmadığında, bir hata yapıldığında, karşıdaki kişi ile ilgili bir duruma üzüldüğü belirtilirken söylenebilecek kalıplar çizimler eşliğinde öğretilmiştir. Daha sonra öğrencilere benzer durumlar verilmiş ve bu durumlarda uygun ifadeleri kullanmaları istenmiştir. Bunlar da kültürlerarası iletişimsel yetiyi kazandırmayı amaçlayan alıştırmalardır.

4.5. Genel Değerlendirme

Kitabın özellikle ilk üç düzeyinde sadece tek bir ülkenin kültürü veya İngilizce'nin birinci dil olarak konuşulduğu ülkelerin ortak kültürü üzerinde belirgin bir şekilde yoğunlaşıldığı söylenemez. Birçok farklı ülkeden kişi ve yer isimleri kullanılarak, bu ülkelerle ilgili oldukça fazla bilgi verilerek İngilizce'nin dünyanın her yerinde her türden insan tarafından konuşulduğuna, dolayısıyla evrenselliğine dikkat çekilmiştir. *Intermediate* kitabında ise ünitelerdeki kültürel içerik genellikle İngilizce'nin ana dil olarak konuşulduğu ülkeler üzerinden aktarılmıştır. Bunun yanında, ünitelerin sonlarındaki *Everyday English* ve *Post Script* bölümlerinde günlük hayatta karşılaşılabilecek kültürle ilgili öğeler ve durumların geçtiği yer olarak sıklıkla İngiltere seçilmiştir. Dolayısıyla *New Headway* serisinin, İngilizce'nin ana dil olarak konuşulduğu ülkelerdeki tek bir kültürü aktarmayı hedeflemeyen, bu kültürü uluslararası kültürler ile dengeli bir biçimde sunan bir ders kitabı yaklaşımını benimsediği söylenebilir.

Kitabın kültürel öğeleri aktarma sürecinde kullandığı başlıca yöntem *karşılaştırma* yöntemidir. Öğrencinin, genellikle ünitelerdeki karakterler üzerinden, bazen de doğrudan açıklama yoluyla kendisine verilen bilgi ile kendi kültüründeki bilgiyi karşılaştırması için hemen her konudaki alıştırmada sorular sorulmuş, bu yolla *kültürel farkındalığını* arttırması, dünya üzerinde birçok değişik yaşam ve düşünce

tarzı olduğunu anlaması ve bu çeşitliliği takdir etmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, bir iki tanesi hariç, metinlerde veya alıştırmalarda yanlı bir değerlendirme yapmaktan kaçınılmıştır. Bir başka sık kullanılan yöntem ise *diyalog kurma ve rol yapma* yöntemidir. Öğrenciye hedef kültür toplumunda hüküm süren, günlük hayatını sorunsuz bir şekilde sürdürmesini sağlayacak davranış ve konuşma şekillerini vermeyi amaçlayan bu yöntemler de birçok alıştırmaların sonunda yer almış ve öğrencilerin yabancı bir dili öğrenirken edinmesi gereken başlıca kavramlardan biri olan *kültürlerarası iletişimsel yetiyi* kazandırma yolunda önemli katkı sağlamışlardır. Yabancı dili kendi ülkesinde öğrenen bir öğrenci, ancak bu yöntemler sayesinde kendini yabancı bir ülkedeki herhangi günlük bir durumdaymış gibi hissedebilir ve gerçekten böyle bir ortama girdiğinde kendini doğaçlama olarak da ifade edebilir. Son olarak da bazı konularda öğrencilerin kendi fikirlerini soran tarzda sorular bir *grup tartışması* yöntemiyle, özellikle çok kültürlü sınıflarda daha etkili olacak şekilde, öğrencilere çeşitli kültürel bakış açılarını görme ve tartışma fırsatı vermiştir. Bütün bu açılara kitaplardaki dil öğrenme konusunu da ön plana alması eklendiğinde, *New Headway* serisinin *kültürlerarası iletişimsel* bir tarzı benimsediği sonucu çıkarılabilir.

Çoğu zaman alıştırmaların nasıl yapılacağına dair yönlendirme veya örneklerin görülmesi, metinler, alıştırmalar ve görsel öğelerin büyük çoğunluğunu kitabın hedef kitlesi olan genç yetişkin ve yetişkinlerle aynı yaştaki kişilerin oluşturması, konuların hemen hepsinin bu hedef kitleyi ilgilendiren konular olması, dolayısıyla bunun dili öğrenen kişilerde bir yakınlık hissi ve karşılaştırmaya dayalı bir motivasyon yaratacak olması, yeni öğrenilen dilsel öğelerin ayrı bir şekilde değil de kültürel bağlamlar dahilinde verilmesinin hem dil hem kültür açısından akılda kalıcı olması, seçilen konuların pek çok kültürdeki ortak yaşam-deneyim alanlarından seçilmesi, kültüre ait hem güncel hem de tarihi olan gerçek bilgiler verilmesi, çoğunlukla nesnel bir anlatımın tercih edilmesi, toplumların sadece belli bir kesimine değil, çeşitli sınıf, milliyet ve etnik kökenden insana yer verilmesi, toplumda yaşanan gerçek durumları ve bu durumlarda konuşulan doğru dili yansıtması kitabın diğer olumlu noktalarıdır.

Kitaptaki metinlerin hemen hepsi kitap için kurgulanmış metinlerdir, üst düzeylere doğru çıktıkça orijinal metinlerden sadeleştirmeler yapılarak alınan

metinler görülmekte, bir veya iki tane de orijinal metin göze çarpmaktadır. Metinlerin bir iki tanesi aşırı genelleme ve ideolojik eğilim tehlikesi göstermektedir. Kitapta oldukça çok görülen resimler ve çizimler konuyla aynı sayfalarda ve konuyu destekleyici şekildedir fakat kültürlerarası iletişimsel yetiyi edinme sürecinde çok önemli bir yere sahip olan sözsüz iletişim öğelerine değinilmeyip bunların resim veya çizimlerle açıklanmaması bir eksikliktir. Bunun yanında gerek görsel öğelerde gerekse metin ve alıştırmalarda her kültürün paylaşmadığı ve her insanın bilemeyebileceği bazı kültürel kavramlar olmasına rağmen bunlar açıklanmamıştır. Ayrıca kitapta, öğrencilerin kültür hakkında bilgi edinebileceği şekilde yazılmış sadece bir şarkı ve bir şiir görülmekte, üstdilsel öğeler konusunda da sadece iki örnek yer almaktadır. Genellikle başka bir ülkede İngilizce öğrenen kişiler için yazılmış olmasından dolayı, ders dışı kültürel etkinlik olarak bir dergi alıp ünlü bir çiftin röportajının bulunmasından başka bir ödev verilmemiştir. Kaynak kültüre dayalı bir kitap olmadığı için de öğrencinin kültürü ile diğer kültür ya da kültürlerin farkını belirtecek bilgiye sahip değildir. Bunu karşılaştırma yoluyla öğrenciye fark ettirmiştir.

Genel bir değerdendirmeyle, kapsam olarak genişletilmesi gereken yönleri olsa da, *New Headway* İngilizce ders kitabının, kültürel öğelerin aktarımı açısından hedef kitlesine ulaştığı, bu kitleye evrensel bakış açısı ve anlayış konusunda bir farkındalık kattığı ve bunun uygulama aşamasını olanaklı kılacak iletişimsel becerileri edindirdiği söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada öncelikle yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının zorunlu olduğu ve amaçları ortaya konmuştur. Tarih, coğrafya, din, ekonomi gibi etkenlerdeki farklılıkların sonucu kültürel farklar, bunlara paralel olarak da farklı diller ortaya çıkmıştır. Bu dillerdeki sözcük ve kalıpların kökleri de doğal olarak bağlı oldukları kültüre dayanmaktadır. Belli bir kültürel grubun üyeleri bu sözcük ve kalıpların anlamını doğdukları andan itibaren ortak bilinçlerine yerleşen kültürel çağrışımlarla öğrenir ve paylaşırlar. Bu, dili sonradan öğrenen kişilerin sözcük ve kalıpların karşılıklarını sözlükten bakarak öğrenmesinden çok daha derin bir bilme halidir. Zaten yabancı dil öğretiminde kültürel öğeler gerektiği gibi aktarılmadığında kişiler kendi kültürlerinin bakış açılarıyla, düşünüş ve davranış biçimleriyle hareket edecekler, bu da iletişimde kopmalara ve karşılıklı yanlış anlamalara neden olabilecektir.

Yabancı dil öğrencilerine öncelikle dünyada tek bir düşünüş ve davranış sistemi olmadığı, değişik kültürel grupların değişik sistemleri olduğu gerçeği anlatılmalıdır. Böyle bir anlatıma farklılıkların nedenlerini de katmak, verilmek istenen mesajı öğrencilere daha etkili bir şekilde ulaştıracaktır. Burada dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken en önemli nokta, sistemler arasındaki bu farklılığı sadece belirtmekle kalmamak, öğrencilerin bunları birçok açıdan kendi yaşayış ve düşünce biçimleriyle, kısacası kendi kültürleriyle karşılaştırmalarını sağlamak olmalıdır.

Öğrenci bu noktada, sahip olma nedenlerinin daha önce farkına bile varmadığı, bir başka deyişle bilinçsizce edindiği düşünce ve davranışlarına, dışarıdan nesnel bir gözle bakacak ve bunların da dünya üzerindeki çeşitliliğin bir parçası olduğunu görerek, daha bunun gibi birçok değişik parça olmasına şaşırmayacaktır. Aksine, farklı olana karşı bir anlayış ve hoşgörü geliştirebilecektir. Bu farkındalık düzeyine erişmiş bir öğrenci ise artık farklı bir kültürel toplulukta kendi kültürel kalıplarını, davranış ve konuşma şekillerini hiç değiştirmeden ortaya koymaz, o topluluktaki uygun davranış ve konuşma şekilleri neyse onları öğrenip uygulamak ister.

İşte yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının bir önemli işlevi de öğrenciye kendisinininkinden farklı bir toplumsal grupta nasıl davranması ve konuşması

gerektiğini, sözlü ve sözsüz iletişimin kurallarını, o toplumun üyelerinin farkında olmadan gerçekleştirdikleri davranışları öğretmek olmalıdır. Bunun sonucunda da, farklı kültürlerden insanlar arasında sağlıklı ve karşılıklı anlayışın olduğu bir iletişim ortamı doğacaktır.

Bu çalışmada ortaya konan bir başka sonuç ise yabancı dil ders kitaplarının izlemesi gereken yoldur. Yabancı dil öğretimindeki başlıca araçlardan biri olan ders kitaplarında salt dilbilgisi öğretimi dışında yaşam-deneyim alanları çerçevesinde kültürel kavramlar da aktarılmalı, sözü edilen amaçlara ulaşmak için karşılaştırmalı ve uygulamaya yönelik yöntemler benimsenmelidir. Kültür aktarımını kaynak kültüre, hedef kültüre ve uluslararası kültürlere dayandıran türde ders kitapları arasında ise en amaca yönelik olanları hedef kültüre ve uluslararası kültürlere dayalı olanlardır çünkü bunlar aracılığı ile bir yandan öğrenilen dilin kültüründeki uygun yaşam kalıpları aktarılırken bir yandan da dünyadaki kültürel çeşitlilik yansıtılır.

Bu amaçlar göz önünde tutularak incelenen *New Headway* İngilizce ders kitaplarında, metinler, alıştırmalar ve görsel öğeler aracılığı ile aktarılması hedeflenen kültürel öğelerin yaşam deneyim alanlarından seçildiği, öğrencilerin kendi kültürleriyle karşılaştırmalar yapmalarına olanak tanındığı ve öğrendikleri kültürel bilgileri uygulama yoluyla pekiştirilmelerinin sağlandığı saptanmış, hedef kültür ağırlıklı olsa da uluslararası kültürleri de yansıtan bu kitapların yabancı dil olarak İngilizce ders kitaplarına iyi bir örnek oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Aksan, Doğan: (1987), **Her Yönüyle Dil**, C.I, 3. bs., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bayrav, Süheyla: (1998), **Yapısal Dilbilimi**, İstanbul, Multilingual.

Bilgiç, Emin: (1986), **Milli Kültür Davamız**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

Byram, Michael: (1989), **Cultural Studies in Foreign Language Education**, Clevedon, Multilingual Matters.

Byram, Michael ve Veronica Esarte Sarriers: (1991), **Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching**, Philadelphia, Multilingua Matters.

Byram, Michael ve Michael Fleming (ed.): (1998), **Language Learning in Intercultural Perspective: Approaches Through Drama and Ethnography**, Cambridge, Cambridge University Press.

Cangızbay, Kadir: (1998), **Sosyolojik Praksis**, Ankara, Öteki Yayınları.

Chastain, Kenneth ve Harcourt Brace Jovanovich: (1988), **Developing Second Language Skills: Theory and Practice**, Florida, Florida Publishers.

Damen, Louise: (1987), **Culture Learning: The Fifth Dimension in the Language Classroom**, Reading, Addison-Wesley Publishing Company.

Davis, Alva L. (ed.): (1972), **Culture, Class and Language Variety**, Illinois, National Council of Teachers of English.

Duranti, Alessandro: (1997), **Linguistic Anthropology**, Cambridge, Cambridge University Press.

Fantini, Alvino E. (ed.): (1997), **New Ways in Teaching Culture**, Alexandria, Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc.

Gebhard, Jerry G.: (1996), **Teaching English as a Foreign or Second Language**, Michigan, University of Michigan Press.

Gökberk, Macit: (2004), **Değişen Dünya Değişen Dil**, 4. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Güvenç, Bozkurt: (2002), **Kültürün Abc'si**, 2. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Harris, Philip ve Robert Moran: (1979), **Managing Cultural Differences**, Houston, Gulf Publishing Company.

Hickerson, Nancy: (1980), **Linguistic Anthropology**, Philadelphia, J.B. Lippincott Co.

Hinkel, Eli (ed.): (1999), **Culture in Second Language Teaching and Learning**, New York, Cambridge University Press.

Hymes, Dell H.: (1972b), **Reinventing Anthropology**, New York, Pantheon Books.

Kluckhohn, Clyde: (1944), **Mirror for Man**, New York, McGraw-Hill.

Kongar, Emre: (2003), **Kültür Üzerine**, 7. bs., İstanbul, Remzi Kitabevi.

Kramsch, Claire: (1993), **Context and Culture in Language Teaching**, Oxford, Oxford University Press.

Kramsch, Claire: (1998), **Language and Culture**, Oxford, Oxford University Press.

Lewis, Marilyn: (1999), **How To Study Foreign Languages**, Malaysia, Macmillan.

Reynolds, John ve Malcolm Skilbeck: (1976), **Culture and the Classroom**, London, Open Books.

Rivers, Wilga M.: (1968), **Teaching Foreign Language Skills**, Chicago, The University of Chicago Press.

Salzmann, Zdenek: (1998), **Language, Culture and Society: An Introduction to Linguistic Anthropology**, USA, Westview Press.

Samovar, Larry A., Richard E. Porter ve Nemi C. Jain: (1981), **Understanding Intercultural Communication**, Belmont, Wadsworth.

Saville-Troike, Muriel.: (1982), **The Ethnography of Communication: An Introduction**, Baltimore, University Park Press.

Scollon, Ron ve Suzanne W. Scollon: (1995), **Intercultural Communication: A Discourse Approach**, Massachusetts, Blackwell Publishers Inc.

Stern, Hans H.: (1983), **Fundamental Concepts Of Language Teaching**, Hong Kong, Oxford University Press.

Swiderski, Richard M.: (1993), **Teaching Language and Culture**, London, Bergin and Convey.

Titiz, Tınaz: (1998), **Ezbersiz Eğitim Yol Haritası**, İstanbul, Beyaz Yayınları.

Tomalin, Barry ve Susan Stempleski: (1993), **Cultural Awareness**, Oxford, Oxford University Press.

Turan, Şerafettin: (2000), **Türk Kültür Tarihi**, Ankara, Bilgi Yayınları.

Uygur, Nermi: (2003), **Kültür Kuramı**, 2. bs., İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Ünalın, Şükrü: (2002), **Dil ve Kültür**, Ankara, Gazi Üniversitesi Basımevi.

Vardar, Berke: (1998), **Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri**, 2. bs., İstanbul, Multilingual.

Makaleler

Bennett, Milton J.: (1997), “How Not To Be a Fluent Fool: Understanding the Cultural Dimension of Language”, **New Ways in Teaching Culture**, Alvino E. Fantini (ed.), Alexandria, Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc., s. 16-21.

Bentahila Abdelali ve Eirlys Davies: (1989), “Culture and Language Use: A Problem for Foreign Language Teaching”, **IRAL**, Sayı 27/2, May 1989, s. 99-112.

Bolton, Whitney F.: (1980), “Language and Its Study”, **Language and Culture**, Ki-Hong-Kim (ed.), Seul, Hyung-Seul Publishing Co., s. 9-15.

Brooks, Nelson: (1986), “Culture in the Classroom”, **Culture Bound**, Joyce Merrill Valdes (ed.), New York, Cambridge University Press, s. 52-63.

Brooks, Nelson: (1997), “Teaching Culture in the Foreign Language Classroom”, **Pathways to Culture**, Paula R. Heusinkveld (ed.), Yarmouth, Intercultural Press, s. 11-38.

Clarke, Jane ve Michael Clarke: (1990), “Stereotyping in TESOL Materials”, **Culture and the Language Classroom**, Brian Harrison (ed.), Hong Kong, Modern English Publications and The British Council, s. 31-44.

Cortazzi, Martin ve Lixian Jin: (1999), “Cultural Mirrors”, **Culture in Second Language Teaching and Learning**, Eli Hinkel (ed.), New York, Cambridge University Press, s. 196-219.

Cortazzi, Martin: (1990), "Cultural And Educational Expectations in the Language Classroom", **Culture and the Language Classroom**, Brian Harrison (ed.), Hong Kong, Modern English Publications and The British Council, s. 54-65.

Dunnett, Stephen C., Fraida Dubin ve Amy Lezberg: (1986), "English Language Teaching From an Intercultural Perspective", **Culture Bound**, Joyce Merrill Valdes (ed.), New York, Cambridge University Press, s. 148-161.

Ember, Carol: (1980), "The Concept of Culture", **Language and Culture**, Ki-Hong-Kim (ed.), Seul, Hyung-Seul Publishing Co., s. 107-116.

Fleming, Michael: (1998), "Cultural Awareness and Dramatic Art Forms", **Language Learning in Intercultural Perspective: Approaches Through Drama and Ethnography**, Michael Byram ve Michael Fleming (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, s. 147-157.

Hanvey, Robert G.: (1979), "Cross-cultural Awareness", **An Attainable Global Perspective**, Elise C. Smith ve Louise F. Luce (eds.), New York, Center for Global Perspectives, s. 46-56.

Heathcote, Dorothy ve Gavin Bolton: (1998), "Teaching Culture Through Drama", **Language Learning in Intercultural Perspective: Approaches Through Drama and Ethnography**, Michael Byram ve Michael Fleming (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, s. 158-177.

Hinds, John: (1980), "Non-verbal Modalities of Communication", **Language and Culture**, Ki-Hong-Kim (ed.), Seul, Hyung-Seul Publishing Co., s. 275-287.

Jiang, Wenying: (2001), "Handling Cultural Bumps", **ELT Journal**, Sayı 55/4, October 2001, s. 382-390.

Lado, Robert: (1986), "How To Compare Two Cultures", **Culture Bound**, Joyce Merrill Valdes (ed.), New York, Cambridge University Press, s. 52-63.

Meyer, Meinert A.: (1991), "Developing Transcultural Competence: Case Studies of Advanced Language Learners", **Mediating Languages and Cultures: Towards an Intercultural Theory of Foreign Language Education**, Dieter Buttjes ve Michael Byram (ed.), Clevedon, Multilingual Matters, s. 136-158.

Ozil, Şeyda: (1991), "Dil ve Kültür", **Çağdaş Kültürümüz Olgular – Sorunlar**, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, İstanbul, Cem Yayınevi., s. 95-115.

Polat, Tülin: (1990), "Kültürlerarası Bildirişimde Etkin Bir Süreç: Yabancı Dilde Okuma – Anlama", **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 69-90.

Politzer, Robert: (1959), "Developing Cultural Understanding Through Foreign Language Study", **Report of the Fifth Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Teaching**, Washington, D.C., Georgetown University Press, s. 99-105.

Risager, Karen: (1998), "Language Teaching and the Process of European Integration", **Language Learning in Intercultural Perspective: Approaches Through Drama and Ethnography**, Michael Byram ve Michael Fleming (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, s. 242-254.

Rosaldo, Michelle Z.: (1984), "Culture Theory", **Toward an Anthropology of Self and Feeling**, Richard A. Shweder ve Robert A. LeVine (ed.), Cambridge, Cambridge University Press, s. 137-157.

Seelye, Ned H.: (1997), "Cultural Goals for Achieving Intercultural Communicative Competence", **New Ways in Teaching Culture**, Alvino E. Fantini (ed.), Alexandria, Teachers of English to Speakers of Other Languages, Inc., s. 22-27.

Sullivan, Patricia: (2002), "Nasreddin Hodja and the Importance of Context", **English Teaching Forum**, Abby Brown (ed.), Sayı 40/3, July 2002, s. 2-5.

Tannen, Deborah: (1979), "What's in a Frame? Surface Evidence for Underlying Expectations", **New Directions in Discourse Processing**, Freedle, Roy O. (ed.), C.II, Norwood, NJ, Ablex, s. 137-181.

Tapan, Nilüfer: (1990), "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Kültür Bağlamının Değerlendirilmesi", **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VII**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 55-68.

Tapan, Nilüfer: (1995), "Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Bir Yöneliş: Kültürlerarası – Bildirişim – Odaklı Yaklaşım", **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi IX**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, s. 149-167.

Tavares, Roseanne ve Ildney Cavalcanti: (1996), "Developing Cultural Awareness in EFL Classrooms", **English Forum**, Sayı 34:3, July-September 1996, s. 18-23.

Tseng, Yueh-Hung: (2002), "A Lesson in Culture", **ELT Journal**, Sayı 56/1, January 2001, s. 11-21.

Valdes, Joyce M.: (1990), "The Inevitability of Teaching and Learning Culture in a Foreign Language Course", **Culture and the Language Classroom**, Brian Harrison (ed.), Hong Kong, Modern English Publications and The British Council, s. 20-30.

Elektronik Kaynaklar

Cisar, Sally H.: (2000), "Standards-based Textbook Evaluation Guide" (Çevrimiçi) <http://title3.sde.state.ok.us/languages/textbookevaluation-3.htm>, 27 Ekim 2000.

Gehlen, Arnold: (2004) "Dil" (Çevrimiçi) <http://www.ogretmenlersitesi.com/yazi/edebiyat/drets.asp?id=213>, 22 Mart 2004.

Hançerlioğlu, Orhan: (2004) “Dil” (Çevrimiçi)
<http://www.ogretmenlersitesi.com/yazi/edebiyat/drets.asp?id=213>, 22 Mart 2004.

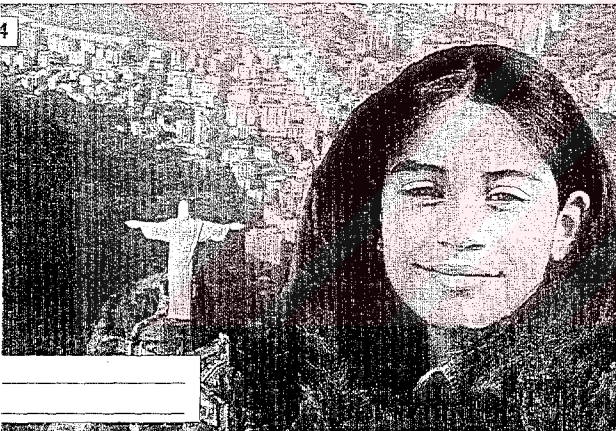
Kongar, Emre: (1996), “Kültür ve Bilim İnsanın Sorumluluğu” (Çevrimiçi)
http://www.kongar.org/makaleler/mak_kulb.php, 30 Eylül 1996.

Mengüşoğlu, Takiyettin: (2004) “Dilin İnsan İçin Anlamı” (Çevrimiçi)
<http://www.ogretmenlersitesi.com/yazi/edebiyat/drets.asp?id=213>, 22 Mart 2004.

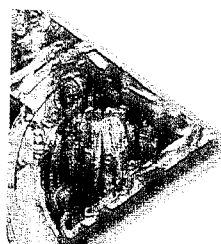

EKLER

Ek 1.

Ek 2.

8

Where I live

Rooms and furniture • There is/are • any • Prepositions • Direction

STARTER

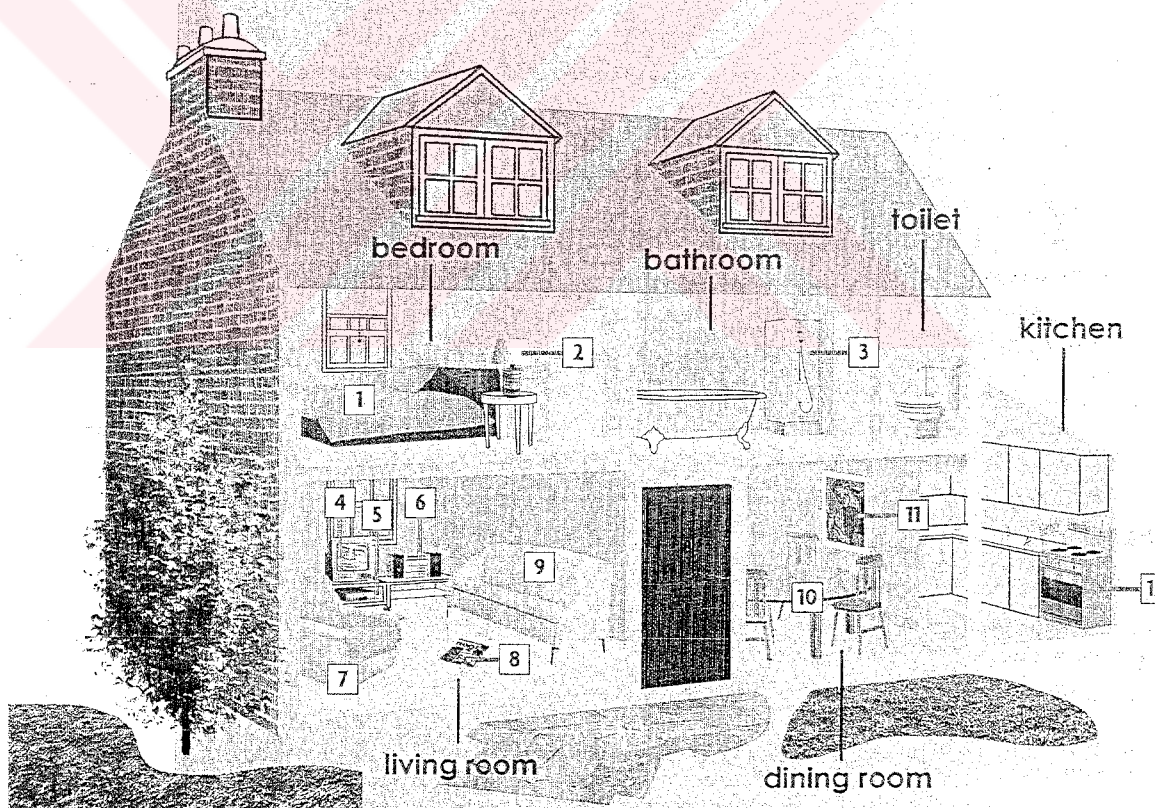
1 Do you live in a house or a flat? Do you have a garden? Tell the class.

I live in a flat.

We don't have a garden.

2 **T&F** Look at the picture. Listen and repeat the rooms of a house.

living room, dining room ...

3 Find the things in the house. Write the numbers.

☐ 1 a bed	☐ a cooker	☐ a sofa	☐ a TV	☐ a shower	☐ a table
☐ a CD player	☐ an armchair	☐ a lamp	☐ a picture	☐ a magazine	☐ a video recorder

T&F Listen and repeat.

Ek 3.

EVERYDAY ENGLISH

Going shopping

1 **112-10** Listen to the conversations in different places. Use the words to complete the conversations.

In the street

- 1 A Excuse me! Where can I buy a film for my camera?
B In a chemist.
A _____?
B Yes, two hundred metres from here, _____.
- can film a Where I buy
there a Is chemist here near
bank the to next.

In a clothes shop

- 2 C Can I help you?
A _____, I'm just looking.
3 A Excuse me! _____ in a medium?
C No, I'm sorry. _____.
4 A _____ a pair of jeans, please.
C Sure. _____?
A I think I'm a forty.
C Fine. The changing rooms are over there.
- thanks No,
have shirt Do you this
all we That's have
try like to I'd on
are size What you

At the market

- 5 D Yes, madam. _____?
A _____ potatoes, please.
D Anything else?
A _____, thanks.
How much is that?
- like you would What
kilo a like I'd of
that's No, all

In a newsagent

- 6 A Excuse me! _____ newspapers?
E _____, we don't.
A Where _____?
E Try the railway station.
- Spanish sell Do you
sorry No, I'm
them buy can I

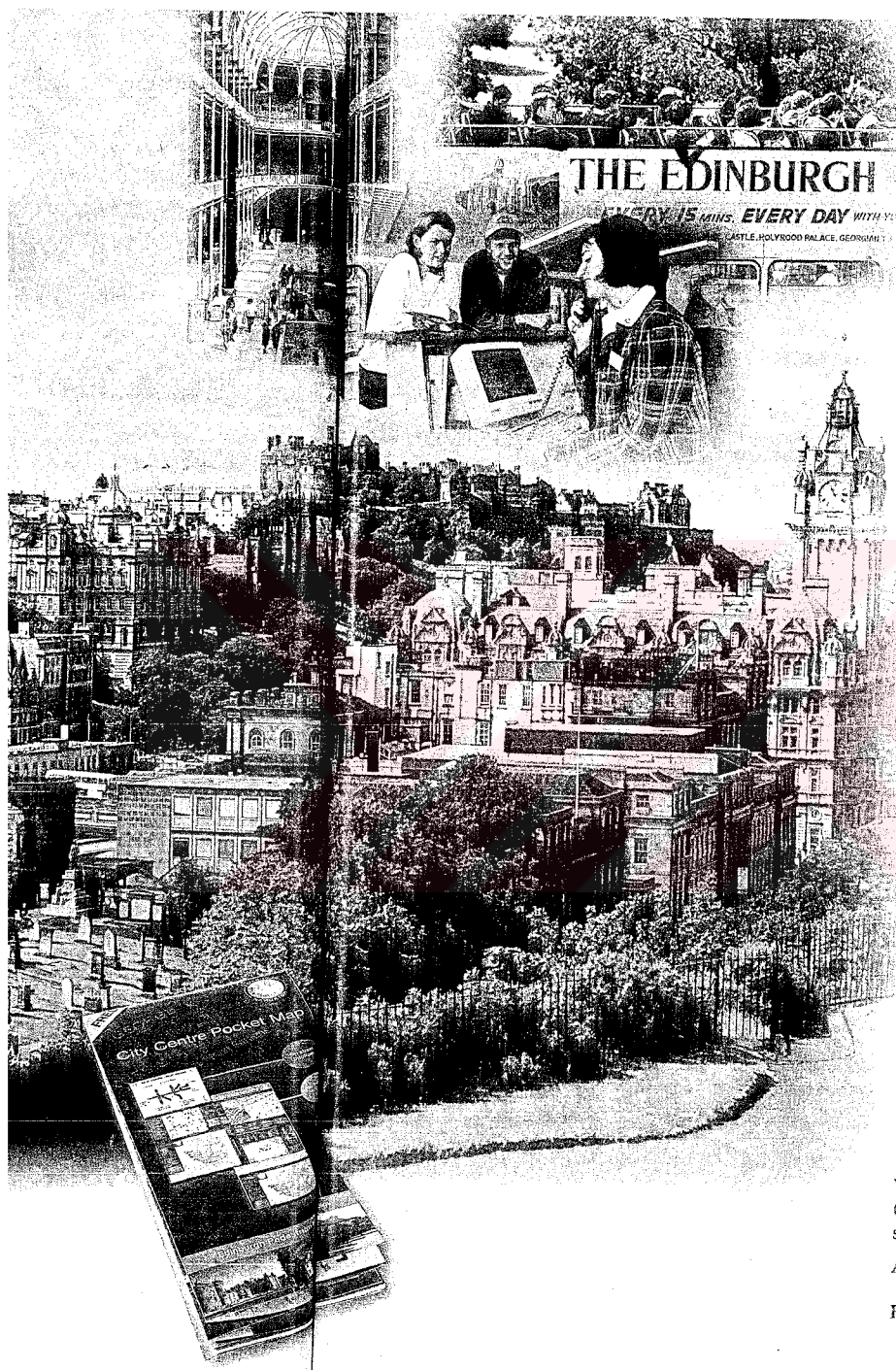
2 Work with a partner. Have similar conversations. You want these things.

Student A

- a birthday card
- this jumper (small/medium/large)
- apples
- pens

Student B

- a phone card
- this T-shirt (small/medium/large)
- tomatoes
- computer magazines

EVERYDAY ENGLISH

Going sightseeing

1 Write down the names of two cities and the dates when you were a tourist there.

London, July 1999. Paris, April 2001.

Show a partner. Talk about the cities. What did you do there? What did you see? What did you buy?

- I went to ...
- We visited ...
- I saw ...
- I bought ...

2 **14.3** Listen and complete the conversations in a tourist office.

- 1 A Hello. Can I _____?
- B Yes, _____ a map of the town, please.
- A _____ you are.
- B Thank you.
- 2 C We'd like _____ a bus tour of _____.
- A That's fine. The next _____ at 10.00.
- It _____ an hour.
- C Where does the bus go from?
- A It _____ the _____ in Princes Street.
- 3 D We'd like to visit the museum. _____ open?
- A From ten o'clock to five o'clock _____.
- D _____ is it to get in?
- A It's free.

Practise the conversations.

What is there to do in your town? Where do visitors go?

We have a beautiful church.

There's a park.

Visitors go to the market/ the old town ...

Work with a partner. One of you works in the Tourist Office in your town. The other is a tourist who wants some information.

- A Hello. I'd like to go on a tour of the town/see the church ...
- B That's fine ...

Ek 5.

6 Where are the people from? Write the countries from exercise 4.

Heiloi!

This is Richard.
He's from England.

Konnichiwa!

This is Tomoko.
She's from Japan.

Bom dia!

This is Lena and Miguel.

Buongiorno!

This is Anna.

Privyet!

This is Irina.

Sziasztok!

This is László and Ilona.

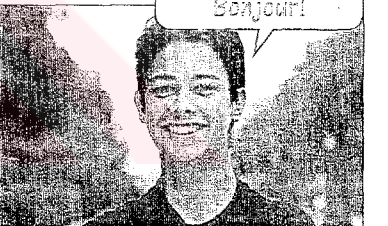
Salve!

This is María.

Guten Tag!

This is Kurt.

Bonjour!

This is Pierre.

7 Ask and answer questions about the people.
Use *he/his* and *she/her*.

What's his name? Richard.

Where's he from? England.

What's her name? Tomoko.

Where's she from? Japan.

GRAMMAR SPOT

Complete the table with *am*, *is*, and *are*.

I	_____	_____ from England.
He	_____	
She	_____	
It	_____	
We	_____	
You	_____	
They	_____	

➡ Grammar Reference 1.1 p124

Ek 6.

EVERYDAY ENGLISH

Special occasions

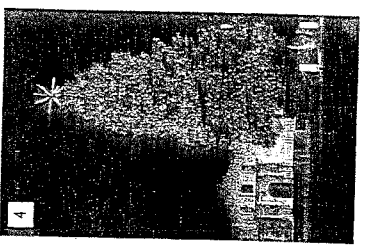
- 1 Look at the list of days. Which are special?
Match the special days with the pictures.
Do you have the same customs in your country?

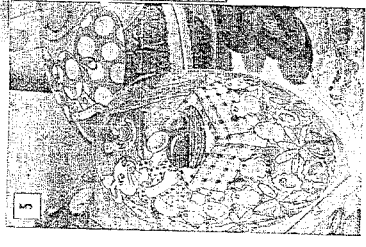
2

3

4

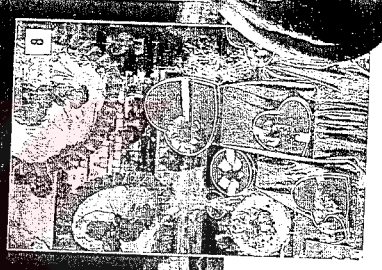
5

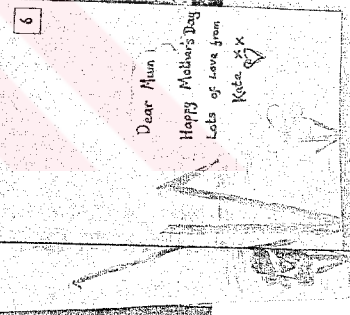
1

7

8

6

birthday
Monday
wedding day
Christmas Day
yesterday
New Year's Eve
Easter Day
tomorrow
Mother's Day
today
Thanksgiving
Valentine's Day
Today
Halloween

Ek 7.

- 2 Complete the conversations. What are the occasions?
- A: Ugh! Work again! I hate mornings!

B: Me, too. Did you have a nice weekend?

A: Yes. It was brilliant.
 - Happy _____ to you.

Happy _____ to you.

Happy _____, dear Tommy.

Happy _____ to you.
 - A: Did you get any _____ cards?

B: Yes, I did. Listen to this.
Roses are red. Violets are blue.
You are my _____
And I love you.

A: Oooh-er! Do you know who it's from?

B: No idea!
 - A: Congratulations!

B: Oh ... thank you very much.

A: When's the happy day?

B: Pardon?

A: Your _____ day. When is it?

B: Oh. We're not sure. Perhaps some time in June.
 - A: It's midnight! Happy _____ everybody!

B: Happy _____!

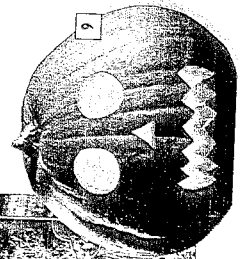
C: Happy _____!
 - A: Thank goodness! It's _____!

B: Yeah. Have a nice weekend!

A: Same to you.

3 **2.21** Listen and check. Practise the conversations with a partner.

3 **2.22** Listen and answer.

Ek 8.

EVERYDAY ENGLISH

Catching a train

- 1 Ann is phoning to find out the times of trains to Bristol.

TELE Listen and write in the arrival times.

 Notice we often use the twenty-four hour clock for timetables.
7.00 in the morning = 0700 (oh seven hundred hours)

- 2 **TELE** Ann is at Oxford Station. Listen and complete the conversation. Then practise with a partner.

A Good morning. (1) _____ the times of trains
(2) _____ Bristol (3) _____ Oxford,
please?

B Afternoon, evening? When (4) _____?

A About five o'clock this afternoon.

B About (5) _____. Right. Let's have a look.

There's a train that (6) _____ 5.28, then there
isn't (7) _____ until 6.50.

A And (8) _____ get in?

B The 5.28 gets into Oxford at 6.54 and the 6.50
(9) _____

A Thanks a lot.

- 3 Ann goes to the ticket office. Put the lines of the conversation in the correct order.

- ☐ I A Hello. A return to Bristol, please.
- ☐ A A day return.
- ☐ C How do you want to pay?
- ☐ III A OK, thanks very much. Goodbye.
- ☐ C Here's your change and your ticket.
- ☐ C You want platform 1 over there.
- ☐ A Here's a twenty-pound note.
- ☐ C Day return or period return?
- ☐ A Cash, please.
- ☐ C That's eighteen pounds.
- ☐ A Thank you. Which platform is it?

TELE Listen and check. Practise the conversation with a partner.

- 4 Make more conversations with your partner. Look at the information from your teacher. Decide where you want to go. Find out about times, then buy your ticket.

DEPARTURE TIME	ARRIVAL TIME
from OXFORD	at Bristol Temple Meads
0816	
0945	
1040	

Ek 9.

A HONEYMOON IN LONDON

Present Perfect + yet and just

Rod and Marilyn come from Christchurch, New Zealand. They are on honeymoon in London. Before they went, they made a list of things they wanted to do there. Read the list below.

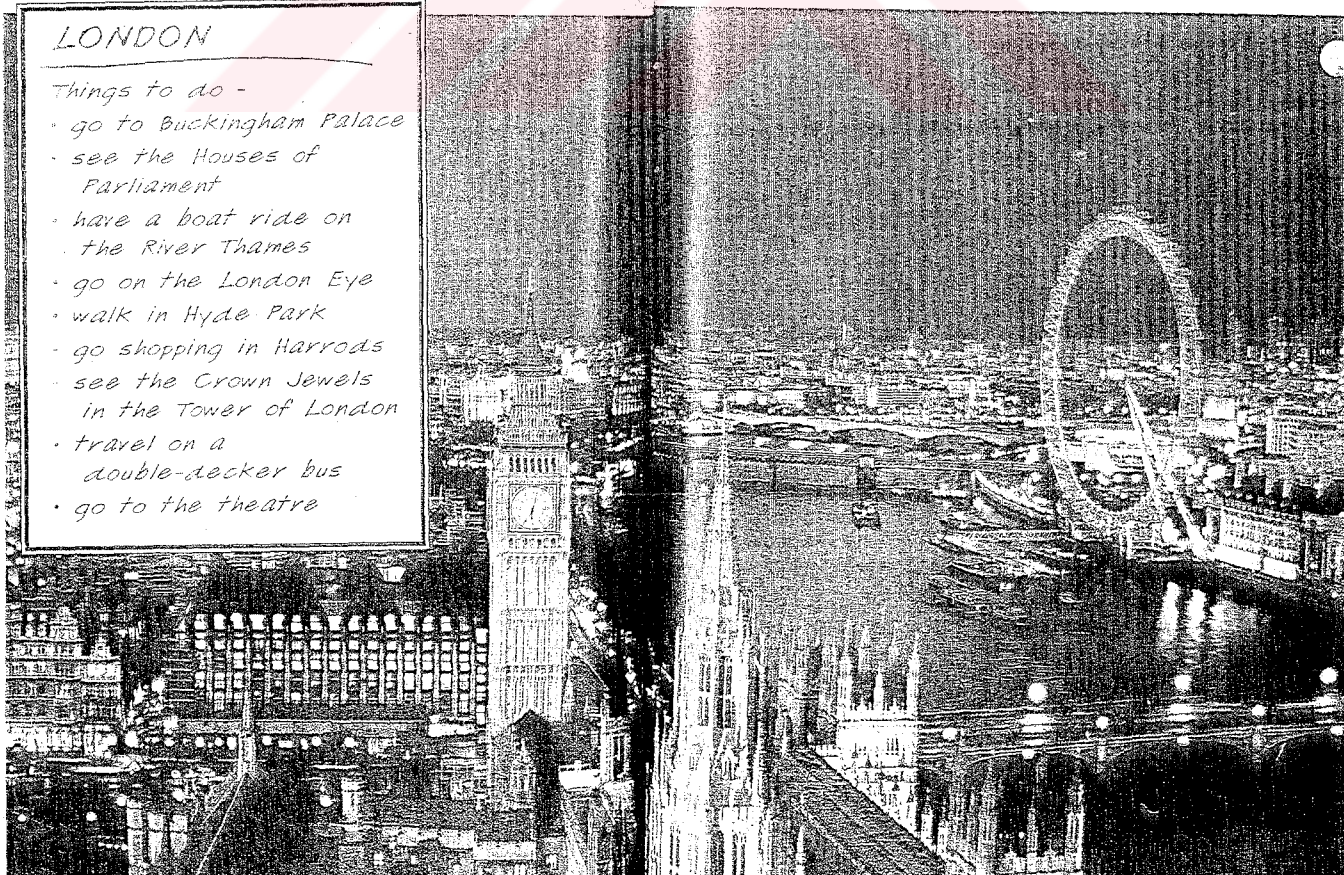

14.4 Marilyn is phoning her sister Judy, back home in New Zealand. Listen to their conversation. Tick (✓) the things she and Rod have done.

LONDON

Things to do -

- go to Buckingham Palace
- see the Houses of Parliament
- have a boat ride on the River Thames
- go on the London Eye
- walk in Hyde Park
- go shopping in Harrods
- see the Crown Jewels in the Tower of London
- travel on a double-decker bus
- go to the theatre

1 Complete the sentences.

- 1 Have you _____ the Crown Jewels yet?
- 2 We _____ to the theatre yet.
- 3 We've just _____ a boat ride on the Thames.

2 Where do we put yet in a sentence? Where do we put just in a sentence?

3 We can only use yet with two of the following. Which two?

- ☐ Positive sentences
- ☐ Questions
- ☐ Negative sentences

14.4 Grammar Reference 14.2 p134

3 Look at the list with a partner. Say what Rod and Marilyn have done and what they haven't done yet.

They've travelled on a double-decker bus.

They haven't seen the Crown Jewels yet.

14.4 Listen again and check.

READING AND SPEAKING

Living in the USA

- 1 Close your eyes and think of the United States. Write down the first five things you think of.

*The Empire State Building
Cheeseburger and fries*

Compare your list with other students.

- 2 Read the introduction to the magazine article. Then work in three groups.

Group A Read about Roberto.

Group B Read about Endre.

Group C Read about Yuet Tung.

- 3 Answer the questions.

- 1 Why and when did he/she come to the US?
- 2 What does he/she do?
- 3 What does he/she like about living in the US?
- 4 What was difficult at the beginning?

- 4 Find a partner from each of the other two groups. Compare the three people.

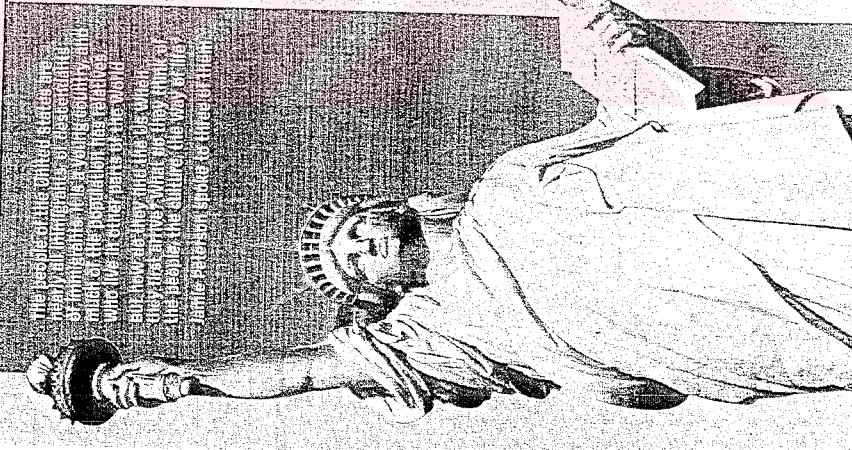
- 5 Answer the questions with your group.

- 1 What do the people have in common?
- 2 Are they all happy living in the US?
- 3 Who has other members of their family living there?
- 4 Do they all have children?
- 5 Who married someone from their own country?
- 6 What do Roberto and Endre like about the US?
- 7 What do they say about their own country?
- 8 Do they like the people?
- 9 What do they say about Americans and their cars?

What do you think?

- What do you like best about living in your country? What would you miss if you lived abroad?
- Do you know any foreigners living in your country? What do they like about it? What do they find different?

LIVING IN

The people of the United States are many different kinds of people. Some are from other countries, and some are from the United States. But they all live in the same place. What do they think of the people? The culture? The way of life?

Janice Peters says she likes to live in the United States.

Roberto came from Acapulco to New York ten years ago. At first he missed everything – the sunshine, the food, his girlfriend. But now he has a successful business with his three brothers and his sister. They run a soccer store in New Brunswick. Roberto's girlfriend is now his wife, and they have two children who go to American schools.

When asked why he came to the U.S., Roberto says without hesitation, "Because I want to work hard and be successful. I'd certainly work hard. He's at the store all day, then works as a driver in the evening. That's why I like America," he says. "You can be what you want."

"When I first came here, I didn't speak the language, and it was winter. It was so cold! There was snow. Now nearly all my family are here, not only in New York, but also in California, and in Texas. We meet about once a month and have a huge Mexican meal that takes about five hours. We're all happy here."

Endre is a mathematician at Rutgers University, New Jersey. He came from Budapest thirteen years ago. "I had an opportunity to come here for two years." After a year, his wife came to join him, and since then they've had a daughter, so they decided to stay.

"At first it was very strange. Everything is so big here," he says. "I started to feel happy when I bought a car. Now I go everywhere by car. In Hungary, we only use the car at weekends, but here your car is part of your life. Nobody walks anywhere."

How does he find the people? "Very friendly. The first question everybody asks you is 'Where are you from?' People talk to you here, they start conversations. I like the fact that there are people from all over the world."

What about the way of life? "The thing I like best is the independence. Nobody tells me what to do. Here you can do what you want, so you learn to make decisions for yourself. I feel in control."

Yuet Tung is her Chinese name but in English she's known as C. She came to the US eight years ago and studied fine art. Now she works on Madison Avenue for a public relations firm. She married a Vietnamese American three years ago, and they live in Long Island. They don't have any children yet.

What does she think of living in New York? "It's very similar to Hong Kong. It's a busy city, very exciting, and people walk very fast. I like stores here. They're huge, and it's cheaper than Hong Kong. But you need a car here in Hong Kong because it's good and it's cheap. At first I hated driving here, but OK now."

What does she like best? "The space. Here I live in a house with a yard. In Hong Kong it is so crowded. And the people are friendly. When I go shopping, everyone says 'Hi!' the food is from every country in the world."

LISTENING AND SPEAKING

Holidays in January

Do many people in your country go on holiday in winter? Where do they go? Where would you like to go for a winter holiday? Write a sentence and read it to the class.

I'd like to go to ... because ...

Task 4 Listen to three people giving advice about visiting their country in the month of January. Complete the chart. Compare your answers with a partner.

	Weather	Money	Places to visit
Silvia			
Fatima			
Karl			

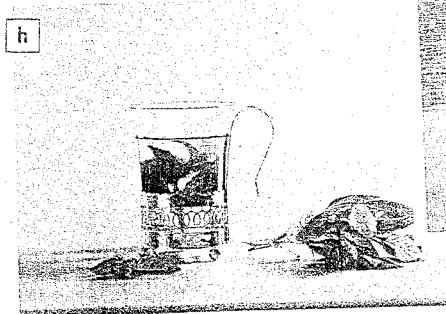
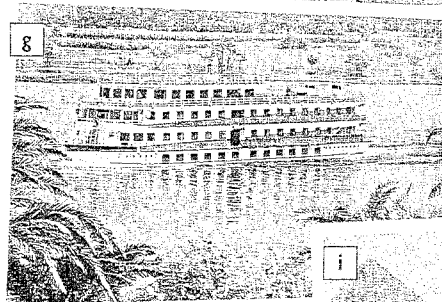
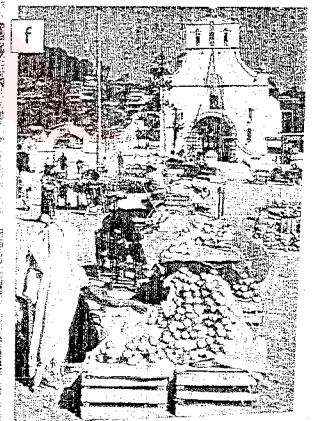
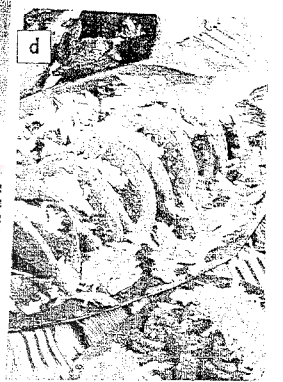
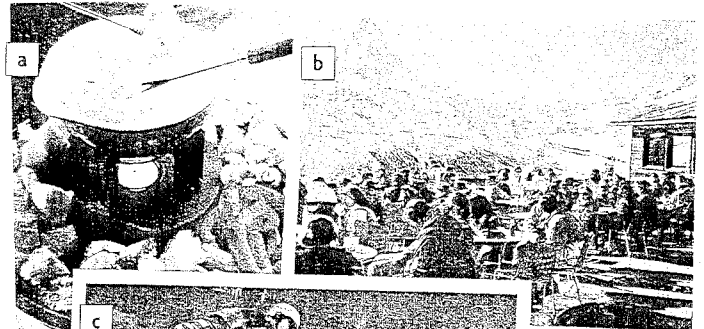
3 Answer the questions.

- Which countries are they talking about? How do you know?
- Look at the photographs. Which country do they go with?
- Who talked about sport? Which sport?
- Who talked about money? What did he/she say?
- Who suggested going on a boat trip? Where?
- Which of these countries would you like to visit in January? Why?

Speaking

- 4 Put the words in the correct order to make questions.

- weather / is / like / in / what / the / January?
 - take / clothes / what / should / I?
 - can / things / sort / of / what / do / I?
 - special / any / there / places / are / that / should / visit / I?
 - food / you / recommend / do / what?
- 5 Work with someone from a different country, or choose another country you know. Ask and answer the questions.

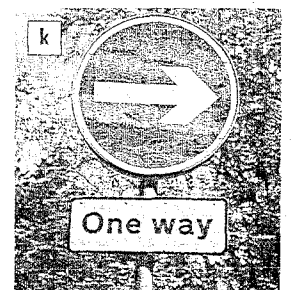
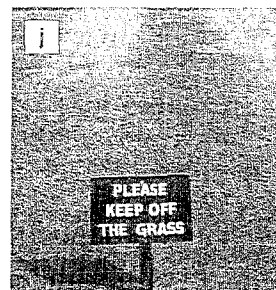
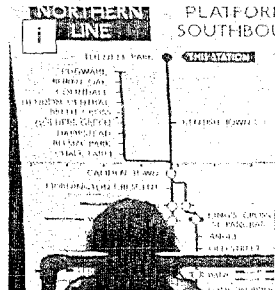
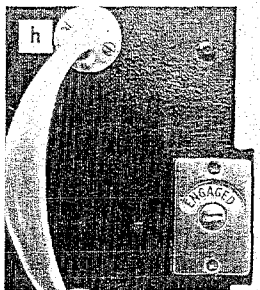
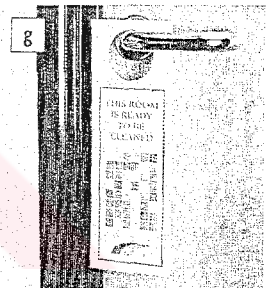
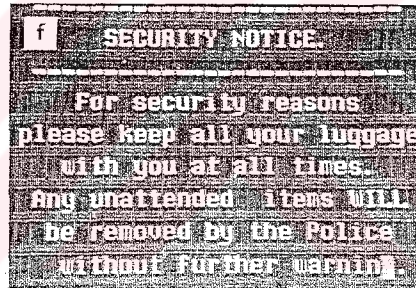
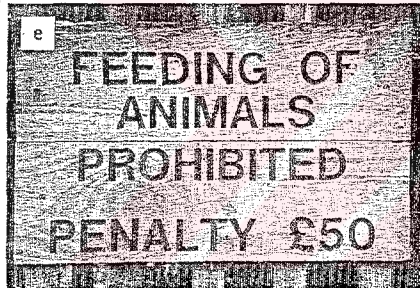
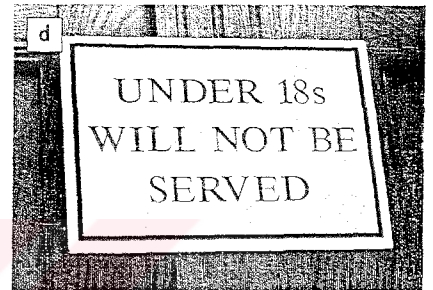
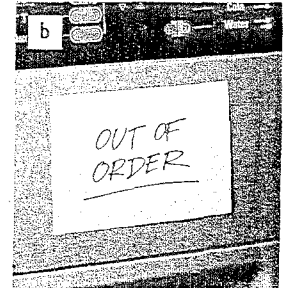

EVERYDAY ENGLISH

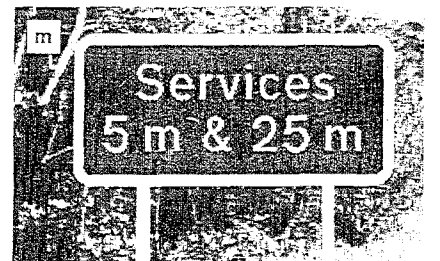
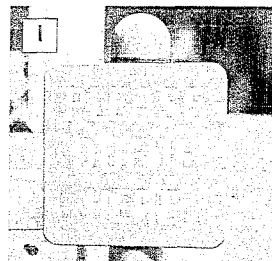
Notices

1 When you first go to a foreign country, it can be difficult to understand notices. Here are some typical English notices. Match them with these places.

- 1 ☐ a bank or a post office
- 2 ☐ a petrol station
- 3 ☐ a broken drinks machine
- 4 ☐ a road in a town
- 5 ☐ an airport
- 6 ☐ a pub
- 7 ☐ the Underground
- 8 ☐ a park
- 9 ☐ a zoo
- 10 ☐ a hotel
- 11 ☐ a railway station
- 12 ☐ a public toilet
- 13 ☐ a motorway

- 2 **TTLS** Listen to five conversations. Where are the people?
- 3 Work with a partner. Choose two other places, and write conversations that could happen there. Read them to the class, and see if they can guess the place.

READING AND SPEAKING

Pre-reading task

Work in pairs.

- 1 Look at the cartoons. What nationalities are the people? What makes it easy for you to identify them?

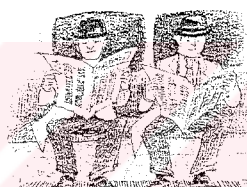
a

b

c

d

- 2 What is the stereotype English man or woman? What do you think is the stereotype for your nationality? Do you believe in stereotypes?
- 3 Which adjectives in the box do you think go with the nationalities below? Use your dictionary to check new words.

hard-working	easy-going	punctual	friendly
reserved	emotional	lazy	outgoing
hospitable	sociable	formal	casual
enthusiastic	quiet	tolerant	talkative
sophisticated	well-dressed	fun-loving	respectful
humorous	serious	nationalistic	romantic

English	French	German

Is your nationality one of those above? If so, which adjectives did you choose?
If not, choose some adjectives which you think go with your nationality.

Reading

Look at the title of the article. Do you think the article will be serious or light-hearted? Why?

First read the article quite quickly. All the nationalities on page 39 are mentioned.

1 Write down one thing about each nationality that you can remember.

2 Share what you have written with other students in the class.

Good Manners

How not to behave badly abroad

by Norman Ramshaw

Travelling to all corners of the world gets easier and easier. We live in a global village, but how well do we know and understand each other? Here is a simple test.

Imagine you have arranged a meeting at four o'clock. What time should you expect your foreign business colleagues to arrive? If they're German, they'll be bang on time. If they're American, they'll probably be 15 minutes early. If they're British, they'll be 15 minutes late, and you should allow up to an hour for the Italians.

When the European Community began to increase in size, several guidebooks appeared giving advice on international etiquette. At first many people thought this was a joke, especially the British, who seemed to assume that the widespread understanding of their language meant a corresponding understanding of English customs. Very soon they had to change their ideas, as they realized that they had a lot to learn about how to behave with their foreign business friends.

For example:

- The British are happy to have a business lunch and discuss business matters with a drink during the meal; the Japanese prefer not to work while eating. Lunch is a time to relax and get to know one another, and they rarely drink at lunchtime.

The Germans like to talk business before dinner; the French like to eat first and talk afterwards. They have to be well fed and watered before they discuss anything.

Taking off your jacket and rolling up your sleeves is a sign of getting down to work in Britain and Holland, but in Germany people regard it as taking it easy.

American executives sometimes signal their feelings of ease and importance in their offices by putting their feet on the desk whilst on the telephone. In Japan, people would be shocked. Showing the soles of your feet is the height of bad manners. It is a social insult only exceeded by blowing your nose in public.

The Japanese have perhaps the strictest rules of social and business behaviour. Seniority is very important, and a younger man should never be sent to complete a business deal with an older Japanese man. The Japanese business card almost needs a rulebook of its own. You must exchange business cards immediately on meeting because it is essential to establish everyone's status and position.

When it is handed to a person in a superior position, it must be given and received with both hands, and you must take time to read it carefully, and not just put it in your pocket! Also the bow is a very important part of greeting someone. You should not expect the Japanese to shake hands. Bowing the head is a mark of respect and the first bow of the day should be lower than when you meet thereafter.

The Americans sometimes find it difficult to accept the more formal Japanese manners. They prefer to be casual and more informal, as illustrated by the universal 'Have a nice day!' American waiters have a one-word imperative 'Enjoy!' The British, of course, are cool and reserved. The great topic of conversation between strangers in Britain is the weather—unemotional and impersonal. In America, the main topic between strangers is the search to find a geographical link. 'Oh, really? You live in Ohio? I had an uncle who once worked there.'

'When in Rome, do as the Romans do.' There are some final tips for travellers.

- In France you shouldn't sit down in a café until you've shaken hands with everyone you know.
- In Afghanistan you should spend at least five minutes saying hello.
- In Pakistan you mustn't wink. It is offensive.
- In the Middle East you must never use the left hand for greeting, eating, drinking or smoking. Also, you should take care not to admire anything in your hosts' home. They will feel that they have to give it to you.
- In Russia you must match your hosts' drink for drink or they will think you are unfriendly.
- In Thailand you should clasp your hands together and lower your head and your eyes when you greet someone.
- In America you should eat your hamburger with both hands and as quickly as possible. You shouldn't try to have a conversation until it is eaten.

Comprehension check

Read the article again and answer the questions. Discuss the questions in pairs.

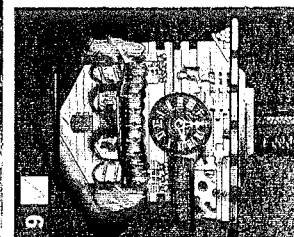
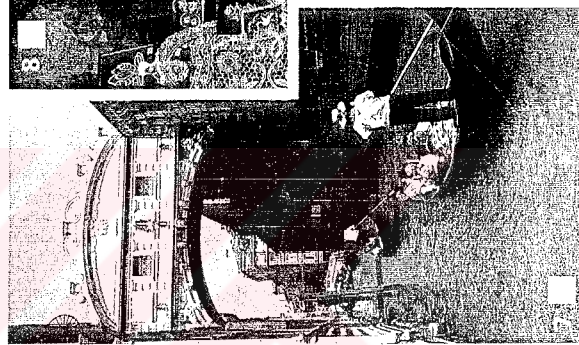
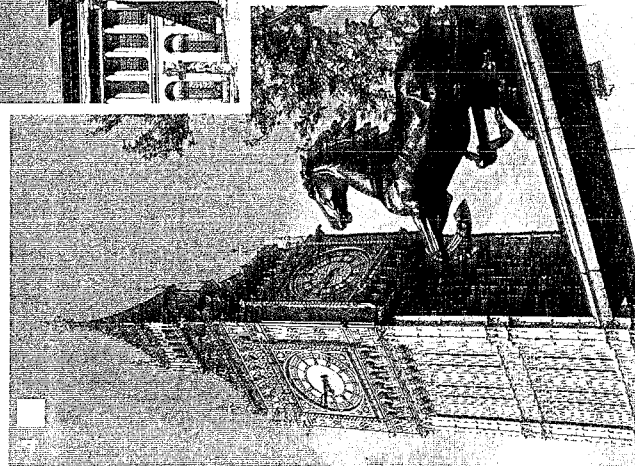
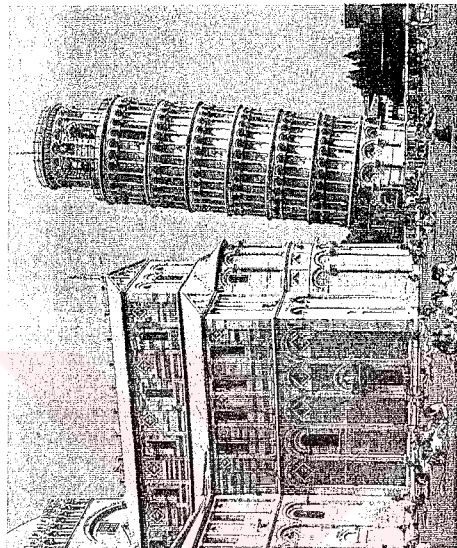
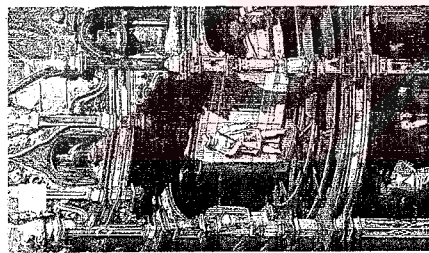
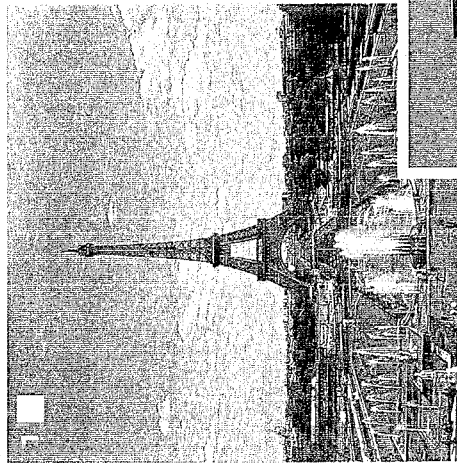
- Which nationalities are the most and least punctual?
- Why did the British think that everyone understood their customs?
- Which nationalities do *not* like to eat and do business at the same time?
- 'They (the French) have to be well fed and watered.' What or who do you normally have to feed and water?
- Look at the pictures. What nationality are they? How do you know?
- An American friend of yours is going to work in Japan. Give some advice about how he/she should and shouldn't behave.
- Imagine you are at a party in (a) England (b) America. How could you begin a conversation with a stranger? Continue the conversations with your partner.
- Which nationalities have rules of behaviour about hands? What are the rules?
- Why is it *not* a good idea to ...
... say that you absolutely love your Egyptian friend's wife.
... go to Russia if you don't drink alcohol.
... say 'I'll see you later' when you're introduced to someone in Afghanistan.
... discuss politics with your American friend in a McDonald's.

Discussion

- Do you agree with the saying 'When in Rome, do as the Romans do'? Do you have a similar saying in your language?
- What are the 'rules' about greeting people in your country? When do you shake hands? When do you kiss? What about when you say goodbye?
- Think of one or two examples of bad manners. For example, in Britain it is considered impolite to ask people how much they earn.
- What advice would you give somebody coming to live and work in your country?

Listening

- 1 Look at the pictures. Which do you recognize?
Where can you find them?

Ek 15.

On the telephone

- 1 All the phrases below are from typical telephone calls. Match a line in A with a line in B.

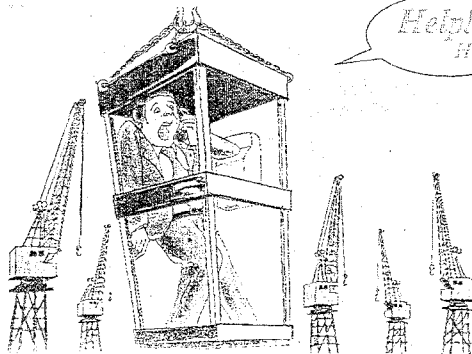
A

- a Hello, this is Chesswood 285120. I'm afraid I'm not at home at the moment, but please leave your name and number after the tone and I'll get back to you as soon as I can.
- b I'm afraid Mr Barrett's in a meeting. Can I take a message?
- c Shall I ask Miss Jackson to give you a call when she gets back?
- d Good morning. Payne and Stracey Advertising.
- e Hello, Mrs Barrett ... I'm afraid Mr Barrett's on another line at the moment. Do you want to hold or ...? Oh, he's free now. I'm putting you through.
- f Hello. Is that Sandra?

B

- 1 Good morning. Can I have extension 321, please?
- 2 No, I'm sorry, it isn't. She's just gone out. Can I take a message? She'll be back in a minute.
- 3 Hi, Annie. This is er ... Pete here. Pete Nealy. Er ... I need to speak to you about next weekend. Can you give me a ring? Erm ... I'm at home, by the way. It's ten o'clock now and I'll be here all morning, er ... until two o'clock. Yes, thanks. Bye.
- 4 Thank you very much. Frank? It's me, Diana.
- 5 Yes, please. This is Pam Haddon. He rang me earlier and left a message on my answer phone and I'm returning his call. Can you tell him I'm back in my office now?
- 6 Yes, please. I'm sure she's got my number but I'll give it to you again, just in case. It's 01924 561718.

- 2 T.52 Listen and check your answers. Which sound more like business calls?

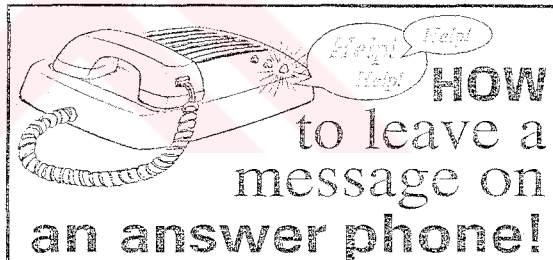

- 3 Notice these common expressions on the telephone.

- a A Hello!
- B Hello. Could I speak to Barry Perkins, please?
- A Speaking. (= I am Barry Perkins.)
- B Ah, hello. This is Jane Gardener. (NOT *I'm ... or *Here-is-...)
- b A Can I have extension 366, please?
- B Hold the line, please. I'm putting you through.
- c A Can I speak to Mrs Barrett, please?
- B I'm afraid she's out at the moment. Can I take a message?
- A Yes. Can you ask her to give me a ring? I'll give you my number.
- d A Can I speak to Mr Bray, please?
- B I'm afraid his line is busy at the moment. Would you like to hold?
- A No. I'll phone back later.

Leaving a message on an answer phone

- 1 It can be difficult to leave a message on an answer phone! You have to think quickly and speak clearly, and you have to pretend that you're talking to a person, but of course you're talking to a machine!

introduce yourself	»»»» Hello. This is ... My name is ...
give the day and time	»»»» It's three o'clock on Monday afternoon.
reason for phoning	»»»» I'm ringing ... to let you know that ... to find out if ... because I need ...
request action	»»»» Could you ring me back? help me?
give your number	»»»» My number is ... You can get me on ... I'm on 784 567 until five o'clock.
end	»»»» Thanks a lot. Goodbye.

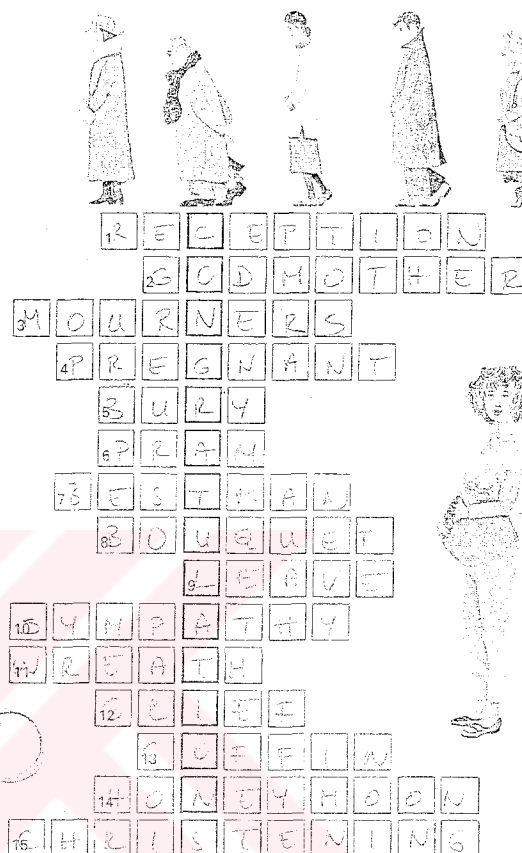
- 2 Work in pairs. Your teacher will give you role cards. Act out a telephone conversation!

VOCABULARY AND PRONUNCIATION

Birth, marriage and death

- 1 Use your dictionary to sort the following words and phrases into the categories below.

cot	bouquet	funeral	to get engaged
grave	pregnant	godmother	to have a baby
nappy	reception	cemetery	best man
grief	to bury	widow	maternity leave
wedding	bonnet	christening	bridegroom
pram	mourners	honeymoon	to get divorced
wreath	coffin	sympathy	to exchange rings

- 2 Decipher the phonetic script to complete the puzzle.
Find out the vertical word.
- Three hundred people came to our /rɪ'sepʃn/ after the wedding.
 - I am my niece's /'ɡɒdmɑðə/.
 - Thousands of /'mɔ:nəz/ attended the king's funeral.
 - My sister is four months /'pregnənt/.
 - Our dog likes to /'beri/ his bone.
 - My daughter loves playing with her dolls' /præm/.
 - His brother was his /bes'mæn/.
 - The bridesmaid caught the /bɔ'keɪ/.
 - In Britain you get eleven weeks' maternity /li:v/.
 - You haven't shown me very much /'sɪmpəθi/ for my toothache.
 - The Queen laid a /ri:θ/ at the grave of the Unknown Soldier.
 - They say that old Bill died of /gri:f/ after his wife died.
 - The emperor was buried in a gold /'kɒfɪn/.
 - Where did John and Liz go on their /'hʌnɪmu:n/?
 - The baby screamed throughout the /'krɪsnɪŋ/.
- 3 What happens at births, weddings and funerals in your country?